

002
2
003a
P V B L I I T E R E N T I I

C A R T H A G I N I E N S I S A F R I

H E C Y R A .

EX

RECENSIONE LINDENBROGII.

ACCEDIT

LECTIONIS VARIETAS

EDITIONVM ALIQVOT PRIORVM,

CVM VARIORVM

NOTIS ATQVE ANIMADVERSIONIBVS.

ACCVRANTE

M. IO. GEORG. LENZ,

HENNEBERGENS.

I E N A E

SVMTIBVS IO. CHRISTOPH. STRAVSSII.

C M D C C L X X X I .

F. V. M. L. E. R. N. T. I. S.

H. E. C. Y. R. A.

TECHNICAL LIBRARY

UNIVERSITY OF MICHIGAN

EDITION OF 1880

NOTE - THIS LIBRARY IS

L 210,

UNIVERSITY OF MICHIGAN

PVBLII TERENTII
CARTHAGINIENSIS AFRI
HECYRA.

ACTA LVDIS MEGALENS. SEX. IVLIO
CAESARE. CN. CORNELIO DOLABELLA AE-
DIL. CURVLIB. NON EST PERACTA. MO-
DOS FECIT FLACCVS CLAVDI, TIBIIS PA-
RIEVS. TOTA GRAECA APOLLODORV EST.
ACTA PRIMO SINE PROLOGO, DATA SE-
CVNDO, CN. OCTAVIO, T. MANLIO COSS.
A 3 RELA-

Leſt. Variet.

Acta ludis romanis. Sexto Iul. Caesare. Cn. Corn. Dolabella aed. cur, non est peracta. modos fecit Flaccus Claudii tibiis parib. Cn. Octavio, T. Manlio coss. relata est iterum ludis funebr. relata est tertio, Q. Fulvio, L. Marcio aed. cur. ita Murctus legit.

Acta ludis romanis. L. Postumio Albino. L. Cornelio Merula aedilibus currulibus. egere Ambivius Turpio. L. Arrilius Praenestinus. Modulavit Flaccus Claudii tibiis imparibus. tota graeca Apollodori epidicaxomenos. Facta IIII. C. Fanio. M. Valerio consu. Sic AR.

RELATA EST LVCIO AEMILIO PAVLO LV-
DIS FVNEBRIBVS. NON EST PLACITA.
TERTIO RELATA, Q. EVLVIO, L. MARCIO
AEDIL. CVRVLIB. EGIT L. AMBIVIVS TVR-
PIO. PLACVIT.

Leſt. Variet.

*Tota graeca Menandru facta est. — data secundo
Cn. Oſtauo T. Manlio Coss. relata est L. Aemi-
lio Paulo ludis funeralibus cetr. h. m. R. B.*

*Acta ludis romanis S. Iul. Caefare Cn. Cornelio
aedil. curvulib. non est peraſta tota. Modos fe-
cit Flaccus Claudii tibiis parilibus Cn. Oſtauo I.
Manilio conſulibus. Relata est iterum ludis fune-
ribus. relata est tertio Q. F. L. Mar. aedilibus cur-
ru. M.*

FABVLAE INTERLOCVTORES.

BACCHIS *meretrix.*

LACHES *senex.*

MYRRHINA *mulier.*

PAMPHILVS *adolescens.*

PARMENO *seruus.*

PHIDIPPVS *senex.*

PHILOTIS *meretrix.*

PHILVMENA *meretrix.*

SOSIA *seruus.*

SOSTRATA *mulier.*

SYRA *anus.*

PROLOGVS.

HECYRA est huic nomen fabulae : haec
 cum data est
 Noua, nouum interuenit vitium et cala-
 mitas,
 Vt neque spectari, neque cognosci potue-
 rit:
 Ita populus studio stupidus in funambulo
 5 Animum occuparat. nunc haec plane est
 pro noua:
 Et is qui scripsit hanc, ob eam rem noluit
 Iterum

Leſt. Variet.

1. nomen *fabulae* Gy. sic scribendum et pronun-
 tiandum putat, vt verſus conſtet. *cum data eſt.*
 ita B. omiſſo τω haec. 2. *ei nouum.* RB. 4. τω
ſtudio deſt in IS. 6. *rem voluit.* D. M. AR.

1. *Ευρα*, focrus, *ευ-* *es nicht ſpielen, und alſo*
γο focer. *Hecyra* inſcri- *auch nicht von ſeinen Schoen-*
 bitur haec fabula, quia per *heiten urtheilen konnte,* 4.
foceros et focrus in ea agun- *Stupidus in funambulo, die*
 tur multa, nam *ευρα* fo- *Seiltraenzer zogen damals die*
 crum denotat. DO. *Data* *ganze Aufmerkſamkeit des*
 eſt. i. e. edita. 2. *virium* *Volks auf ſich.* quam rem
et calamitas. il arriua vn *non ſolum admirabilem,*
 accident et vn malheur. *verum etiam ſtupendam*
 Daçier. *kam ein unvermu-* *olim fuiſſe h. l. Terentius*
 ribeter Zufall und ein Vn- *fatis indicat. hinc pro-*
 glück darzwiſchen, daß man *verb. ire per exterrum fu-*
nem

Iterum referre, vt iterum possit vendere.

Alias cognostis eius, quaeso hanc noscete.

I. lect. Variet.

7. *possit vendere.* ita lege cum RB. et II. 8. *cognovistis.* vnus CB. Argent. male *agnovistis.* haec *cognoscite.* M. AR. *hanc nunc noscete.* IW. B.

nem, h. e. rem factu per ne fabulae liquet: primum quam difficilem praestare. actum fuisse sine prologo. 7. *iterum referre*, i. e. vnde neque hunc prolo iterum agere, denuo agere gum qui secundae editio in scena. *Vt iterum possit* nis est, Poetae nostri esse, vendere. hoc pudoris fuerit rationi consenta Terentiani esse non vide- neum. Gy. tur: et certe ex inscriptio-

ALTER PROLOGVS.

ORATOR ad vos venio ornatu prologi:
Sinite exorator vt sim, eodem vt iure vti
senem

Liceat, quo iure sum vsus adolescentior.

Nouas qui exactas feci vt inueterascerent,

5 Ne cum poëta scriptura euanesceret:

In his, quas primum Caecili didici nouas,
Partim sum earum exactus, partim vix
steti.

Quia sciebam dubiam fortunam esse sceni-
cam,

Spe

Leß. Variet.

1. Cum ornatu prologi. Codd. Boecl. 2. Exora-
tor sim. το vt negligunt M. B. AR. IW. 3. Codd.
Bent. sum vsus. 4. veterascerent. vnus CB. AR.
6. Quos Coecili primum. ord. inu. duo CB.
8. Scaenicam ita antiq. libr. per ae, vt et in vetustis
marmoribus, eoque modo etiam Varro scriben-
dum asserit.

4. Exactas i. e. explo- *Vergessenheit gerathen sind.*
fas, exhibitaras, reiectas. In. 5. *Euanesceret i. e. ne scri-*
veterascerent i. e. vt de- *pta simul cum Poëta inte-*
nno spectarentur. Ich ha- *rent.* 6. *Caecili didici*
be oft theatralische Stücke, nouas. Sedigitus in libro
die man verworfen hatte, de Poëtis, tanti hunc Ca-
mit gutem Erfolg wieder cilium fecit, vt eum pri-
auf die Bühne gebracht, vnd mum eorum aestimet, qui
ich habe erhalten, daß die comoedias fecerunt. 7.
Schriften nicht mit ihren vix steti i. e. vix placui spe-
Verfassern zugleich in die ctatoribus. In prologo
Phor-

Spe incerta certum mihi laborem sustuli:
 10 Easdem agere coepi, vt ab eodem alias
 discerem

Nouas, studiose; ne illum ab studio ab-
 ducerem.

Perfeci vt spectarentur: vbi sunt cognitae,
 Placitae sunt: ita poetam restitui in lo-
 cum,

Prope iam remotum iniuria aduersarium
 15 Ab studio, atque ab labore, atque arte
 musica.

Quod si scripturam spreuissem in prae-
 sentia,

Et in deterrendo voluissem operam su-
 mere,

Vt in otio esset potius, quam in negotio:
 Deterruissem facile, ne alias scriberet.

20

Lect. Variet.

11. *Abducerent*, Gy. i. e. ne spectatores illi fasti-
 diosi illo suo moroso et iniusto fastidio illum ab
 studio abducerent. 14. *aduersariorum*, duo CB.
 M. 15. *ab arte musica*, CB. NB. omnes MSSC.
 R. B. *atque arte ab musica* RB. *a labore* AR.
 17. *Id deterrendo*, omnes CB. 19. *describeret*,
 duo CB.

Phormionis. *cum sterit olim* *ria cetr.* 19. *Quod se scri-*
noua Cic. libr. I Epist. 4. *pturam* i. e. Caecilii fabu-
cum pulcherrime staremus. las exactas. *In praesentia*
 Virg 10. Aen. *haud illi* i. e. in editionis primae
stabunt Aeneia paruo hospiti- tempore, tum, quum ede-
 ban-

20 Nunc quid petam, mea caussa aequo animo attendite.

Hecyram ad vos refero, quam mihi per silentium

Numquam agere licitum est, ita eam oppressit calamitas:

Eam calamitatem vostra intelligentia Sedabit, si erit adiutrix nostrae industriae.

25 Quum primum eam agere coepi, pugilum gloria,

Funambuli eodem accessit expectatio, Comitum conuentus, strepitus, clamor mulierum

Fecere, vt ante tempus exirem foras.

Vetere in noua coepi vti consuetudine,

30 In experiundo vt essem: refero denuo.

Primo actu placeo: quum interea rumor venit

Da-

Left. Variet.

20. pro attendite legit C. A. aduertite. 23. intellegentia RB. 25. has agere coepi. sic. D. Gy. omittit ro has. Pugilum gratia Gy. DO. 26. spectario libr vetust. Funambuli eodem accessit expectatato, illud accessit, orationis feriem interrumpit et conturbat: reponet, pugilum gloria, funambuli eodem, accedens expectatio ctr. RB. 27. duo CB. legunt studium. pro strepitus vt et II. 30. in experiundo B. 31. cum interea DC.

Dantur et exigebantur a populo. Gy. 27. Comitum retque Poëtam: Quod nunc conuentus. quadrant huc mero plures, virtute et honestate Horat. 2. Epist. Saepe nore minores, Indocti, stolidi-

Datum iri gladiatores, populus conuolat:
 Tumultuantur, clamant, pugnant de loco.
 Ego interea meum non potui tutari locum.
 35 Nunc turba nulla est: otium et silentium
 est,
 Agendi tempus mihi datum est: vobis
 datur
 Potestas condecorandi ludos scenicos.
 Nolite finire per vos artem musicam
 Recidere ad paucos: facite vt vostra autho-
 ritas
 40 Meae auctoritati fau-rix, adiutrixque fit:
 Si

Lect. Variet.

34. non potui tutari locum. το meum, quod glossema
 superfluum erat, Gy. deleuit. 35. nunc turba non est.
 Gy. liber Bembinus et Donatus 40. Meae au-
 thoritati. το auctoritati hic locum habere, quis pu-
 tet? quum actoris in theatro nulla sit auctoritas,
 sed facultas tantum supplicandi et obsequendi,
 vt ex omnibus prologis colligitur. quin scribo:
 Facite vt vestra auctoritas, meae actoritati fau-rix
 adiutrixque fit. nam actoritati i. e. nostrae actio-
 ni. Vox actoritas ab actor nouata est, quae non
 sine

lidique et depugnare parati. toria quoque tanquam lu-
 Si discordet eques, media in- di quidam erant, in qui-
 zer carmina poscunt, Aut bus gladiatores ferro et gla-
 vrsu aut pugiles: his nam dio se mutuis vulneribus
 plebecula gaudet. 32. da- et istibus praestabant, tan-
 rum iri gladiatores. Inter quam de vita decertantes.
 reliqua munera, quae fue- 34. Tutari. motus est
 runt varia Romae, gladia- enim loco. vitam suam tu-
 ian.

Si numquam auare pretium statui arti
meae,

Et eum esse quaestum in animum induxi
maximum

Quam maxime seruire voftris commodis :

Sinite impetrare me, qui in tutelam meam

45 Studium suum, et se in voftram commisit
fidem :

Ne eum circumuentum inique iniqui ir-
rideant.

Mea caussa caussam accipite, et date silen-
tium,

Vt

Lect. Variet.

sine gratia τω auctoritas subiungitur : quamvis
sciam, Plautum magis quam Terentium hoc vo-
cabulum decere. Gy. 41. Si nunquam autem pre-
tium. M. Si nunquam auare statui arti meae. D.
42. induxi meum, duo CB 41. statui pretium
ord. inu. IS. II. 47. Mea caussa banc caussam. DC.
DO. AR. NB. IS. II. Pronomen *hanc*, non habet li-
ber Bembinus, et ratio versus omnino respuit.
subaudiendum tamen aliquid erit, vt sit, causam
eius, vel causam Poëtae. GF.

zandam dare, Phor. 3 1. 2. tutelam studium suum et se in-
mei patris bene parta indili- uestram commisit fidem, ini-
genter tutantur. Phor. 5. 3. que iniqui circumuentum ir-
6. Hec. 5. I 9. BA. 44. Sini- rideant. 47. Vertheidigen
to. ordo constr. Sinite impe- sie ihn, um meinerwillen,
trare me a vobis ne eum qui in und hoeren sie vns mir Auf-
merk-

Vt libeat scribere aliis, mihi que vt di-
fcere
Nouas expediat posthac, pretio emptas
meo.

ACTVS

Left. Variat.

48. vt libeat scribere alias RB. Donat. et al.
aliis.

merksamkeit, damit auch an-cke vorzustellen, die auf
dere angespornt werden, zu mein Anraiben, vnd also
schreiben, vnd ich Gelegen- auch auf meine Kosten, ge-
beit habe ihnen meine Stii- kauft werden.

ACTVS I. SCEN. I.

PHILOTIS. SYRA.

PER pol quam paucos reperias meretricibus
 Fideles euenire amatores, Syra:
 Vel hic Pamphilus iurabat quoties Bacchi-
 di,
 Quam sancte, vt quiuis facile posset cre-
 dere,
 Numquam illa viua ducturum vxorem do-
 mum:
 Em; duxit.

Sy. ergo propterea te sedulo
 Et

Leet. Variet.

1. *Quam paucis* RB. et bene, non, quod hodie
 habent codices, *Paucos. paucis meretricibus fideles*
euenisse; h. e. singulis singulos; non paucos
 amatores, quasi vni plures contigisse vellet.
 2. *Fideles euenisse* RB. 4. *tam sancte* Gy. *vt*
quisque AR. 6. *Em duxit* RB. *En duxit* Do. in
 libro Bemino corrupte *exduxit. ego propte-*
rea M.

1. *Per pol quam paucos.* modos, et rationes calleat,
Man wird doch wahrhaftig hoc vnum agit, vt mise-
wenig Buhlerinnen finden, ros adolescentes quomo-
Syra, denen die Liebhaber docunque ad egestatis ter-
recht getreu waeren. P. A- minos perducatur. Quare
 nus peruersus et improbilis non immerito hoc genus
 mae lenae malam et per- hominum Plaro a Rep. sua
 versam mentem pulchre de- quam longissime ablegat;
 pingit haec scena, quae cum er Iurisprudentes infamia
 omnes meretriciae artis notant, et priuilegia im-
 muni-

Et moneo, et hortor, ne cuiusquam mi-
fereat,

Quin spolies, mutiles, laceres, quemquem
nacta sis.

Ph. Vtin eximium neminem habeam?

Sy. neminem:

10 Nam nemo illorum quisquam, scito, ad
te venit,

Quin

Leet. Variet.

- 7. te misereat. duo CB. D ME. RB. Misereas, Bembini lectio et Faërne, pro quo Donatus et alii misereat. 8. quemcunque. omnes CB. AR. M. v-nus CB. sis nacta. quem nacta sis. D. quemque Gy. quemque nacta sis. Fabr. quemquem RB. vt supra 9. vt ne: omnes CB. vt ni AR. vin eximium IS. 10. nam nemo quisquam illorum RB.

munitatesque adimunt, qui-
cunque eiusmodi studia
profitentur. Marsus. 8. daß sie sie plündern, berauben
Spolies, mutiles, laceres. und sie ganz ausfaugen
Spoliare proprie, berauben, soll. 9. Eximium habere
mutilare. i. e. in frustra se-
care. Stümmeln. lacerare
zerreißen. Per metapho-
ram autem significat quo-
quo modo, et quibusuis
artibus fallere, et adolescen-
tes et re et argento emun-
gere, in fraudem illicere,
decipere, insidiari. Des-
wegen eben rathe ich ihr ia
oft, und ermahne sie immer,
daß sie mir keiner Mannsper-

son, die ihr nur vorkommt,
Mitleiden haben, sondern
numerare, sed tanquam
praecipuum habere. Grae-
ci in ordinem redactos ey-
κυλλις dicunt i. e. circula-
res, hoc est viles et vulga-
res Contra, numero ex-
emptos, εμπτως i. e. exi-
mios et praecipuos. I. W.
Aber soll ich denn gar keine
Ausnahme machen? 10.
nam nemo quisquam. πα-

B

ρελλον

Quin ita paret se, abs te vt blanditiis suis,
Quam minimo pretio suam voluptatem
expleat.

Hiscine tu, amabo, non contra insidia-
bere?

Ph. Tamen pol eandem iniurium est
esse omnibus.

15 *Sy.* Iniurium autem est vlcisci aduersarios?
Aut qua via te captent, eadem ipsos capi.
Eheu me miseram, cur non aut istaec
mihi

Aetas et forma est, aut tibi haec sententia?

ACTVS

Leet. Variet.

11. *Quin ita praeparet* M. et duo CB. AR. *sefe*
NB. ME. IS. liber Bembinus DC. et omnes RB.
Codices. 31. *non citra*, AR. *iniurium est esse omnibus.*
AR. ME. 14. *iniuriumst esse omnibus.* RB. GF.
Tamen eandem pol esse omnibus iniurium est. DC.
16. *captent illi* D. M. et CB. AR. *at qua* ME.
captent te ME. ord. inuersh. *captent te illi* RB. DC.
te captent illi DO. *eadem illos* ME. 17. *heu*
me AR.

πελκων, nam quisquam runt — quippe minuti
abundat. 15. *Vlcisci ad-* semper et infirmi est animi
uersarios. Was? ist das exiguique voluptas vltio.
vnrecht, wenn man sich an continuo sic collige quod
seinen Feinden raecht? recte vindicta nemo magis gau-
hoc illa, vt femina cum det quam femina. Vt
vindicta nulli magis dele- optime Iuuenal. Sat. 13.
ctentur, quam feminae, et docet.
qui femineos animos ge-

ACTVS I. SCEN. II.

PARMENO. PHILOTIS. SYRA.

SENEX si quaeret me, modo isse dicito
Ad portum, percontatum aduentum Pam-
phili.

Audin quid dicam, Scirte? si quaeret me,
vii

Tum dicas: si non quaeret, nullus dixeris:

5 Alias vt vti possim causa hac integra.

Sed

Lect. Variet.

1. *Quaerat.* omnes CB. AR. IR. *isse* AR. 3. 4. Argent. *Si quaeret me vt tum ita dicas, si non quaeret me* (in margine adscrib. *nullus dixeris*) *alias vt vti possim.* Vnus C. B. *Si non quaeras nulli dixeris, alter: si quaerit — alias vti tum possim.* 3. *Audin quid dicam Scirte? Si quaeret me, vii.* Hic scribendum Scyrthe videtur a Σκυρθος, h. e. νεος, παις, κιναιδος, vnde latine *scortus*. Gloss. Graecolat. πορνος, *Scortus*. Item a σκυρθος, σκυρθον το. vnde scortum neutro genere, η νεα, η παις. Glossa Philoxeni: *scortum, εταιρα, πορνη, ερωμενη, φιλαμενη.* Item σκυρθα, η, vnde *scorta haec.* Eadem Gloss. *scorta χαμαιτυπη* cetr. Item a σκυρθα, vnde σκυρθος, Scyrthus κυριον ctr. Item σκυρθος *scirte*, nomen olim, seruis appositum fuisse, testantur duo epigrammata, quae Neapoli descriptit Georgius Fabr. quem vide, vt et Gruteri inscriptiones in *Scirtus* seu *Scyrthus*. Codices Boecl, et AR. legunt pro *Scirte, Syrs.* et IR. *Syrre.*

B 2

Sed videon ego Philotium? vnde haec ad-
venit?

Philotis salue multum.

Ph. o salue Parmeno.

Sy. Salue mecastor Parmeno.

Par. et tu aedepol Syra.

Dic mihi Philotis, vbi te oblectasti tam
diu?

10 *Ph.*

Leſt. Variet.

6. *Phylotium*. Gy. scribendum hic *Philotin* vi-
detur, quam lectionem ſequentia illa, *Philotis sal-
ue*, et *dic, vbi Philotis* confirmant. Duo CB.
omittunt $\tau\omicron$ ego. *Philotin* AR. ME. *Philotion*
NB. IR. 8. pro *Syra*, veteres *Sisra* legiſſe, Do-
natus notat. conf. Caſſiod. de orthogr. 7. *Sal-
ue plurimum*. NB. 9. *Dic, vbi Philotis te oblectaſti
tam diu?* Gy. ME. $\tau\omicron$ mihi glosſema eſt, quod
in locum $\tau\epsilon$ vbi ſuppoſitum fuit. *Vbi te oblecta-
ſti, quae cum milire* Al. *minime me equidem oblectaui-
zum diu*. *Corinthus* cetr. ita IR. *Dic mihi
Philoti* II. *Philotis, dic mi*, cetr. ita RB. mutato
ordine.

6. *Sed videon*. Vt narrandi nae ſuperioris de inconſtan-
occasio argumenti praebetia amatorum; et nunc,
retur, aſſumitur perſona hu- cum obuium haberet de
ius meretricis Corintho re- Pamphili domo ſeruum, per-
ducis, et a Bacchide ſub pri- cunctandi libido et rem to-
mum ſtatim aduentum edo- tam cognoscendi, quidnam
ſtae; quemadmodum Pam- illud eſſet, quod a Bacchi-
philus, relicto amore priſti- de tantum amata Pam-
no, ad nuptias animum philum diſiunxiſſet, huius
adieciffet. hinc querela ſce- enim fortunam quis miſe-
rari

10 *Ph.* Minime equidem me oblectavi, quae
cum milite

Corinthum hinc sum profecta inhumanis-
mo:

Biennium ibi perpetuum misera illum tuli

Par. Aedepolte desiderium Athenarum ar-
bitror

Philotium cepisse saepe, et te tuum

15 Consilium contempnissse.

Ph. non dici potest,
Quam cupida eram huc redeundi, abeun-
di a milite,

Vosque hic videndi, antiqua ut consuetu-
dine

Agi-

Leſt. Variet.

10. vnus C. B. *to me* omittit, duo tranſponunt.
12. *pertuli*. duo C. B. M. AR. 13. *Edepol Phi-*
lotis red Athenarum arbitror *Deſiderium cepiſſe*
ſaepe: et te tuum Conſilium. Sic hoſ duo verſus
Gy. reſtituit. 16. *et abeundi*. Codices vetr. AR.
M. *Quam cupida huc redeundi eram. Et abeun-*
di a milite. ita IR. Gy. fide libri Bembini, et alio-
rum antiquorum.

rari potuiſſet; niſi de tus artiſcioſe quaerebatur,
eodem quaefu? Quoniam opportune hic ſignari po-
autem Poëta ad diſſoluen- tuit. GA. 15 *Contempniſſe con-*
dum errorem fabulae ad- ſilium tuum i. e. poenituiſſe
hibiturus erat. Bacchidem, conſilii tui, te repudiaſſe
familiaritas eius cum Pam- conſilium, quod ſupra erat
philo, ex qua tanquam ex in Andria: *repudio conſili-*
malo principio felix euen- um, quod primum intende-
ram.

B 3

Agitarem inter vos libere conuiuium.
Nam illic haud licebat, nisi praefinito, lo-
qui

20 Quae illi placerent.

Par. haud opinor, commode

Finem statuisse orationi militem.

Pb. Sed quid hoc negoti est? modo quae
narravit mihi

Hic intus Bacchis? quod ego numquam
credidi

Fore, vt ille hac viua posset animum indu-
cere

25 Vxo-

Leſt. Variet.

18. libere inter vos conuiuium. Gy. 19. NAM
IBI. Gy. Nam illic. Donatus dicit legi et illi
pro illic. Cod. Faërne constanter illic. 21. oratione
tua. duo CB. orationi tuae. M. AR. 22. Sed quid
negoti est. sic vnus CB. Sed quid negotii hoc?
modo ctr. IR. modo quod B. Manuscript. Mediol.
Modo quae haec narrat mihi. NB. 24. vt hac illa
viua NB. B. vt hac ille IS. posset animum. ME. II. IS.

ram. AM. 19. Praefini. sammen wieder zu sehen,
20 loqui. ωπερμαεωσ, prae- und nach alter Gewohnheit,
finito, praefinito sc. loco vnſre angenehmen Zusam-
tempore, modo cuius e- menkünſte wieder fortzuse-
xempl. apud, Plaut. in tzen. In Korinb mußte
Alinar. act. 4. Scen. I. Ich ich alles nach ſeiner Vor-
kann gar nicht ſagen, wie ſchriſt thun, und ſprechen.
groß mein Verlangen geme- was ihm geſiel. Patzke.
ſen iſt, einmal wieder hieher 20. commode i. e. ηδελος.
zu kommen, und den Offi- iucunde. Heaut. act. 3.
cier zu verlaſſen, euch zu- ſcen. 2. commoda et ſc-
creta

25 Vxorem habere.

Par. habere autem?

Ph. eho tu, an non habet?

Par. Habet: sed firmæ hæc vereor vt sint nuptiæ.

Ph. Ita di deæque faxint, si in rem est Bacchidis:

Sed qui istuc credam ita esse? dic mihi Parmeno.

Par. Non est opus prolato: hoc percontarier

30 De.

Left. Variet.

25. eho an non. 30 tu omittit AR. 26. Sed firmæ hæc ita, duo codices Bentlei, et recte, vt euitetur homoceteuton.

creta hæc meretrix. 25. tam manifestam celare in-
Habere autem. Post ver- ceptas? vt consiteri co-
 ba familiaritatis, Philo- geretur, quod negare vo-
 tis modeste quidem curio- luerat, et cito ab illo ma-
 fa, sed cum aliqua tamen le callido, *habere autem?*
 inuidia et accusatione ad simplex, *habet*, reiice-
 Pamphili orditur. quæ retar. non sine pudore a-
 forma orationis, inconside- liquo. qui in nouam eum
 ratum seruum co perduxit, fraude m præcipitauit.
 vt excusandi heri causa te- dum enim quod deprehen-
 mere negatum iret, de matri- sus esset, excusare conten-
 monio. *habere autem?* qua- dit, arcani herilis proden-
 si tu dicas Pamphilum habe- di bonam de se spem præ-
 re vxorem. Statim igitur bet; familiarius et inten-
 tur captari tam incaute- tibus subiiciens: *sed firmæ*
 progressus, et constringi hæc vereor vs sint nuptiæ.
 poruit: eho tu, an non ha- Arripit incallidi hominis
 bet? quid rem tam certam, familiaritatem meretrix, et
 instat

B 4

30 Desiste.

Pb. nempe ea causa, vt ne id fiat
palam,

Ita me di bene amabunt, haud propterea
te rogo,

Vt hoc proferam: sed vt tacita mecum
gaudeam.

Par. Numquam tam dices commode, vt
tergum meum

Tuam in fidem committam.

Pb. ah noli Parmeno:

Quasi tu non multo malis narrare hoc
mihi,

Quam

Leet. Variet.

31 ita dii bene ament. Omnes C. B. D. amassint
Gy. τὸ bene abest in II. RB. libr. Bembino, et
Donato. Codices Faëni bene ament. 32. vt pro-
feram. τὸ hoc duo CB. omittunt. vt haec pro-
feram M. AR. 33. Nunquam dices, tam commo-
de. IR.

inflat; arcanaque et silen- flammam ardentem, vt di-
da causantem, asseueran- citur, in ore potius, quam
tius primo, mox lepto quidquam secreti, contine-
irrisu, ad rem omnem rent, et tamen simulant,
ordine denarrandam per- nolle ea, quae sciunt, de-
trahit. 33. tergum. hoc tegere, atque orari volunt,
εἰπωμιος Philotis dicit, bene expressit Lucianus in
vt ex sequentibus istis pa- conuiuio. MVR. O! *ihue*
tet, quasi cetr. 34. ab no- doch nicht so fremde, Par-
li. consuetudinem hanc meno, du hast ia wohl mehr
ineptorum hominum, qui Lust, es mir zu erzaehlen,
als

Quam ego quae percontor, scire.

Par. vera haec praedicat,
Et illud mihi vitium est maximum. si mihi
fidem

Das, te taciturnam, dicam.

Pb. ad ingenium redis:
Fidem do, loquere.

Par. ausculta.

Pb. istic sum.

Par. hanc Bacchidem

40 Amabat, ut cum maxime, tum Pamphilus,
Cum pater, uxorem ut ducat, orare occi-
pit:

Et haec communia omnium quae sunt pa-
trum,

Sese

Lect. Variet.

36. *percunctor.* CB. AR. *to scire deest in AR.*

percomer. NB. ME. IS. IR. liber Bemb. et Victor.

37. *et illud vitium mihi maximum est.* duo CB.

et id mihi ctr. Gy. 37. *vitium est maximum, v. l. ita*

RB. DO. libr. Bem. Basil. Z. et al. 40. Vnus

CB. omittit: *ut cum*, alter pro *ut* habet *et*. 42.

Et haec omnia omnium. Sic AR.

als ich es zu wissen. 37. *se meas.* Et in Eun. po-
Et illud mihi vitium maxi- *testne hic tacere.* Horat.

um est, sc. quod non re- *Nec facile retinere co-*
tineo commissa. Locum *missa fideliter aures*

de futilitate seruorum tri- *et Ouid.*

bus comoediis inseruit. *Eximia est virtus, praesta-*
Supra in Andr. *re silentia rebus.*

fuzili me fortunas commis-

B 5

At

Sese senem esse, dicere: illum autem vnicum:

Praesidium velle se senectuti suae:

45 Ille se primo negare. sed postquam acrius Pater instat, fecit animi vt incertus foret, Pudorin anne amori obsequeretur magis. Tundendo, atque odio denique, effecit senex:

Despondit ei gnatam huius vicini proximi.
50 Vsq̄ue illud visum est Pamphilo neutiquam graue,
Donec iam in ipsis nuptiis, postquam videt

Para-

Left. Variet.

43. *Se senem esse dicere, illum autem esse vnicum.* omnes CB. AR. NB. IS. et GF. *Senem se esse IR. senem sese esse dicere.* RB. 45. *ille primo se negare.* RB. et vetust. codd. 47. *Pudorin* AR. II. IS. *Pudori ne* NB. *to in* omisit ME. *Pudorē an ne* IR. 48. *Tundendo — graue.* Hi tres verfus, inepti sunt, et spurii: iis autem recisis, superiora cum inferioribus apte connectuntur. Gy 49. *Spondet. et gnatam.* CB. *despondet.* ME. 50. *Vsq̄ue ad illum visum est.* IS. *pro neutiquam* duo Codd. Bentl. *ne vtiq̄ue:* et ita semper scribendum: semper enim primam corripit. RB.

At contra grauis est culpa tacenda loqui. nectuti praesidium est, cupere se. *illum autem* subauditur Pamphilum vnicum esse, et ideo fluxum et incertum senectutis suae praesidium. *Vnd daß er an*
40. *vt cum maxime.* i. e. *tam amauit, quam qui maxime.* 44. *Praesidium velle se i. e. sobolem quae senectuti*
ibu

Paratas: nec moram ullam, quin ducat, dari:

Ibi demum ita aegre tulit, ut ipsam Bacchidem,

Si adesset, credo ibi eius commiseresceret.

55 Vbicunque datum erat spatium solitudinis,
Ut colloqui mecum una posset. Parmeno
Perii, quid ego egi? in quod me coniecimus
malum?

Non potero hoc ferre Parmeno. perii miser.

Pb. At te di deaque perduint, cum istoc odio Laches.

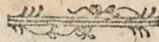
60 *Par.*

Leet. Variet.

55. solitudini IS. 57. in quod me M. B. AR. IR.
58. non potero hoc ferre malum. CB. duo haec
pro hoc habent. 59. deaque omnes. M. cetr.
hic versus ut spurcius a Guyeto eiicitur. Ex Bem-
bino, et nonnullis aliis libris legimus isto. Sunt
et aliqui, qui pro *perduint*, habent *perdant*. Sa-
ne libri scripti Donati, aut verbum non habent,
aut habent *perdant*; qua lectione versus optime
constat: aut *perduint* in spondeum contrahendum.
G. F.

At te di deaque perduint cum istoc odio Laches.
Bene

ihm gern eine Stütze in sei- rioribus istis; cum pater,
nem Alter haben wolle. 52. uxorem ut ducat, orare oc-
Postquam vider paratas. cipit. Quin ducas, qui ne
Sub, Pamphilus. Quin du- ducat, i. e. ut non du-
cat, Sub. uxorem, e supe- cat. 57. Parmeno perii
Sub.

60 *Par.* Vt ad pauca redeam, vxorem deducit domum,

Nocte illa prima virginem non adtigit:
Quae consecutast nox eam, nihilo magis,

Pb. Quid ais? cum virgine vna adulescens cubuerit

Plus potus, sese illa abstinere vt potuerit?

65 Non verisimile dicis: nec verum arbitror.

Par. Credo ita videri tibi: nam nemo ad te venit,

Nisi cupiens tui: ille inuitus illam duxerat.

Pb.

Leſt. Variet.

Bene est, inquit RB. quod monuit Faërnus, ple-rosque Donati scriptos codices non habere verbum *perduint*. Praestat sane, vt subaudiatur: nimis inhumane profertur, ab ea quae non irrita fit, neque animo commota. Repone

At te di deaque cum tuo istoc odio, Laches.

vid. Heaut. IV. 6. 7. *cum isto tuo inueno.* vel sic fortasse est legendum

At te di deaque faxint, cum isto odio, Laches.

vt Plaut. Most. II. 3. 33. *Faxint* sc. occultius id notat, quod *perduint* apertius. 63. *concupuerit* ita AR. et acu tetigit, si diis plaacet. 64. *se illa* ME. II. *Plus potis se illa*, ita IR. 65. *neque verum* RB. conf. codd. 67. *Nisi cupiens. to tui* glossema est, quodque Gy. ob metri rationem respuit: *eam duxerat* ME. *ille inuitus duxerat* D.

Sub. dicebat *ελληνεις να- rus* i. e. plus solito potus, *τα μηνησιν.* 64. *Plus po-* vt in nuptiis fieri solet.

68. *dic-*

Pb. Quid deinde fit?

Par. diebus sane pauculis

Post, Pamphilus me solum seducit foras:

70 Narratque, vt virgo ab se integra etiam
tum fiet:

Seque ante, quam eam vxorem duxisset
domum,

Sperasse, eas tolerare posse nuptias:

Sed quam decrerim me non posse diutius

Habere, eam ludibrio haberi Parmeno,

75 Quin integram itidem reddam, vt accepi
ab suis,

Neque honestum mihi, neque vtile ipsi
virgini est.

Par.

Lect. Variat.

69. *solum me* ME. 70. *a se integra* AR. NB. IS.
IR. nonnulli antiq. et Basili. *ab se integra*.
71. *ante eam quam*. II. 73. *decreuerim*. omnes
CB. 75. *Quin integram itidem reddam, vt accepi*
suis, RB. ex libr. vetustt correxit, et recte.

68. *diebus sane pauculis post*, *dam itidem vt accepi a suis*.
εἰς ἡμέρας est pro *in diebus* *Quin integram reddam* i. e.
pauculis post i. e. intra pau- ita vt non integram red-
cos dies. 73. Ordo syn- dam. *Quin ex qui et ue*
taxeos: *Sed neque mihi ho-* compositum i. e. vt non.
nestum, neque ipsi virgini 75. *Integram* i. e. inuola-
uile est, quando decrerim tam, intactam, qua voce
me non posse diutius habere, vsus Virgil.
eam ludibrio haberi, o Par- *Qui pater intactam dede-*
meno! quin integram red- rar.
77. Pi-

Par. Pium ac pudicum ingenium narras Pamphili.

Ph. Hoc ego proferre, incommodum mihi esse arbitror:

Reddi patri autem, cui tu nihil dicas vitii,
80 Superbum est: sed illam spero, vbi hoc cognouerit,

Non posse se mecum esse, abituram denique.

Ph. Quid interea? ibatne ad Bacchidem?

Par. cotidie.

Sed

Left. Variet.

79. cui nihil dicas D. M.

77. Pium ac pudicum ingenium narras Pamphili. Nupiam disertiores sibi videntur Grammatici quam in explicandis, quae *εν παρὰ γὰρ ἀλλήλων* ponuntur. Scire utique possunt, eruditos multam plerumque philosophiam hac figura concludere. Sed interpretatio non est cuiusvis operae. *Donatus* hic: erga meretricem, pium; pudicum erga virginem. Et iterum in eodem commentario: *an simul, erga virginem et pium et pudicum? an pium erga meretricem, pu-*

dicum erga virginem. Ad virginem et eius domum spectare vtrumque vocabulum, orationis series et poëtae consuetudo, non longe arcessentis iudicia de moribus, ostendunt. *Pietati* honestatis et iuris religio potenter inest, *pium ingenium* idem hic est, quod in Andria Terentius dixerat *bonum*:

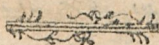
Quandoquidem ipse est ingenio bono,

Cumque huic veritus est optimae adolescenti facere iniuriam.

Non alia hic sententia *pudi-*

Et illam, et hanc quae domi erat, cognouit satis,
Ad exemplum ambarum mores earum existimans.

Haec

lect. Variat.

§§. *Ad exemplum ambarum mores earum existimans.* Sic libri omnes. sed nec versus, nec sententia constat. GVIETVS totum, vt ineptum et inutilem, eiiciendum putat. DONATVS agnoscit; *Ad exemplum, quasi ad imaginem et collationem et specimen comparationis.* Sed ad quod, quaeso, exemplum? Si dixisset, *huius mores ad exemplum alterius;* quid illud esset, intelligerem: sed *ambarum* mores ad exemplum, mera caligo est, nisi, quod sit exemplum, indices. Nimirum hic, vt alias, boni Magistri verbum priscum et *πελαγικὸν κριματός* eiecerunt:

Ad amussim ambarum mores earum existimans.

Existimare, vt Heaut. II. 3. 41. *copia existimandi consuetudinem vitae cotidianae, est considerare, iudicare, expendere.* *ad amussim* autem et *examussim*, idem quod diligenter, accurate, absolute. Plautus Amphit. II. 2. 213. de muliere

Nae ista edepol, si haec vera loquitur, examussim est optuma.

et Most. I. 2. 19. c.

Aedes cum sunt factae probe, examussim.

et Men.

ner andern Liebe nachbaengt, mit der Maitresse mit einander zu sich selber kommt, der zu vergleichen; so wird und sich die Zeit nimmt, die die erste, wie bey Pamphilu, Eigenschaften seiner Frau, den Sieg behalten. Die ganze

ze

Haec, ita vti liberali esse ingenio decet,
90 Pu-

Lect. Variet.

et Men. Prol. V. 50.

vt hanc rem vobis ex amussim disputem.

Apuleius Met. II. *ceram in modum profectarum formatam aurium ei applicant examussim.* et III.

Thrasyleon examussim capto noctis latrociniali momento. coll. Festo Pompeio. Nonio. Sienna apud Charilium p. 178. *De examussim* haecenus diximus; quod sine dubio aduerbium est ab *ex amussi*

formatum. *Adamussim*, siue iunctim aduerbium accipias, siue diuissim. *Ad amussim*, vtrumque hic conuenit. Gellius I. 4. *Aut virtutes pensitabat, aut vitia rimabatur, vt iudicium esse factum ad amussim diceret.* Sic codices scripti, etiam veterrimus ille in biblioth. Regis Gall. non vt primus edidit Cario, *Examussim.* Iterum XX. 1. —

ad amussim aequi pararent. Macrobius Sat. I. 4. Varro de Re Rustica II. I. idem Quaestionum Plautinarum II. apud Nonium: *Quare si diugens est ad amussim, per me licet assumes teneo διακον.* Vbi in sententia tam curta, tutius forte esset cum Mercero manum abstinere; sed tamen periculum faciam, et fortasse bene cedit; lego igitur, *Quare si numerus est ad amussim, per me licet assumas γε-ve-διακον.* Habes iam sententiam, vt opinor, claram. *Mores ambarum ad amussim existumans; iudicans, expendens, examinans, exigens ad amussim, accurate, diligenter, scrupulose.* RB. 89.

Haec, ita vti liberali atque ingenuae decet. RB.

ze stelle ist auch so annu- Philumene, vnd man darf ibig vnd schoen geschrieben, nur das Gegenheil von ihr dasß nichts darüber ist. Der nehmen, so hat man das Bild Dichter malt das Bild der der Bacchis. 89. liberali esse.

C

vt

90 Pudens, modesta; incommoda atque iniurias

Viri omnes ferre, et tegere contumelias.
Hic animus partim vxoris misericordia
Deuinctus, partim victus, huiusce iniuriis.

Paulatim elapsus Bacchidi: atque huc transtulit

95 Amorem, postquam par ingenium nactus est.

Interea in Imbro moritur cognatus senex
Horumce ea ad hos redibat lege hereditas.

Eo amantem inuitum Pamphilum extrudit pater:

Relinquit cum matre hic vxorem: nam senex

100 Rus

Left. Variet.

90. *pudens et modesta* M. AR. 93. *deuinctus*. M. NB. ME. IS. II. IR. *iniuria* CB. *huius iniuriis* B. libri plerique scripti, teste Gy. *animus victus huius iniuria*. AR. 94. *elapsus Bacchide est*. CB. *a Bacchide est*. M. AR. $\tau\omicron$ *est* non legit. in NB. ME. *atque huic transtulit* AR. ME. NB. et al. Liber Bembinus, *huc*. et recte 95. $\tau\omicron$ *nactus* non legit. M. 97. *Horumce: ad hos ea rediit lege hereditas* ita RB. vt in Andr. IV. 5.4. *huius morte ea ad me lege redierunt bona*. Duo CB. *horum*. vt et D. AR. NB. ME. IR. $\tau\omicron$ *ea* non habet M. *redibat per legem*. AR. *ad hos redibat*. Z. *omittit* $\tau\alpha$ *horumce ea*. *Horum ad hos*. TM. 99. *Relinquit*. ita liber Bemb, Victor, Donat. Robert. Steph. Omnes RB.

100 Rus abdidit se: huc raro in urbem com-
meat.

Pb. Quid adhuc habent infirmitatis nup-
tiae?

Par. Nunc audies. primo dies complu-
sculos

Bene

Leſt. Variet.

RB. codices AR. ME. II. TM. *reliquit, hic uxorem.* Z. TM. *cum matre hic uxorem.* NB. ME. 100. *abdidit sese* M. AR. *abdit sese.* RB. *abdidit se,* hanc leſtionem agnoſcit Donatus. *ta reliquit et abdidit* inter ſe congruunt. *Rus abdidit ſe* cetr. Donatus, *ruri abdidit ſe,* legiſſe videtur: infe- rius enim ad illa verba: *hoc ubi ſenex reſcruit, heri ea cauſa rure huc aduenit,* haec habet: *bene ea cauſa; quippe qui ſe ruri abdidiffet.* Sed quid li- bris omnibus fiet, et ſcriptis et impreſſis, qui *ro rus abdidit ſe* agnoſcunt? inquit Guyetus. *An abdere ſe rus* dictum eſt, vt Adelph. act. 3. ſc. 3. *abigam hunc rus? Abdere ſe rus* i. e. in rus ſe dare ſeorſum ab hominum conſortio, vel *ab- dere ſe rus,* dicetur, *vt rus ſe conferre,* pro ad rus ſe conferre, vt Romam ſe conferre, pro, *ad Ro- mam ſe conferre.* *abdidit sese.* TM. 102. *Pri- mos dies compluſculos.* ita liber Bembinus et Z. *primo hos dies compluſculos* RB. *primum* TM. IS. II. NB. ME. IR. Z. M. AR.

vt eam decet, quae libera-
li ſit ingenio, 101. *Quid*
adhuc habent. bene vsque ad
huc ſuſpenſa narratio eſt, et
in hac interrogacione qua-

ſi ſtomachatur Philotis de-
cepta, quod nihil videat in-
firmitatis in nuptiis, quod
optauerit. DONAT. *Wober*
wird denn alſo die Ehe nicht

C 2

von

Bene conueniebat sane inter eas: interim
 Miris modis odisse coepit Softratam:
 105 Neque lites vllae inter eas, postulatio
 Nunquam.

Pb. quid igitur?

Par. si quando ad eam ac-
 cesserat

Confabulatum, fugere e conspectu ilico:
 Videre nolle. denique vbi non quit pati,
 Simu-

Le&. Variet.

103. Bene conueniebat inter eas sane. duo CB. con-
 ueniebat. NB. ME. Z. et al. 104. Softratam. Gy. So-
 crum legendum censet, nec aliter Donatus legis-
 se videtur, cum haec exposuit. 105. neque li-
 teserant vllae. CB. M. AR. 108. nequit. duo CB.
 quiniit. AR. Z.

von langer Dauer seyn? 103. Zuschauer schließt fast eben
 Interim allein mit einem so. Der Alte ist nicht in
 mal ward die iunge Frau der Stadt, vnd weis also auch
 v. f. w. Hier wird nunder von den Vmstaenden nichts,
 Grund von der Verwicklung sondern denkt, wie die an-
 vnd der Knoten des Lust- dern. Vnd wenn sich auch
 spiels gesagt. Philumene laest hernach der Grund zeigt,
 sich nicht mehr von ihrer warum sie aus dem Hause
 Schwiegermutter sehen; vnd gegangen ist, so wird man
 diese weis die Ursache nicht, immer begierig zu wissen,
 indessen glaubt alles, sie ist ob sie Pamphil wieder an-
 schließet daran. Parmeno nehmen wird, bis sich zu-
 schließt so: weil sie aus dem lezt das ganze so vnuer-
 Hause gegangen ist, so ist es merkt entwickelt. PATSKE.
 um der Schwiegermutter 108. Durare et pati idem,
 willen geschehen, vnd der quod Graecis καττερεν, et
 καρ.

Simulat se a matre accerfi ad rem diuinam :
abiit.

110 Vbi illic dies est complureis, accerfi iubet :
Dixere causam tunc, nescio quam, iterum
iubet :

Nemo

Lect. Variet.

109. ad matrem accerfi. B. RB. 110. compluscu-
los. duo CB. Vbi ibi est dies complures. Gy. II.
compluris Z. vbi illic dies ea complures. TM. III.
tum nescio. B. dixerunt tunc causam. CB.

καρτερεια, υπομονη, pa-
tientiā. Et durare absolute
positum, vt apud Poëtam :

Durate, et vosmet re-
bus seruate secundis,

καρτερεϊτε. Et apud Co-
micum :

τις ενταυθα καρτερειν
δυναται

Quis heic durare, si sic
fit, potest.

Pati absolute et eadem in-
significatione pos. VIRGI-
LIUS :

Certum est, in siluis, in-
ter spelaea ferarum

Malle pati. — — —

καρτερειν εν ταις υλαις
και σπηλαις.

Terentius hoc loco :

denique vbi non quit pati
Simulat se a matre accer-
fi, ad rem diuinam :
abiit.

Pati i. e. vbi non quit du-
rare in domo focus. Nu-
gatur ibi Donatus, qui tole-
rare aut tolerari interpre-
tatur, cum absolutum sit,
eo sensu, quo diximus,
hinc apud auctores medii
aevi passim pati, pro du-
rare et manere. LVCA-
NVS : Libr. V.

— — discere sine armis

Posse pati — — —

Et apud SENECAM :

Immane regnum est, pos-
se sine regno pati.

Viuere, durare posse sine

B 3

reg-

Nemo remisit, postquam accersunt saepius,
Aegram esse simulant mulierem. nostra ilico
It visere ad eam: admisit nemo, hoc ubi
senex.

115 Resciuit, heri ea causa rure huc aduenit:
Patrem continuo conuenit Philumena.
i Quid egerint inter se, nondum etiam scio:
Nisi sane curae est, quorsum euenturum
hoc fiet.

Habes omnem rem: pergam quo coepi
hoc iter.

120 *Pb.* Et quidem ego: nam constitui cum
quodam hospite

Me esse illum conuenturam.

Par. di vortant bene

Quod agas.

Pb. vale.

Par. et tu bene vale Philotium.

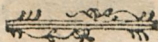
ACTVS

Lect. Variet.

112. vnus CB. *postquam accersuit saepius*. TM.
CA. *accersita est. accersit* RB. 118. *Nisi sane
curae mihi est.* duo CB. D. *Nisi sane curae scire
mihi est.* M. AR. 119. *pro hoc iter, hociter.* TM.
120. *Equidem ego.* Z. 121. *di vortant* AR. IR.
122. *et tu bene vale Philotis.* TM. IR.

regno h. c. *καρτερεν.* Qui — — non possum pati,
non est *ιδιωτισμος* illorum quin dicam patri.
temporum, sed antiquum non possum durare et *καρ-*
et elegans loquendi genus. *τερεν.* S.
Et apud Terentium

ACTVS II. SCEN. I.

LACHES. SOSTRATA.

Pro deum atque hominum fidem! quod hoc
genus est, quae haec est coniuratio?
Ut omnes mulieres eadem aequè studeant,
nolintque omnia,
Neque declinatam quidquam ab aliarum
ingenio vllam
Reperias? Itaque adeo vno animo omnes
focrus oderunt nurus:
5. Viris esse aduorsas, aequè studium est, si-
milis pertinacia est.

In

Lect. Variet.

1. Proh. AR. *quae haec coniuratio.* το est non reper. in NB. DC. DH. II. TM. *quae est haec coniuratio M. quae coniuratio IR.* 2 Vrin omnes. Gy. RB. Libr. Bemb. et Victor. *noluntque Z.* 3. *Neque declinatam quicquam ab aliarum ingenio vllam reperias. (itaque adeo vno animo omnes focrus oderunt nurus.) Viris aduorsari aequè studium est, similis pertinacia est.* ita RB. dedit. 4. *reperias* AR. M. Z. CV. *itaque vno animo adeo omnes. duo CB. vnus ita adeo. Omnes animo DC, IS. NB. ord. in- versf.*

1. *Coniuratio.* nota fi- i. e. deflectentem, deflexam. guram exaggerationis, de li- O Himmel, was sind das militudine ingenii et stu- für Geschöpfe, was ist das diorum inter mulieres vo- für eine Zusammenverschwö- luit dicere, cum coniuratio- rung, daß alle Weibsperso- nem dixit. 3. *declinatam* nen über einen Leisten ge-
C 4 schla-

In eodemque omnes mihi videntur ludo
doctae ad malitiam:
Ei ludo, si vllus est, magistram hanc esse
fatis certo scio.

Sos. Me miseram, quae nunc, quam ob
rem accuser, nescio.

La. hem!

Tu

Leſt. Variet.

6. In eodem mihi omnes. duo CB. in eodem
omnes. M. AR. IS. NB. DC. et CB. 7. Et ei ludo
(Si vllus est) ita M. et CB. D. AR. IS. DH. NB.
ER. IR. ludo glossema est, pro quo Guyetus το
que substituit. Eique ludo. Gy. Et ei ludo. Z.
CV. TM. (Si vllus est) ita CV. Si vllus est lu-
dus, magistram ita M. Z. Ei ludo, si vlla sit
magistra, hanc esse satis scio. ita RB. quorsum
quaeso, inquit Bentleius, si vllus est ludus? cum
praecedente versu ludum talem esse. vt notum
et compertum sumisset. Haec non conueniunt.

schlagen sind. Medea apud dersprechen. Sie sind alle
Euripidem γυναikes εις μεν gleich balsfarrig. Pertina-
εσθη' αμηχανωταται. κα- cia. Pertinax dicitur, quem
κων τε παντων τεκτονες de suscepra causa vel pro-
σοφωταται. Man wird posita sententia nulla vis
finden, daß keine einzige von vel adhortatio deducere
den Grundserzen der andern potest. Ich glaube, sie sind
abgebt, sondern, daß sie alle in einer Schule der
le darinnen übereinstimmen, Bosheit gegangen. ludo.
eine Schwiegermutter muß ludum, scholam vocant.
ihre Schwiegertochter haf- Eodem in ludo doctos dici-
fen, vnd alle Weiber müf- mus, qui similibus vitiis
fen ihren Maennern wi- laborant et improbitate
pares-

Tu nescis?

Sos. non, ita me di ament, mi Laches:

10. Itaque vna inter nos agere aetatem liceat.

La. di mala prohibeant.

Sos. Meque abs te immerito esse accusatam post modum rescisces.

La. scio:

Te immerito? an quidquam pro istis factis dignum te dici potest?

Quae

Leſt. Variet.

9. *Bene ament*, ita AR. IS. NB. DC. CV. E. R. TM. B. II. DH. Z. praeter Donatum, apud quem tamen in commentario το bene ter repetitum vilitur. vnus CB. omiſſa negatione, ita me di bene ament. alter: non ita me dii ament mi Laches. CA. non ita mi dii ament. II. *Caufatam M. te immerito accusatam*, omnes CB. post modo. B. II. DH. RB. Gy. το scio tribuit RB. et Gy. *Soſtratae*. 12. *an quidquam oro iſtis factum ctr.* IR. *quicquam* RB.

pares sunt. 10. *Di mala gi?* an comoedia Terentiana huc progreditur? manifeste hoc fieri vix crediderim. itaque rectius forte fuerit, vt credamus, secum haec Lachetem in iracundia muſſitare, non audiri ab vxore velle. Qui diuerſum ſentiunt, tollerabilius ita explicarent, quaſi Laches potius ſibi optaret mortem, quam vxori.

Quae me, et te, et familiam dedecoras. filio
luctum paras :

Tum autem ex amicis inimici, vt sint no-
bis adfines, facis :

15. Qui illum decreuerunt dignum, suos cui
liberos committerent.

Tu sola exorere, quae perturbes haec tua
impudentia.

Sos.

Leſt. Variet.

13. et familiam omnem, B. et liber Bemb. vt et
GF. 14. Tu autem, omnes CB, TM. tum aut ex
amicis. IR. τὰ tum autem. non leg. in M. et AR.

15. decreuerunt. D. AR. CV. IR. Z. et vnus CB.
duo decreuerint. 16. Perturbas. AR. DC. E. R. IR.
M. CV. Tu sola exorere, quae perturbas ita TM.
Imprudencia ex codd. legit RB.

ri. Sed quod ante dixi, *ci existunt.* 15. *liberos.*
verius videtur : inter ora- Quemadmodum hic *vnam*
tionem enim Sofratae mur- *filiam* LIBEROS vocat ;
muratur : quae connecten- sic Tullius in Orat. de Pro-
da est : non, ita me dii a- vincis Conf. de Caefaris
ment, mi Laches : itaque *vnica* filia loquens, *iucun-*
vnā inter nos agere aetatem *dissimos* liberos dicit. FF.
liceat : meque abs te imme- 16. *Tu sola exorere* i. e.
rito esse accusatam post mo- emergis, reperiris. ver-
do rescisces. BA. 14. *Ex* bum hoc impudentiam no-
amicis inimici vt sint, coll. tat. Cicero, *Exortus est*
Andr. II. 10. *feci e seruo* *seruus qui quum in eculeo*
vt esses libertus mihi. et *appellare non passet, eum ac-*
Caef. B. G. *plerumque in* *cuset solutus. Exoriri dici-*
calamitate ex amicis inimi- tur, qui non expectatus in-
vadit

Sos. Egone?

Lu. tu inquam mulier, quae me omnino lapidem non hominem putas.

An, quia ruri crebro esse soleo, nescire arbitramini

Quo quisque pacto hic vitam voftrorum exigat?

20 Multo melius hic quae sunt, quam illic, vbi sum assidue, scio:

Ideo

Lect. Variet.

17. *Abegone?* ita CB. *egon.* RB. *haud hominem.* IS. E. NB. DC. R. II. DH. TM. 19. *Quo quisquam pacto.* duo CB. *viam vestrarum.* ita liber Bembinus, duo Meadiani B. II. DH. Reliqui omnes *Vestrorum*, atque etiam Donatus. Recte: *vestrorum* pro *vestrum*, vt tam mares, quam feminas concludat. 20. *Multo melius hic quam illic vbi sum, assidue scio*, ita Faërnus et Lindenb. et Codices. Muretus et Bentleius *illi* pro *illic* legunt, verfu ipso exposcente, et frustra est, qui ex Plauto patrocinari vult tam aperto errato.

vadit in aliquem. DO.

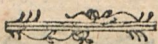
17. *Tu inquam mulier. ia, ia du, sage ich; du denkst, ich bin ein Klotz vnd kein Mensch.* Coniutium solemne in sequiorem sexum, MULIER, *Plaut. Casin.*

I foras, mulier es.

Euripid.

Ω παγκαμιση και γυνη.
τι γαρ λεγων μειζον
σε ονειδος εξειποι τις
αν;

21. cri-

Ideo, quia ut vos mihi domi eritis, proinde ego ero fama foris.

Iam pridem equidem audiui coepisse odium tui Philumenam.

Minimeque adeo mirum: et, ni id fecisset, magis mirum foret.

Sed non credidi adeo, ut etiam totam hanc odisset domum:

25. Quod si scissem, illa hic maneret potius, tu hinc isles foras.

At vide, quam immerito aegritudo haec oritur mihi abs te Softrata:

Rus habitatum abii, concedens vobis, et rei seruiens,

Sum-

Lect. Variet.

21. *Mibi eritis domi.* sic vnus ex Bentleianis, alter *domi mihi eritis*, το quia deest in M. ut et το fama. in DH. 27. Hos tres versus Gy. ita ordinavit:

Rus habitatum abii, concedens vobis et rei seruiens,

Meo labori haud parcens, praeter aequom atque aetatem meam

Sumus vestros otiumque, ut nostra res posset pati.

21. *eritis.* futurum hic pro domus meae spargitur praesenti positum est, i. e. ras et ad aures meas rus ut vos mihi domi estis, vsque peruenit. 27. *rei* proinde ego sum fama fo-
seruiens h. e. rei operam ris i. e. qualis hic in vrbe dare, quaerere rem, rem vos geritis, talis et fama familiarem diligenter con-
 vestra seu potius mea i. e. seruare. *Ich bin auf das Land*

Sumtus vestros, otiumque vt noſtra res
poſſet pati,

Meo labori haud parcens, praeter aequom
atque aetatem meam:

30 Non te pro his curaffe rebus, ne quid
aegre eſſet mihi?

Sos. Non mea opera, neque pol culpa
euenit.

La. imo maxume

Sola hic fuiſti: in te omnis haeret culpa
ſola, Soſtrata.

Quae hic erant, curares: cum ego vos
ſolui curis ceteris.

Cum

Leſt. Variet.

29. praeter aequum et aetatem meam. duo CB.

31. non mea opera. Z. et ita omnes, quos vidi.

Lindenbr. mala opera fortasse typographi vitium.

pro euenit habent CV. AR. M. venit. 32. Tu sola

Soſtrata. D. culpa Soſtrata ſola. M. 33. ſolui

a curis. quinque ex Bentl. et duo e CB. curis

veteris. AR. cum ego vos curis ſolui ceteris. RB.

Land gegangen, und habe cunt, in ſeruire alienis
dir hier in der Stadt meinen commodis, inſeruire amico.

Platz überlaſſen, ich ſorge AM. 29. meo labori

und ſpare, damit unſere Ein- baudi parcens. In Heaut.

künfte deine Ausgaben, und nullum remittis tempus, ne-

Muſſe in der du lebſt, aus- que te respicis. 32. culpa

halten koennen. ich arbeite haeret in te. obſerua copiam.

vnermüdet, mehr als noethig Supra dixit: non mea ope-

waere, und meine Iahre er- ra; neque pol culpa euenit.

lauben. Sic et latini di- hic dicit, culpa haeret in te.

Infra

Cum puella anum suscepisse inimicitias,
non pudet?

35 Illius dices culpa factum:

Sos. haud equidem dico mi Laches.

La. Gaudeo, ita me di ament, gnati causa;
nam de te quidem
satis scio, peccando detrimenti nihil fieri
potest.

So. Qui scis, an ea causa, mi vir, me odise
assimulauerit,

Vt cum matre vna plus esset?

La. quid ais? non signi hoc fat est,

40 Quod

Lect. Variet.

36. (*ita me di ament*) TM. *nam de te equidem.* IS.
quidem CV. 38. *Quis scis.* M. *se assimulauerit.*
Z. CV. *odisse se.* omnes CB. M. AR. *assimularit.*
TM. 39. *plus vna.* ita in antiq. libris, Bembino,
Basil. et Donato. duo CB. omittunt hoc vt et D. Z.
AR. DC. R. E. CV. TM.

Infra item aliter, *sum ex-* nicht schlimmer werden
tra culpam. 36. Gaudeo — kannst, wenn du auch noch
i. e., gaudeo, quod talem so viel boeses thust. *Sosfr.*
filius habeat vxorem, quam aber wer weis, mein lieber
nec ininica socrus accusa- Man, ob sie sich nicht etwa
re possit. nam te te qui- nur so stellt, als wenn sie
dem, i. e. nam quod ad te mir gram waere, damit sie
attinet, peccando detri- nur bey ihrer Mutter seyn
menti nil fieri potest. Sub. kann. Lach. Was? ist
sibi i. e., iam talis es, vt das nicht Kennzeichens ge-
peccando peior fieri non nug, da man dich ge-
possis: denn was dich anbe- stern nicht hat hereinlassen
langt, so weis ich, daß du wollen, als du sie besuchen
woll.

40 Quod! heri nemo voluit visentem, ad eam
te intromittere?

Sos. Enim lassam oppido tum esse aiebant:
eo ad eam non admissa sum,

La. Tuos esse illi mores morbum magis,
quam ullam aliam rem arbitror:

Et merito adeo: nam vostrarum nulla est,
quin gnatum velit

Ducere vxorem: et quae vobis placita est
conditio, datur:

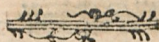
45 Vbi duxere impulsu vestro, vestro impulsu
easdem exigunt

ACTVS

Lect. Variet.

40. visentem te ad eam intro mittere, ita TM.
NB. IS. M. IR. DH. II. omnes codd. RB. ad eam te
admittere. τo intro deest in Z. 41. Enim las-
sam esse oppido rum aiebant. duo CB. AR. DC. D.
DH. II. ideo ad eam. DH. missa IR. Enim lassam
oppido aiebant rum esse; ita Gy. Enim lassam
eam oppido rum aiebant, Z. lassam. TM. 42.
Tuos esse ego illi. ctr. RB. τo ego addititium est.
magisque M. quam aliam rem arbitror. D. M. τo
ullam deest in Z. et CV. omnes CB. ad morbum.
illos mores AR. vitium typogr. 44. conditio est.
AR. DC. DH. TM.

vultest: 41. Enim lassam oppido, i. e. admodum, ve-
ctr. i. e. aegram. con- hementer. 45. Exigunt,
firmat purgationem a cau- depellunt, repudiant, re-
fa, cur non sit admissa. IW. fugiunt.

ACTVS II. SCEN. II.

PHIDIPPVS. LACHES, SOSTRATA

Etſi ſcio ego Philumena meum ius eſſe, vt
te cogem;

Quae ego impetrem, facere: ego tamen
patrio animo victus faciam,
Vt tibi concedam: neque tuae libidini ad-
uerfabor.

La. Atque eccum Phidippum optume vi-
deo: ex hoc iam ſcibo. quid fiet

5 Phidippe: etſi ego meis me omnibus ſcio
eſſe adprime obſequentem,

Sed

Leſt. Variet.

1. *Ego autem.* M. AR. $\tau\omicron$ ego omittit TM. 2.
vnus CB. pro patrio, paterno, alter patrio animo
deuictus. CA. patris. 4. iam ſcibo ex hoc quid
fiet. vnus CB. alter vt ſupra. hinc iam ſcibo. R.
E. B. Gy. RP. iam ſciam ex hoc quid fit. CA.
5. *Etſi, ego meis me omnibus.* Sic GF. et plerique

I. Ob ich gleich weis, ren wülden. Aber ihr Wi-
cetr. Phidipp ſetzt eine an- derſtand iſt zu groß, vnd
gefangene Vnterredung mit da er die wahre Lage der
ſeiner Tochter im Herausge- Sache nicht weis, ſo will er
hen fort. Er ermahnt ſie, ſie auch nicht mit Gewalt
wieder in das Haus ihres zwingen. P. 3. libidini,
Mannes zu geben, vnd ſagt i. e., voluntati. 5. OB-
ibr, wie ſehr ſich die Schwie- SEQUENTEM. Obſequi
geraeltern darüber beſchwe- de iis qui imperio parent,
aut

Sed non adeo, vt mea facilitas corrumpat
illorum animos:

Quod tu si idem faceres, magis in rem et
nostram, et vostram id esset.

Nunc

Lect. Variet.

que Bentleyi codices. Sed illud inspice, ait Bentleyus, *Et si scio me — — quod tu si idem faceres.* Quorsum illud *et si?* plane enim in consequens oratio est. Notatum hoc et veteribus. Charisius p. 203. Et si, vt ait C. Iulius Romanus ἀνακολυθῶν est; quotiescumque τῶ *Et si non reddimus Tamen:* vt Terentii illud ex Hecyra est. Quid ergo? an sinemus Terentium ἀνακολυθῶν, h. e. soloecismi reum peragi? Praesertim cum tam procliuus et tam certa sit eius culpa? purgatio? repone, *Phidippe, et ego meis me omnibus.* Et ego, id quod etiam ego. Oratorie, primo se fateri leuioris culpa? reum esse, vt Phidippum grauioris arguat. *Meis omnibus.* τῶ me non habet DC. et al. Scio me NB. IS. TM. esse ego meis. DH. II. 6. vt mea facultas. ita AR. illorum corrumpat animos. NB. IS. 7. in rem nostram abiecto et leg. in M. et CV. faceres. *Quod si tu idem* AR. CV. DC. TM. duo CB. tertius: *quod si tu hoc idem.* *Quod si tu, Z.*

aut reuerentur auctoritatem. *gis* I. 2. 47. pater ad filium: nam me parenti magis quae tum obsecutus mihi quam amori obsequi oportet. Hec 3. 4. 34. eleganter geminauit significationem; tanquam et amoris imperium esset: ita: Pudorine an, an amori obsequeretur magis

fecisti, vt te decet 4, 4. 66. illum obsequentem esse credo Heaut. I. I. 100. sc. patri. Obsequium, quod socrui nuperrus debet, in primis eleganter h. l. describitur, et v.

D

27 et

Nunc video in illarum potestate esse te.

Ph. heia vero.

La. Adii te heri de filia: vt veni, itidem
incertum amisifti.

10 Haud ita decet, fi perpetuam vis esse ad-
finitatem hanc,

Celare te iras. fi quid est peccatum a no-
bis, profer:

Aut ea refellendo, aut purgando, vobis
corrigemus,

Te

Left. Variet.

9. *Itidem incertum me demiffi.* ita omnes CB.
amisifti. TM. 10. *Haud ita decet, fi perpetem*
hanc vis esse adfinitatem ita RB. *perpes* idem quod
perpetuus. *fi tu perpetuam,* AR. M. *hanc vis ef-*
se. M. et omnes CB. vt et Z. 11. *Celare iras,*
omiffo te. E. *Aut ea refellendo tibi, aut purgan-*
do corrigemus RB.

27, et 28. *quod matri debe.* lo et re praepositione, quae
zur v. 31. BC. 8. *Te esse* in compositis destruit, vt
in illarum potestate i. e. te in *retego, recludo, reprobo,*
obnoxium esse illis, te in et similibus. *Refello* i. e.
quauis re illis obsequi, te falsum seu fallaciam con-
obtemperare illarum vo- traditionis destruo. *Re-*
luptati. *Aber fo lassen sie fellit qui negat: purgat qui*
feh ganz vnd gar von den fatetur, et sic defendit. Gy.
Ibigen regieren. heia vero, *Sind wir ibnen etwa wor-*
habe ich es nicht gefagt? innen zu nabe gekommen, so
9. *de filia,* i. e. filiae tuae *sagen sie es nur frey heraus,*
causa te conueni. 12. *re-* wir wollen ibnen gerne Ge-
fello compositum est, *ex fal-* nugbung geben, vnd vns
ont.

Te iudice ipso. sin ea est caussa retinendi
apud vos,

Quia aegra est: te mihi iniuriam facere
arbitror, Phidippe:

15 Si metuis, satis vt meae domi curetur di-
ligenter.

At, ita me di ament, haud tibi hoc concedo,
etsi illi pater es,

Vt tu illam saluam magis velis, quam ego:
id adeo gnati caussa,

Quem ego intellexi illam haud minus,
quam se ipsum magni facere.

Ne-

Lect. Variet.

13. Sin eam est caussa retinendi. ita Gy. sin east.

TM. 15. ne faris. omnes CB. Si metuis, satis
ne vt meae cetr. TM. (At ita me di ament) TM.

17. Vt tu illam saluam magis velis: id adeo gnati

caussa. RB. 18. se ipsum magnificare. ita liber

Bembinus et fere omnes alii antiqui et recentes,

vt DC. R. II. DH. B. CV. intellexi non amare mi-

nus quam se ipsum aut magnificare. M. TM. AR.

duo CB, magnificare. CA.

entweder vertbeidigen, oder magis generos, quam focen-
entschuldigen. 17. Tu il ri. 18. Magni facere. hoc
lam saluam magis. inuidia verbum etiam Plinio vsita-
magis grassatur inter ho- tum. Plautus in Pseudolo
mines eiusdem sexus, adeo Act 2. Sc. I.

vt ne ea quidem plane non Omnes res perinde sunt
sit inter patrem et filios, vt eas magni facias.

matrem et filias, quare so- Iterum Act. 4. Scen. 1.

ceri magis amant nurus Te amo et metuo et ma-
quam Socrus, et Socrus gni facio.

D 2

20. Stru-

Neque adeo clam me est, quam esse eum
 grauiter laturum credam,
 20 Hoc si rescierit: eo domum, studeo haec
 prius, quam, ille vt redeat.
Pb. Et diligentiam vestram et benigni-
 tatem
 Noui: et quae dicis, omnia esse, vt dicis,
 animum induco. Et

Lect. Variet.

19. *Neque adeo clam te est.* RB. et quid fodes
 illud est, non clam me est, quam credam? quo-
 modo clam ei esse possit, quid ipse credat? resta
 erat locutio, non clam me est, quam grauiter la-
 turus sit, vt infra IV. 1. 52. non edepol clam me
 est, vt hic laturus hoc sit. et Andr. I. 5. 52. non
 clam te est, quam vtraeque. res vtilis sint. repone,

*Neque adeo clam te est, quam esse eum laturum
 grauiter credam:* RB.

20. *Rescuerit.* IS. haec si rescuerit. Z. eo
 demum. pro domum. Gy. haec si. D. huc redeat.
 Z. Gy. TM. AR. IS. NB. DC. omnes Codd. Bentr.
 R. E. DH. CV. II. in antiq. libris Bemb. Victor.
 Decurtat. legitur vt redeat. Eo studeo hanc prius
 quam ille huc redeat. RB. Laches et diligentiam.
 TM. AR. DC. Z. R. E. CV. DH. II. GV. B. M. v. 21.
 et 22. duo CB. benignitatem quam exhibetis erga
 filiam; en Interpolatorem.

20. *Studio haec i. e. cum vt illa scilicet domum
 studio haec ago, haec stu. meam redeat, antequam
 diose et prophanter ago, ille ex Imbro huc redierit.*
 haec

Et te hoc mihi cupio credere: illam ad vos
redire studeo,

Si facere possim vilo modo.

La. quae res te facere id prohibet?

25 Eho, num quidnam accusat virum?

Pb. minime. nam postquam attendi
Magis, et vi coepi cogere, vt rediret,
sancte adiurat,

Non posse apud vos Pamphilo se absente
perdurare.

Aliud fortasse aliis vitii est. Ego sum
animo leni natus:

Non possum aduersari meis.

La. hem, Sofrata.

So. heu me miseram!

30 *La.*

Leet. Variat.

22. Et te mihi hoc cupio credere. Z. CV. 24.

Quae res te id facere. M. RB. et vnus CB. quae
res id facere te prohibet. duo CB. id te facere. Z.

28. Aliud fortasse alii vitii est, ita septem e Bentl.

29. Non possem aduersari meis. Z. CV. heu dico
me miseram. AR. M.

haec studeo Hellenismus est:

τὰς αὐτὰ σπᾶδαζω. vid. Galen.

28. Aliud fortasse aliis vi-

tii est. Theogn. Ἀνδρωπὸν

ἄψικτος, ἐπὶ χροῖνι γινε-

ται εἰδες et Catull. Suus

cuique attributus est error.

et Nemo sine crimine viuit.

Et vt Horat.

Vitiis nemo sine nascitur:

optimus ille

Qui minimis vrgetur.

29. L. Hem, Sofrata.

Hoerst du, Sofrata? La-

ches giebt ihr dadurch zu

verstehen, daß alles was

Pbidipp sagt, wider sie ist.

D 3

Wenn

30 *La.* Certum ne est istuc?

Pb. nunc quidem vt videtur : sed
num quid vis?

Nam est quod me transire ad forum iam
oporteat.

La. eo tecum vna.

ACTVS

Left. Variet.

31. Nam est quod me ad forum transire iam oportet. RB.TM. et Z. CV.

*Wenn die Schwiegertochter ne scheint dadurch bloß ib-
sagt, daß sie unmöglich in re Schwiegermutter anzu-
dem Hause aushalten koen- klagen. Der Zuschauer be-
ne, wenn der Mann nicht da bacht immer die Wahrchein-
waere: so giebt sie zu ver- liebkeit, daß Sostrata Schuld
stehen, daß ihr von den ist, vnd wenn sie sich entschul-
Schwiegerackern ein bestaen- diger, so weis er nicht, was
diger Verdruß müsse ver- er denken soll. Patske.
ursacht werden. Philume-*

ACTVS II. SCEN. III.

SOSTRATA.

Aedepol ne nos sumus mulieres inique
 aequae omnes iniuriae viris,
 Propter paucas: quae omnes faciunt, di-
 gnae ut videamur malo.
 Nam, ita me di ament, quod me accusat
 nunc vir, sum extra noxiam.

Sed

Lect. Variat.

1. Omnes CB. ut et TM. omittunt *το inique*. et
 Z CV. *το mulieres* ex auctoritate libri Bembini
 delerunt GF. et RB. *το omnes*. Fabricius tollit.
 Muræus et *mulieres et inique*. *Ne nos mulieres*.
 TM. *ament di*. DC. DH. II. (*me di ament*) TM.
 3. omnes CB. et CV. TM. legunt *noxam pro no-*
xiam.

1. *Aedepol*. In hac sce- *Himmel lebt, (noxiam) i. e.*
 na est allocutio, qua indu- *sum innocens in eo, quo*
 citur secum loquens anus, *accusat vir, ich bin ganz*
 per quam orationem mo- *unschuldig in der Sache, we-*
 res eius, et nimis mi- *gen welcher sich mein Mann*
 tis intelligi possit. *Es ist über mich beklagt. Sed non*
doch in der That sehr unge- *est fac. expurgatu i. e. ut*
recht, daß wir alle mit ein- *aliud credant mariti de*
ander dem Haß vnsrer *vxoribus. Aber meine*
Maenner ausgesetzt sind, und *Entschuldigung ist nicht*
dies um einiger wenigen wil- *leicht, denn man hat sich*
len, die es so machen, daß *schon das Vorurtheil fest ein-*
man glaubt, wir verdienen *gedrückt, eine Schwieger-*
alle gleich strenge Begegnun- *mutter geht mit ihrer*
gen. Denn so wahr der *Schwiegertochter niemals*
gut

D 4

Sed non facile est expurgatu: ita animam
induxerunt, focus
5 Omnis esse iniquas. haud pol me quiden:
nam nunquam secus
Habui illam, ac si ex me esset nata: rec,
qui hoc mihi eueniat, scio:
Nisi pol filium multis modis iam exspecto,
vt redeat domum.

Acivs

Leët. Variet.

4. *Sed hoc non facile.* GF. 5. *omnis* al. Codd. Boecl. omittunt το esse. 5. *haud me pol quidem.* Z. CV. 6. *mi eueniat.* II. DH. *euenit.* Z. CV. 7. *multi modis* DH. II. Gy. et al. το *multi modis* Donatus vehementer exponit, quod non placet. an pro *multi modis* MIRI MODIS scribendum i. e. mirum in modum, vt supra Act. 4. Sc. 2. Tantum Guyet. Ego hanc lectionis varietatem inueni in Z. atque, vt mihi videtur, praefrenda est.

gut um. Ich gehoere ge- auch nicht, wie man mich
wiß nicht vnter diese Zahl; so beschuldigen kann. Wenn
denn ich bin nicht anders doch nur mein Sohn erst zu-
mit ihr umgegangen, als rüch kaeme! ich wünschte es
wenn es meine leibliche Tocht- von Herzes.
ter waere. Ich begreife

ACTVS III, SCENA I.

PAMPHILVS. PARMENO. MYRRHINA.

Nemini ego plura acerba credo esse ex amo-
re homini vnquam oblata,
Quam

Lect. Variet.

1. Nemini plura ego acerba credo esse ex amore
homini vnquam oblata quam mihi. ita vnus e CB.
alter nemini plura acerba. CA. nemini ego plura
acerba esse homini ex amore. Gy. Sic hos qua-
tuor versus restituit:

Nemini ego plura acerba credo esse ex amore mihi
Oblata. heu me infelicem! hancine ego vitam
parsi perdere?

Hancine ego causa eram tantopere cupidus re-
deundi domum?

Cui quanto fuerat praestabilius vbiuis agere gen-
tium.

to aetatem abundat. Scribendum agere simpliciter.
Tacitus: agere inter homines desit i. e. agere aeta-
tem i. e. viuere. In versu primo duae voces istae
homini, vnquam, infinitivae erant: in postremo vox
aetatem addidit. Caetera in omnibus transpo-
sitione fuerant peccata. nemini ego plura acerba
ere-

2. Hancine ego vitam. si dixisset, vrinam mari pe-
Indignatur se in profectio- riissem! fuisse τρυφωτε-
ne tantam vitae curam gov. IW. So viel Unglück
egisse, cum satius fuisset hat wohl die Liebe keinen
mari perire, quam hanc Menschen in der Welt ge-
felicitem experiri. Est bracht, als mir. ach! ich
autem comicum hoc. nam vnglücklicher Mensch! war-

D 5

um

Quam mihi. heu me infelicem, hancine
 ego vitam parsi perdere!
 Haccine caussa ego eram tantopere cupidus
 redeundi domum!
 Cui quanto fuerat praestabilius, vbiuis gen-
 tium agere aetatem,
 5 Quam huc redire: atque haec ita esse mi-
 serum me resciscere.
 Nam nos omnes, quibus est alicunde ali-
 quis obiectus labos,
 Omne

Left. Variet.

credo esse. GF. *nemini plura ego* ctr. RB. *nemini*
ego plura acerba esse — *oblata credo.* II. DH. *esse*
crede. IR. *esse credo.* NB. τ_a *ex amore non le-*
git Z. *Quam mi.* RB. 4. *Quanto fuerat praesta-*
bilius ita RB. *omisso τ_o cui.* *aetatem agere.* Z.
 CV. 5. *atque ita esse miserum me resciscere.* AR.
 6. *nam omnibus nobis.* RB, conf. MSSC. re.
 giis.

Omnibus nam, quibus est alicunde aliquis obiectus
labos,

Omne quod interest tempus, priusquam id re-
scitust *lucrost.*

ita Gy. hos correxit versus. Obiectus est. DH.
Labor. AR. Z. D. M. CV.

nam habe ich doch mein Le- *nam quibus est alicunde ali-*
ben zu erhalten gesucht? *quis obiectus labor, lucro*
Musste ich denn deswegen *est tempus i. e. nos omnes.*
so sehnlich nach Haus *Subiicit, hoc genus locutio-*
verlangen, um dergleichen *nis absolutum dicitur: tale*
zu erfabren! 6. *nam* *est apud Virgilium.*
nos omnes cetr. Donatus *Crastina lux, mea si non*
ita ordinat et explicat: *irrita dicta putaris.*
 Ingen-

Omne quod est interea tempus, prius quam
id rescitumst, lucro est.

Par. At sic citius, qui te expedias his
aerumnis, reperias.

Si non redisses, hae irae factae essent mul-
to ampliores:

10 Sed nunc aduentum tuum ambas Pamphi-
le scio reuerituras.

Rem cognosces: iram expedies: rursum
in gratiam restitues.

Leuia

Leſt. Variet.

7. *rescitum est, lucro est.* Z. IS. IW. AR. TM. M.
DC. CV. IR. E. DH. II. NB. 7. *reperies.* II. DH.
8. *quam te expedias.* B. M. 9. *redisses* II. DH.
IR. το multo. abiicit. Gy. 9. *multo hae irae fa-*
ctae fuissent ampl. vnus CB. hae irae RB. hae
fem. pro hae. vt in Andr. 11. Rem cognosces,
iram

Ingentes Rurulae Specta- hommes, qui quand on
bis caedis acervos. doit recevoir de quel-
Nos omnes est ανακολυθου, que une mechante nou-
vt placet Linacro pro apud velle, le plus tard
nos omnes. QUIBUS i.e. sunt qu'elle peut venir, c'est
in aliqua aduersitate. *ali* autant de gagne. Daſier.
cunde praeter spem. labos. 3. *Expedias te.* Supra in
periculum, dolor, calamita- Andr. et infra act. 5. sc. I.
tas, miseria *est lucro.* et 2. Verba sunt metapho-
quam diu ignoramus mala rica, *euoluere, emergere, ex-*
nostra, non dolemus, et *plicare, se ex malis siue ae-*
ista temporis intermedii rumnis. In Andria aliter di-
mora, quoddam quasi lu- xit. Tu rem impeditam et
crum est. Car ce doit être *perditam restitues.* In Phor.
une maxime pour tous les *Extrahere.* AM. 11. In
gra-

Leuia sunt haec, quae tu pergrauia esse in
animum induxti tuum.

Pam. Quid consolare me? an quisquam
vsquam gentiumst aequae miser?

Prius quam hanc vxorem duxi, habebam
alibi animum amori deditum:

15. Iam in hac re vt taceam, cuius facile
scituft, quam fuerim miser:

Ta-

Lect. Variet.

iram expedit: in gratiam restitues. Leuia sunt,
quae tu — ita Gy. restitues rursus in gr. DH.
et al. 12. leuia sunt. τo haec omittit AR. II. DH.
Z. M. E. RB. 13. Omnes CB. CV. et Z. non ha-
bent τo vsquam. Quisquam gentium est. DC. M.
IR. IW. AR. Z. IR. NB. DH. II. E. IR. 14. banc
duxi vxorem AR. Z. duxi vxorem. M. CV. Iam
in ea re. Gy. i. e. in eo Bacchidis amore. In eo
autem se miserum fuisse dicit ob diffidium inter
se et Bacchidem, et eius fastidia post vxorem
ductam. Infr. act. 5. scen. 3. (vt taceam)
Z. AR. scitu sine τo est. IW. DC. TM. scitu.
deest in IR. NB. II. est scitu. M. RB. CV. scitu.
est. DH.

gratiam restitues. Sie wer- In Heaut. *Pacem concilia-*
den die Sache genau erfab- re h. e. *curare vt redeant*
ren. Sie werden das Mis- in gratiam. 14. *Habebam*
verstaendnis unter beyden *alibi animum amori dedi-*
aufheben, vnd sie wieder *tum i. e. amore meretricio*
mit einander versöhnen. Fa- Bacchidis. 15. *in ea re,*
cias vt bene inter vxorem in eo sc. *amore Bacchidis se*
et matrem tuam conueniat, miserum fuisse dicit, ob diffi-
facies, vt depositis simul- *idium inter se et Bacchidem,*
tatibus redeant in gratiam. et eius fastidia post vxo-
rem

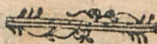
Tamen numquam ausus sum recusare eam,
 quam mihi obtrudit pater.
 Vix me illinc abstraxi, atque impeditum in
 ea expediui animum meum:
 Vixque huc contuleram, em noua res orta
 est, porro ab hac quae me abstrahat:
 Tum matrem, ex ea re me, aut vxorem in
 culpa inuenturum arbitror:

20 Quod

Lect. Variet.

16. *Tamen nunquam — meum.* Hi duo versus.
 Gy. spurii videntur. 17. *vix me hinc abstraxi,*
atque impeditum in eo expediui animum meum;
 ita RB. vt et Z. 18. *vix me huc contuleram, em*
noua res ortast. ita Gy. *to me in que* ab interpo-
 latoribus. *Ortast.* RB. TM. 19. *Tum aut ma-*
trem

rem ductam vt supra anno- straxit. s. cum magna dif-
 tauimus. Gy. 15. *facile scitu* ficultate. Hoc enim ver-
 i.e. facile quibus scire potest. bum indicat, quam perdi-
 16. *Obtrudit pater, die mir* te amarit Bacchidem *Ex-*
mein Vater aufgedrungen hat. pediui. *expedire rem impe-*
 in Andr. *quoniam nemini ob-* ditam. Andr. 3. 5. 11. Me-
trudi potest, itur ad me. 17. raphoram Donatus ab ety-
Vix me. Kaum hatte ich mit mo. repetit: *expedire dici-*
vieler Mühe mein Herz der tur qui pedem retentum
Bacchis entriffen, vnd es Philu- liberat. *cura se expedire*
menen geschenkt, so kommt Ph. 5. 4. 4. *Qui te expidias*
schon ein neues Vnglück, his aerumnis Hec. 3. 1. 8.
welches mich auch von Phi- *Quommodo me expediam ex*
zumnen trennen will. ab- hac turba. Andr. 4. 4. 5.
 BC.

20 Quod quum ita esse inuenero, quid restat,
nisi porro vt fiam miser?

Nam matris ferre iniurias me, Parmeno,
pietas iubet;

Tum vxori obnoxius sum: ita olim suo me
ingenio pertulit:

Tot meas iniurias: quae numquam in vl-
lo patefecit loco.

Sed magnum nescio quid necesse est eue-
nisse Parmeno,

25 Vnde ira inter eas intercessit, quae tam
permanfit diu.

Par, Haud quidem hercle paruom, si vis
vero veram rationem exsequi.

Non

Leet. Variet.

rem. RB. *to me deest* in M. E. CV. 20. *quae cum esse ita.* D. M. II. *quod cum ita esse inuenero.* omnes CB. Lugdun. et pler. teste Riuius. *Quae ita cum esse.* Gy. *Quaecum ita esse.* Z. *porro nisi.* Z. *Quid restat porro nisi vt.* M. 21. *iniurias pietas me Parmeno iubet.* AR. M. 22. *ingenio me.* AR. M. Gy. *ita me olim.* Z. 23. *to vllo deest* in IR. DC. *Nunquam nullo patefecit loco ita* RB. *patefeci.* Z. 24. *inuenisse* AR. 26. *Aur quidem hercle paruom, si vis veram ad verba rationem exigi.* RB. *at hercle paruom.* Gy. *paruom est.* AR. CV. M. et al. *paruom* DC. GF. IR. NB. *hoc quidem hercle est* II. DH. omnes CB. habent *haud*

BC. 21. *Pietatem iubet.* 22. *obnoxius i. e. deuin-*
Andr. *Pietatem quati vides.* *Aut.* 23. *quae* sc. Pham-
phili

Non maxumae, quae maxumae sunt interdum irae, iniurias

Faci-

Leſt. Variet.

baud et paruum, vnus equidem. Parumſt. TM. 27. Non maxumas ctr. Sic hodie libri omnes: prorfus contra loci ſententiam. DONATVS: iniuriae faciunt iras, non irae iniurias; ſed hic υπαλλαγνιως; dixit. alii faciunt, pro probant, oſtendunt. Atqui quis ſanae mentis ſcriptor faciunt hic poſuiſſet, pro oſtendunt? aut quomodo, ſi Hypallagen nomines, continuo ex atris alba ſient? reponē,

Non maxumae, quae maxumae ſunt interdum irae, iniuriae

Faciunt: — — — —

Helleniſinum, credo, agnoſcis; irae pro iras; quo nomen ſequitur caſum pronominis, vt Andr. Prol. Populo vt placerent, quas feciſſet fabulas, pro fabulae. Sic contra irae pro iras; quia hic quae pronomen eſt, ibi quas. Sic mox v. 31.

Qua propter? quia enim qui eos gubernat, animus, infirmum gerunt.

animus pro animum, propter pronomen qui. RB. Non maxumae ſunt maximas, quae interdum iras iniuriae

phili vxor nunquam pate- quod pro eo quod Graecis fecit. 27. non maximas eſt δηλον, ſaepe ponitur; ctr. Baſilius Faber per- etſi forte per υπαλλαγνν ſpicue interpretatur ſic: le- haec aliquis interpretan- ui quandoque irriatur of- da iudicauerit. Sed nobis ſenſa iracundus ctr. ſed prius illud magis probatur. obſerua, faciunt h. I. poni Ordo eſt: irae quae maxi- pro arguunt, vel efficiunt, mae ſunt, interdum faciunt iniu-

Faciunt: nam saepe est, quibus in rebus
 alius ne iratus quidem est,
 Quum de eadem causa est iracundus fa-
 ctus inimicissimus.

30 Pueri inter sese quam pro leuibus noxiis
 iras gerunt.!

Qua propter? quia enim, qui eos guber-
 nat animus, infirmum gerunt.

Itidem illae mulieres sunt ferme, vt pueri,
 leui sententia:

Fortasse vnum aliquod verbum inter eas
 iram hanc conciuerit.

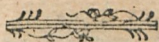
Pam.

Lect. Variet.

iniuriae. ita Gy. hunc emendauit versum. 28.
In quibus rebus. AR. M. TM. 29. *alter inimicis-*
simus. AR. M. 30. *inter se* CV. *inter eas iras.*
 M. AR. *noxis* DC. IR. 31. *Quapropter?* PAR-
 MENO! *quia cetr.* ita CV. 31. *gubernant.* M.
animum infirmum gerunt. M. Z. AR. 32 *Itidem*
mulieres. 10 illae non habet. II. DH. *Itidem mu-*
lieres sunt ferme vt pueri, leui sententia. Gy.
 33. *banc inter eas* II. DH. *Verbulum duo* CB. *in-*
ter eas iras has. Z. D. CV. Edd. vet. sed tria ho-
 mocoteleuta parum concinne veniunt; et praete-
 rea codicum quicquid vbique est, *iram hanc.* Do-
 natus ad locum: legitur et *consciuisse* (lege *con-*
ciuisse). Sic Plautus: *fortasse te amare suspicauere.*
 nam veteres infinitiuo modo adiungebant
 for-

iniurias non maximas. les nent pas toujours des plus
plus grandes coleres ne vien- grands sujets. Daçier. *Der*
hefuge

Pam. Abi Parmeno intro, ac me venisse
nuntia.

Par. hem, quid hoc est?

Pam. tace:

35 Trepidari sentio, et cursari rursum prorsum:

Par. agedum, ad fores.

Acce-

Leß. Variet.

fortasse. Plauti locus hodie non extat; sicutamen corrigendas,

Fortasse rete amare suspicaviet.

vt Poen. V. 2. 44.

Fortasse medicos nos esse arbitrarier.

Noluerunt Magistri pueros suos obsolete loqui; sed vel versus dispendio Infinitium mutarunt; reuocemus vero denuo,

Fortasse unum aliquod verbum inter eas iram hanc conciuisse, ere.

Addidimus *ere*, vt puto verissime versus causa. RB. 34. *hem quid hoc. τo est non habent* II. DH. 34. et 35. In Manuscriptis Boecleri ita distinguuntur personae: *Pam. tace, Par. Trepidari sentio et cursari cetr. Par. agedum ad fores accede propius. Pam. hem sensistis?* In Palat. teste Fabricio verbum *tace* Pamphilus ad seruum dicit, reliqua deinde Parmenonis sunt, donec rursus silentium illi imperat Pamphilus, *noli fabularier. 35. sursum prorsum. τo et non legit* TM. IR. IW. Z. DC. *cursari rursum sursum prorsum.* M. CV. *τo et deest* in M. NB.

heftige Zorn entsteht nicht immer, aus vorhergegangnen
E großen

Accede propius. hem, sensifstin?

Pam. noli fabularier:

Pro Iuppiter! clamorem audiui.

Par. tute loqueris, me veras?

Myr. Tace obsecro mea gnata.

Pam. matris vox visast Philumenae.

Nullus sum.

Par. qui dum?

Pam. perii.

Par. quam ob rem?

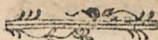
Pam. nescio quod magnum
malum

40 Pro-

Lect. Variet.

NB. II. DH. vnus CB. *trepidari sentio et cursari rursus*, alter corrupte: *PAR. trepidari sentio et cursari rursus. PAM. prorsus agetum ad fores.* 35. *Agetum ad fores accede propius. Par. hem sensifstine.* Haec omnia adscripta sunt in libro Bembino, Parmenonis personae, in eo tamen pro *accede*, legitur *accedo*, et pro *sensifstine*, *sensifstin*, quod posterius in omnibus libris est. GF. 37. Ph. *Pro Iuppiter. Pam. clamorem audiui. Par. tute loqueris: me veras.* ita Palmerius in edit. Lugduno-Batau. *audio. IR. TM. AR. M. DC. NB. Z. II. et al. sed perperam. exaudio E.* 38. *visa est. M. E. IR. NB. II. DH. AR. Z. CV. CA.* incipiunt h. l. scenam nouam. In vno CB. ad marginem annotatur. 39. duo CB. et *Z. quid dum*, omnes CB.: vt et *IR. IW. AR. DC. NB. coelant D. II. IW. D. CV. coelat Z. M. et vnus e Bentl. quia perii.* ita quid. vett. *TM. CV. Z.* sed male.

40 Profecto Parmeno me coelas.

Par. vxorem Philumenam.

Pauitare, nescio quid, dixerunt: id si forte est, nescio.

Pam. Interii: cur mihi id non dixti?

Pur. quia non poteram vna omnia.

Pam. Quid morbi est?

Par. nescio.

Pam. quid? nemone medicum adduxit?

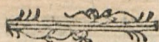
Par. nescio.

Pam.

Leet. Variet.

42. *Cur id mihi duo CB. CV. dixit. IS. cur mihi id non dixti. Gy. 43. nemou. AR. CV. M. E. Z. IR. TM. liber Bemb. Basil. Vatic. et Victor.*

großen Beleidigungen. 40. pauet. An vero mirum? *me celas.* Captabat foris qui nihil vnquam sequius Pamphilus sermonem, quod de vxore existimauerat, et intus turbaretur: pauidae tertio abhinc mense primum ancillae in ipso puellae nixu concurrunt, et rat. profecto ratio fuit potius cur pauere quam cur *Philumenam* trepidam parere putaret. Iam igitur dicunt. Id ergo cum *audisset Pamphilus* intus tur, *nescio* inquit, quod dicere illas, eam parere *magnum malum me celant,* siue parturire; accipit, *Parmeno: modo hic intus* tanquam dixerint, *pauere vxorem pauitare dixerunt:* aut *pauitare:* quia confimile *parit,* quali dicas, *pauit;* coque magis, quod vicissim dicebant *pares* et *ea verba: velut Philume-*

Pam. Cesso hinc ire intro, vt hoc quam
primum, quidquid est, certo sciam?

45 Quonam modo Philumena mea nunc te
offendam affectam?

Nam si periculum vllum in te inest, periis-
se me vna haud dubium est.

Act III sc 2. Par. Non vsus factus est mihi nunc hunc
intro sequi:

Nam inuisos omnis nos esse illis sentio.

Heri nemo voluit Sofstratam intro ad-
mittere.

50. Si forte morbus amplior factus fiet,

Quod

Left. Variet.

44. *Certum sciam.* IW. AR. M. Z. DC. IR. E. IS.
NB. TM. (quidquid est) Z. 45. *adfectam*, RB.
46. *in te est.* Z. M. DC. TM. sine τω est. IR. Liber
Bembinus *vllum inest.* Vaticanus, Basilic. et
alii ac Donatus, *vllum in te inest*, quam et ve-
ram lectionem Faërnus arbitratur. Bembinus
concinnius: *nam si periculum in te vllum inest.*
Periculum. Vatic. Basil. et al. 49. *intromittere.*
omnes CB.

na Parmenonis vxor esset. nunquam respondebit Pam-
Est aliud etiam, quod er- *philus*: sed *Parmeno*, quam
rorem illorum corrigere ab hero tantopere requi-
potuerit. Instabat *Parme-* rebat causam, et sibi, et il-
no hero ipsi, vt diceret, cur li reddet. ideo enim pa-
interiisset, neque igitur de- uebat, quoniam vxorem
fistere debuit, prius quam Philumenam pautare dixe-
responsum ab eo exprime- rat. *Palmerius.* 47. *non*
ret. At si receptam distin- *vsus factus* i. e. non expe-
ctionem nobis probamus, dit, non est ex re mea.

54.

Quod sane nolim, maxime eri causa
mei:

Seruom ilico introisse dicent Sofratae:
Aliquid tulisse comminiscetur mali,
Capiti atque aetati illorum, morbus qui
auctus fiet.

55 Era

Lect. Variet.

51. (quod sane nolim) Z. 52. *Seruom* M. et
al. Omnes CB. *dicent. introisse.* RB. 54.
eorum morbus. M. AR.

54. *Capiti atque.* Sensus aut vitam petunt. An ma-
et ordo est: comminiscen- lis? *tulisse aliquid mali ca-*
tur, *Sofratae seruom introi-* *piti, atque aetati illorum i.*
isse, et aliquid mali secum e. intulisse aliquid venefi-
tulisse siue intulisse in do- *cii in caput atque aeta-*
mum, qui seu vnde morbus tem illorum parati, vnde
auctus fiet capiti atque aeta- *seu qui morbus auctus fiet.*
ri illorum i. e. quare mor- Ita non quidem imprecatio
bus Philumenae maior at- fuerit, sed imitatio tamen
que capitalior factus sit *Φερασως* imprecantibus v-
αυξητικως illorum. cum fitatae. eo magis, quod
de Philumena sermo sit, ad inter veneficii genera im-
totam domum retulit. *ca-* *precationes quaedam et de-*
piti eius augetur morbus *uotiones habebantur.* GA.
i. e. ipsi, eodem figurae ge- *Si forte, wenn es von vnge-*
nere. additur amplius, *at* *fahr schlimmer mit ihr*
würde, welches ich aus
incremento. *in caput et ae-* *Liebe zu meinem Herrn*
ratem hominis dicuntur fie- *nicht wünschen will, so wür-*
ri, quae ad ipsum potenti *de es heißen, ia der Bedien-*
quodam effectu spectant, *te von der Sofrata ist her-*
E 3 cin-

55. Era in crimen veniet; ego vero in ma-
gnum malum.

ACTVS

Leet. Variet.

55. *in litem veniet*. D. AR. M. Z. CV. *to vero*
deest in II. et al. *ego autem in magnum malum.*
vnus CB.

eingekommen, der hat al- gebracht, dafs es schlin-
les Vnglück in das Haus mer geworden ist.

ACTVS III. SCEN. II.

SOSTRATA. PARMENO. PAMPHILVS.

Nescio quid iam dudum audio hic tumultuari misera:
 Male metuo, ne Philumenaë magis moribus adgrauescat:
 Quod te Aesculapi, et te Salus, ne quid sit huius, oro.
 Nunc

Lect. Variet.

1. *Hic audio.* DC. IR. TM. B. GV. et al. *audio heic*
 E. 2. *aggrauescat.* IR. DC. IS. NB. CV. TM. II.
 E. Z. TM. CV. 3. *Aesculapi.* CV. Z. 3. *ne quid sit.* NB. TM. IS. Gy. E. et al. *ne quid huius sit* AR.
 Z. CV. *ue quid sit eius.* vnus CB.

1. *nescio quid.* Ich weis lius scribitur: Medicinæ nicht, was hier drienen für præfes fuisse, et multa vaein Laermen seyn muß. 2. letudini mortalium vti-
Quod te. i. e. propter quod, lia inuenisse, ideoque in
 oro te, Aesculapi, vt ne- deorum numerum relatum
 quid sit huius i. e. vt hoc esse. IW. 3. *huius* poni-
 non sit. Precatur Deos, tur absolute, vt in Eun.
 qui sanitatem conferunt act. 1. scen. 2. *quicquid*
 morbosque depellunt, vt *huius feci, caussa virginis*
 laboranti adsint. *Aesculapi feci.* Heaut. act. 5. sc.
 et *Apollinis et Coronidis fi-* 2. *quicquid huius feci.*
 E 4 4. *iterum.*

Nunc ad eam visam.

Par. heus Softrata.

Sos. hem!

Par. iterum

istinc excludere.

5 *Sos.* Ehem Parmeno, tune hic eras? perii.
quid faciam misera?

Non visam vxorem Pamphili, cum in pro-
ximo hic sit aegra?

Par. Non visas, nec mittas quidem visen-
di causa quemquam.

Nam qui amat, cui odio ipse est, bis fa-
cere stulte duco:

Laborem inanem ipse capit, et illi mole-
stiam adfert.

10 Tum autem filius tuus introiit videre, ut
venit, quid agat.

Sos.

Leß. Variet.

4. *Sos. Ehem.* II. V. et al. *nunc ibo ad eam vi-
sum.* B. M. 5. *το perii.* deest in II. *tun hic.* Z.
tute hic. CV. TM. 7. *ne mittas.* AR. RB. Gy. GF.
et omnes libr. scripti, teste Faërno. 8. M. DC.
IS. NB. legunt pro *duco, dico.* *nam amat qui cui
ipse est dico.* Gy. 9. *Capiat.* Z. *affert.* Z. AR. II.
10. *Tum Filius tuus.* omisso *το autem,* AR. Z. Gy.
filius

4. *iterum.* bene *iterum,* ut *liebt,* die uns *bassen,* so be-
illi pudorem incuteret re- *geht man einen doppelten*
petitione iniuriae. *Man* *Fehler.* 10. *Tum filius.* or-
wird sie wider nicht *berlein-* do *συτραξως,* tum filius, ut
lassen. 8. *nam qui amat,* venit, *introiit videre quid a-*
dem wenn man die Leute *gat.* Sub. *Philumena.* *Introiit*
vide-

Sos. Quid ais! an venit Pamphilus?

Par. venit.

Sos. dis gratiam habeo.

Hem, istoc verbo animus mihi rediit, et
cura ex corde excessit.

Par. Iam ea de caussa maxime nunc huc
introire nolo.

Nam si remittent quidpiam Philumenae
dolores,

15 Om-

Leet. Variet.

filius introiit. sine τω *nus* TM. GV. *tum fi-*
lius. M. B. 11. *diis gratias habeo.* E. TM. CV.
NB. DC. IR. Z. D. *diis gratias.* sine τω *habeo* AR.
12. *mi rediit.* RB. 13. *ita ea de caussa.* Z. CV.
ita de ea caussa. M. *ita ea caussa maxime nunc*
hunc introire volo. AR. *huc nunc.* TM. II. E. V. IR.
nunc intrare nolo. CB 14. *Philumenam.* Z. AR.
IS. CV. TM. V. B. IR. RB. Donatus legit *Philume-*
nae: dicens, *remittent, verbum actiuum, positum*
esse, quasi neutrum. ita etiam legit Rufinus in li-
bro de metris comicis. itaque etiam scriptum
videtur fuisse in libro Victoriano, sed deinde mu-
tatum in lectionem vulgatam. GF. *Philumenam*
dolores sic plerique nostri, inquit Benzleius, vnus
tantum regius *Philumenae.* Donatus posterius re-
cipit; et certe, *dolor, morbus remittit,* passim
occurrit. Tamen ob id quod sequitur, *Philume-*
nam hic adscisco. *Sola soli,* ait, narrabit. SI
PHI-

videre, pro *introiit visum,* *stra ilico it visere ad eam.* 12.
vt supra act. I. scen. I. no- Virgil. Aen. 4.

E 5

At

15 Omnem rem narrabit, scio, continuo sola
foli,

Quae inter vos interuenerit, vnde ortum
est initium irae.

Atque eccum video ipsum egredi. quam tri-
stis est!

Sos. o mi gnate!

Pam. Mea mater, salue.

Sos. gaudeo venisse saluom; saluan
Philumena est,

Pam. meliuscula est.

Sos. vtinam istuc ita di faxint.

20 Quid tu igitur lacrimas? aut quid es tam
tristis?

Pam. recte mater.

Sos.

Lect. Variet.

PHILUMENAM scribis, ea est ista sola. Sin
PHILUMENAE, quae ista sola sit, nescias. 15.
(Scio.) Z. AR. IR. CV. 16. interuenit. IR. Gy.
DC. V. Z. CV. D. M. B. interuenerint. RB. et Do-
natus. ortumst. TM. irai. Gy 17. agredi. IR.
male. atque eccum ipsum video egredi. ita omnes
CB. et v. 17. o mi gnate salue. Quam tristis. 10
est non habet. RB 18. O mea mater. CV. AR. M.
Z. re saluum. Z. AR. CV. M. M. D. et duo CB.
Saluan. liber Bembinus. Victor. Basil. Donatus
legunt. saluan. 20. lacrimas. AR, Z. NB. IS. CV.
aut

At regina graui iam du- cumus, cum sine iniuria in-
dum saucia cura terrogantis aliquid retice-
mus. Et bene additum

29. Recte mater. Sic di- mater; vt duritia reticen-
tia

Sos. Quid fuit tumulti? dic mihi? an dolor repente inuasit?

Pam. Ita factum est.

Sos. Quid morbi est?

Pam. febris

Sos. quotidiana?

Pam. ita aiunt.

I fodes intro: consequar iam te, mea mater.

Sos. fiat.

Pam. Tu pueris curre Parmeno obuiam, atque eis onera adiuta.

25. *Par.* Quid? non sciunt ipsi viam, domum qua redeant.

Pam. cessas?

ACTVS

Left. Variat.

aut es tam tristis. M. AR. negl. *to quid. to tam.* non habet V. 21. *Quid fuit tumulti? quid? dic mihi, an dolor repente inuasit?* ita ratione metri. Gy. 22. *ita factum est.* CV. II. E. et al. *quotidian?* CV. *quotidianan.* omnes CB. 24. *atque his.* Z. AR. DC. IS. NB. CV. TM. E. liber Bembinus. 25. 25. *nesciunt.* AR. *cessat.* M. *Domum qua veniant.* Liber Bemb. vtrumque stare potest.

tiae blando nomine molli *His adiuta.* obseruent Tiroretur. Alii Recte sic accipies constructionem, quod piunt, vt intelligant, *nihil* verbo adiuto, addidit Dacifer: *rien, ma est mali.* Daçier: *rien, ma* vum cum accusatiuo, pro mere. Sotr. *Aber warum* adiuta hos in ferendis onerimeinst du? *warum bist du* bus. Eodem modo dixit so traurig? *was feblt dir?* Gellius libr. 2. cap. 29. Et Pamph. *Nichts, Mama.* 24. *messen nobis hanc adiuuans.*

ACTVS III. SCEN. III.

PAMPHILVS.

Nequeo mearum rerum initium vllum in-
venire idoneum,
Vnde exordiar narrare, quae nec opi-
nanti accidunt.
Partim quae prospexi his oculis, partim
quae accepi auribus,
Qua me propter exanimatum citius eduxi
foras.
5 Nam modo me intro vt corripui timidus,
alio suspicans

Mor-

Lect. Variet.

2. quae mihi nec opinanti acciderunt. D. Z. M. CV. D. M. Quae nunc mihi opinanti acciderunt: AR. quae nec inopinanti. IR. 3. prospexi. M. et duo CB. bis auribus. IS. NB. et al. bis quae accepi auribus. Gy. bisce. R. E. 4. qua propter me. Z. AR. Pro citius. AR. et Z. otius. 5. Nam modo intro vt me corripui. ita omnes MSSC. Bentley. Cetrum hi versus vndecim spurii et inserti Gy. videntur. Sed multum, opinor decederet tractationi huius affectus, et narrationi, si vndecim hi versus eiicerentur. Boecler. intro. me. B. Z. AR. C. GV.

I. Nequeo. Ich weis muthet begegnet, vnd die gar nicht, wo ich den An- ich theils mit meinen Auf- fang machen soll, alle die gen gesehen, theils mit traurigen Begebenheiten zu meinen Obren angehoert ha- erzaehlen, die mir so vnver- be, Deswegen lief ich auch so

Morbo me visurum affectam, ac sensi esse,
vxorem: ei mihi.

Postquam me aspexere ancillae aduenisse,
ilico omnes simul

Laetae exclamant, Venit: id quod me re-
pente aspexerant.

Sed continuo voltum earum sensi immuta-
ri omnium,

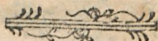
10 Quia tam incommode illis fors obtulerat,
aduentum meum.

Vna

Lect. Variet.

6. *Affectam*. RB. *ac sensi esse vxorem. hei mihi.*
ita vnus tantum Regius teste Bentleio; reliqui *ac
sensi vxorem esse.* 6. *vxorem esse.* omnes CB. (*hei
mihi*) Z. et al. 7. Codex Regius Chartaceus non
habet *simul* test. Bentl. legere igitur possis, *aduenis-
se, omnes illico laetae exclamant.* 8. *clamant.* Z. M.
exclamant venire. ita AR. *id quod. 10 me abiicit*
G. Fabr. codex. *derepende.* omnes CB. TM.
vnus CB. omittit 10 *id. aspexerunt* M. AR. 9. *Vul-
tum.* B. 10. *incommode illuc.* duo veterrimi. RB.
quod ita incommode. AR. CV.

so schnell als möglich aber Freuden, ach Pamphil ist
halb tod nach dem Hause zu da! weil ich ihnen so un-
9. *Voltum earum.* Cicero *vermurhet in die Augen kam.*
inquit, *vultus, quot animi* Aber ich merkte bald, daß
motus sunt, tot significatio- sich alle Gesichter wieder aen-
nes et commutationes potest derten, weil mein Schick-
efficere. So bald die Maeg- sal mich ihnen zu einer sehr
de nur meiner gewahr wur- ungeleguen Zeit auf den Hals
den, riefen sie alle voller geschickt

Vna illarum interea propere praecurrit,
 nuntians
 Me venisse: ego eius videndi cupidus,
 recta consequor:
 Postquam introii, extemplo eius morbum
 cognoui miser.
 Nam neque, vt coelari posset, tempus spa-
 tium vllum dabat:
 15 Neque voce alia, ac res monebat, ipsa
 poterat conqueri.
 Postquam aspexi, facinus indignum, in-
 quam! et corripui ilico
 Me inde lacrumans, incredibili re atque
 atroci percitus.
 Mater

Lect. Variet.

11. *Vna illarum forte interea.* omnes CB. AR, D.M. Z. IR. IS. NB. libr. Bembini. *praecucurrit.* ita B. et Faërus, ex Basil. et aliis. Et ita citat etiam Priscianus hunc locum, In cod. Perrensi deest *propere.* 12. *Me vidisse.* vnus CB. *eius vidende.* Z. M. AR. CV. 13. *Postquam intro adueni, extemplo eius morbum.* ita GF. H. ex Bembino dedit. Sed omnes Bentleyi, *postquam introii, extemplo eius morbum cognoui miser.* *posteaquam.* GV. et al. *intro adueni.* HB. *extemplo. to eius.* duo CB. non habent. 14. *to posset.* deest. in GV. *vt celare posset.* Z. RB. 15. *neque alia ac res monebat. ipsa voce poterat conqueri.* ita AR. *Conqueri poterat.* omnes CB. vnus pro *ipsa. ipsi.*

Mater consequitur? iam vt limen exirem,
 ad genua accidit,
 Lacrumans misera: miseritum est. profecto
 hoc sic est, vt puto,
 20 Omnibus nobis, vt res dant sese, ita ma-
 gni atque humiles sumus.
 Hanc habere orationem mecum principio
 institit:
 O mi Pamphile, abs te quam ob rem haec
 abierit, causam vides
 Nam vitium est oblatum virgini olim, ab
 nescio quo improbo:
 Nunc huc confugit, te atque alios partum
 vt coelaret suum.

25 Sed

Lect. Variet.

18. Duo CB. occidit. 19. Lacrimans misera, me
 miseritum est. ita omnes CB. miseritumst. TM.
 miseritum est. AR. 21. a principio instituit. Z. IS.
 CV. B. M. D. et omnes Codd. Bentley. a princi-
 pio instituit. IR. NB. B. 22. vides causam. AR-
 24. nunc confugit. NB. absque τω huc.

geschickt hatte. 18. Iam nostri efferuntur, aut de-
 vt limen exirem: i. e. tum primuntur. Apollodori lo-
 quum limen exirem, exi-
 re i. e. ἐξίσθαι, ἐξή-
 ναι, huiusmodi sunt ista: gitur: ἕως ἐκαστος διατὰ
 limen exire; exire ictum, πραγμὰ σέμνος ἢ τὰ
 exire modum, exire arcem, πένος. Hunc autem Apol-
 lodorem. Gy. 20. Vt res lodorus ex Homero illo
 dant ctr. i. e. vt res cue-
 niunt, nobis, i. e. pro di-
 verso rerum euentu animi

τοιοῦ γὰρ νοοῦ ἐστὶν ἐπιχ-
 θονίον ἀνθρώπων

Οἶον

- 25 Sed cum orata eius reminiscor, nequeo
quin lacrumem miser:
Quaeque fors fortuna est, inquit, nobis
quae te hodie obtulit
Per eam te obtestamur ambae, si ius, si fas,
est, vti
Aduorsa eius per te tecta, tacitaque apud
omnes sient:
Si vmquam erga te animo esse amico sen-
sisti eam, mi Pamphile,
30 Sine labore hanc gratiam te, vti sibi des, pro
illa nunc, rogar
Ceterum

Left. Variet.

26. *Quae quae fors fortuna.* Ita Fabricius. *quae fors.* Z. *quae fors.* IR. 27. *Per eam te obsecramus.* B. NB. II. IS. D. Z. V. IR. M. D. TM. DC. AR. *si vis.* AR. TM. CV, male pro *si ius.* το eius non agnoscunt. M. Z. 29. *Si vnquam te erga.* R. *Sensli.* R. DH. 30. *Sine liuore hanc gratiam, te vt sibi des pro illa, nunc rogo.* ita Gy. legit. i. e. ne hanc gratiam illi inuideas, rogo, i. e. lubenti animo concedas, rogo. Donatus legit *vt.* vt et Victor. II. B. *illa nunc rogar.* negl. τω pro. AR. M. D. B. et duo CB.

ΟΙον επ ημαρ αγωσι πα- de im Namen dieses Schick-
τηρ αυδεωντε θεωντε. sals, wofern wir, vns die
h. e. talis hominum mens Freiheit noch nehmen dür-
esse solet, qualis vnus cu- fen, vnser Vnglück nicht
iusque diei euentus est. Gy. auszubreiten, sondern es vor
27. *Peream.* Was für ein der Welt verschwiegen zu
Schicksal, sagte sie; sie auch halten. Liebster Pamphil,
heute zu vns hingeführt hat, meine Tochter bittet sie,
so bitten wir sie doch alle bey- daß, wenn sie ihnen jemals
Kenn-

Ceterum de reducenda id facias, quod in
rem sit tuam.

Parturire eam, neque grauidam esse ex te,
solus conscius.

Nam tecum aiunt post duobus concubuisse
mensibus:

Tum, postquam ad te venit, mensis agi-
tur hic iam septimus:

35 Quod te scire, ipsa indicat res. Nunc si
potis est Pamphile,

Maxi-

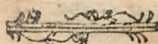
Leß. Variet.

31. *reducenda* GF. *id fac.* DH. 32. *consci-
us*. CV. AR. omnes CB. 33. *nam aiunt tecum*.
B. GV. DC. M. B. V AR IR CV. II. IS. NB. et al.
concubuisse eam. IS. II DC. B. TM. M AR. D. RB.
GV. IR. CV. $\tau\sigma$ *eam*. GF. ex Bemb. auct. deleuit.
34. *iam hic*. IR. 35. *Quod te noscere ip-
sa res indicat*. vnus CB. *Quod te nosse*. AR.

Kennzeichen ihrer zärtli- modo miras hic tenebras
chen Liebe gegeben hat, sie aut caussantur, aut faciunt
ibr doch diese Gegengefac- Interpretes. Duobus post
tigkeit ohne Widerstreben mensibus, h. e. post vitium
erzeugen moechten. Was oblatum tibi nupta tecum
das betrifft, ob sie sie wie concubuit: Postquam ad te
der annehmen wollen, oder venit, mensis iam agitur
nicht, da moegen sie ihun s. ptimus, h. e. a prima no-
was ihnen am besten dünkt. te nuptiali mensis iam
33. Nam aiunt tecum. Haec septem sunt. Ergo nouem
fatis clara et pertpicua sunt: mensis a raptu et com-
ait RB. nescio tamen, quo- pressionem, septem a nuptiis.

F

Par.

Maxime volo, doque operam, vt clam
 eueniat partus patrem,
 Atque adeo omnis. sed si fieri id non potest,
 quin sentiant,
 Dicam abortum esse: scio nemini aliter sus-
 spectam fore,
 Quin, quod verisimile est, ex te recte eum
 natum putent.
 40 Continuo exponetur. Hic tibi nihil est
 quidquam incommodi:
 Et

Lest. Variet.

36. *Vt clam partus. eueniat patrem.* AR. DC.
 V.TM. et al. *vt clam eueniat partus patrem.*
 ita liber Bembinus, Basilicanus et al. 37.
Sed si non potest id fieri. ita TM. Duo CB.
 omittunt *to id.* alii collocant ante *fieri.* *sen-*
ziaz. M. AR. 39. *Qui, quod.* M. *quid verisimile*
est. II. 40. *Quicquam.* RB.

Partus itaque septimestris tres exponere solent inuti-
 habebitur, et pro abor- les partus. Nascuntur qui-
 tino exponetur. 40. Con- dam statim aliqua parte
 tinuo exponetur. De ex- corporis mutilati, infirmi,
 positione infantum, memo- et in nullam spem idonei:
 ratu digna occurrunt apud quos parentes sui proii-
 Poëram nostrum. In mo- ciunt magis quam expo-
 ribus enim Graecorum suis- nunt: aliqui etiam vernu-
 se ea, quae attingit Ari- las, aut omine infausto
 stoteles (7. polit. 16.) in editos, aut corpore inua-
 aperto est. De causis ex- lidos abiiciunt. *Quod de*
 ponendi memorabilis locus *infausto omine di it, ad-*
 est apud M. Senecam (con- *monet nos alterius supersti-*
 trou. 5. 33.). Multi pa- *sionis, cuius exempla non*
 pau-

Et illi miserae indigne factam iniuriam
contexeris.

Polli-

Left. Variat.

41. texeris. M. AR.

paucapauca habemus; quando ideo nius exponendo ut cum educa-
expositi sunt partus, quod re non liceret, exponendam
aliquid triste parentibus som- fidae mulieri daret v. 16.
niis, aut variciniis, denun- 17. Arbitrium enim edu-
tiam esset. Adde insi. candi liberos ad parres per-
gnem locum in declam. tinebat. Itaque in hac no-
Quintiliani CCCLXXII. In stra HECYRA Pamphilus,
Poëta nostro, nullatalis caus- quamquam et pater et socer
sa occurrit. antequam na- tolli vellent filium, ex Phi-
zi essent, de exponendis agi- lumena natum, repugnat.
zur. In Heaut. vxoriman- Nam puerum iniussu cre-
dat maritus cum esset gra- do non tollent meo 4. 4.
uida, si puellam pareret, ne 82. quod enim in Andria de
tolleretur. 4. I. 14. ac ne viroque parente dicitur;
qualicumque modo exponere- quidquid peperisset, decre-
tur quidem, sed ut periret. uerunt tollere. 1. 3. 14.
ira enim postea loquitur: Si id explicatur postea, cum
meum imperium exequi pater dicit: nam pollicitus
voluisses, interemtam oport- sum suscepturum. 2. 3. 27.
uit; non simulare mor- Alia causa exponendi est,
tem uerbis, re ipsa spem incertus pater. qui locus hic
vitae dare. v. 22. et 23. tractatur, continuo expo-
Nec aliud causae videtur netur v. 40. et postea cum
habuisse, quam metum dam- ex argumento fabulae pue-
ni, quod olim facturus erat ro per auos succurritur, hoc,
in elocandu et dotanda filia: inquit, mihi vnum ex plu-
vnde marito duritiam animi rimis miseris reliquum
in ea re exprobrat vxor. v. fuerat malum, si puerum
52. quam ipsa mitigaui, le- ut tollam cogit (maritus)

F 2

cuius

Pollicitus sum, et seruare in eo certumst,
quod dixi, fidem.

Nam de reducenda, id vero neutiquam ho-
nestum esse arbitror:

Nec

cuius nos, qui sit nesci-
mus pater 4. 1. 55. et 56.
In Andria, Dauus etiam
hanc exponendi foetus caus-
sam suggerit, quod ex
clandestino amore susceptus
esset, futurumque videre-
tur, ut auus nollet agnosce-
re. act. 2. sc. 3. vnde etiam
cum res omnis iam in vado
esset, Pamphiloque pater, ut
Glycerium duceret, veniam
dedisset, adduc de puero
quaeritur 5. 6 8. an scili-
cet Pater Pamphili passurus
esset, eum tolli pro nepote.
Facilius autem filias expone-
bant, quam filios; quod non
Cbremitis tantum interdi-
cto, de quo ante, sed Da-
ui illo sermone apparet, cum
putat, temere factum, quod
tollere decreuissent, quic-
quid peperisset Glycerium:
quasi tollerabilius esset, si
praestantior tantum sexus illo
consilio contineretur. De
paupertate, hanc immanita-
tem suadente (est enim reuera
immanitas) ita agunt inter-

dum Rhetores ut non per-
dendi animo, sed educato-
res quaerendi alios, exponi
liberos ostendant. Hinc no-
tabilis distinctio expositionis
Quintiliani declamatione
CCCVI. tractata, ubi vel
deseritur, vel quodammodo
custoditur exposita proles.
Vos, inquit, ponite ante
oculos puerum statim ne-
glectum, cui mori domi
expediret. inde nudum cor-
pus sub coelo, inter feras
et volucres. — — — alia
tamen conditio est eorum,
quibus obuium patrem
quaerit exponentium pau-
pertas. Ille relinquitur
loco celebri, tunc et liber
custodire longe, et specta-
re fortunam: aliter abdicat-
ur quem iussit exponi, qui
relinquere poterat haere-
dem scilicet plane deserit-
tur. quo pacto rarum est,
ut expositi viuant, quod
praeceperat. Leniori illo
genere expositionis usam in
Heauton. 4. I. Sostram,

tum

Nec faciam: etsi me amor grauiter, consuetudoque eius tenet.

45 Lacru-

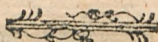
Lect. Variet.

44. Nec faciam, etsi amor grauiter, consuetudoque eius tenet. ita Bembinus. FAERNVS. Nec faciam etsi amor. grauiter, consuetudoque eius tenet. omnes RB. amor me. et in plerisque vt in Gy. TM. AR. CV. IS. et al. deest eius. Etsi amor grauiter consuetudoque, tenet. duo CB. M. D. amor me. B. V. GV. DC. II. NB. DH.

tum mariti obiurgatio ostendit, tum reliqua argumenta ideo enim eligerat. anum haud impuram seu probam, cui exponendam daret. ideo detractum de digito annulum vna cum puella exposuissent: non tam superstitionis causa, quod ipsa obtendebat, quam vt ille testaretur reperturis de honestate natalium, aut agnitioni olim, si qua fors tulisset, inseruiret. At pater, hoc nomine indignus perdit voluerat. neque defici se colere putabat, quo probabilius fieret hoc genus, illo kno-ri altero, cum dicit: nempe anui illi prodita abs te filia est planissime, per te, vel vt quæstum faceret, vel vt veniret palam ceteris quæ sequuntur. at hæc ipsa, non vitæ modo, sed libertatis ac honestatis damna commouere debebant, si quid patrium habuissent, patres, ne quid tam crudele patrarent. Quid enim non euenire posse expositis, pu- nullum numero sunt; serui sunt: hoc legislatori visum est, inquit Lairo, apud Senecam Controu. 5. 33. ubi etiam inducta est illa controuersa, vltimi imaginem infortunii complexa, de debilitate expositos: vt pauciores essent, qui exponerent filios. Illo genere expositio- nis quo nolebant perire expositos sed conseruari, sæpe factum est, vt qui expositos collegerant, nossent, quibus orti parentibus essent. qualem controuersiam indu-

F 3

indu-

45 Lacrumo, quae posthac futura sit vita, cum
in mentem venit,
Solitudoque. O FORTVNA, VT NUMQVAM
PERPETVO ES BONA!

Sed

Leet. Variet.

45. quae posthac futura sit vita. DONATVS et
TM. IS. 46. Solitudo. ita omnes CB, abquepro que
cet. Es perpetuo bona. CV. O fortuna, vt
nun-

induxit *Quintilian.* CCCL-
XXVI. *Iam, si expositum*
arque ab alio educatum pa-
ter agnouisset, et recipere
voluisset, pro alimentis pre-
mium educatori persolvere co-
gebatur. quo alludit Chre-
mes in Heaut. 4. 7. 7 et 8.
Minas quidem iam decem
a me habet filia, quas pro
alimentis esse nunc duco
datas. *Lex enim erat: ex-*
positum qui agnouerit, so-
luti alimentis recipiat,
apud Senecam Controu. 4.
26. *ubi pater repetens ad*
educatorem: pete quantum
vis pro disciplinis, impu-
ta, quantum vis pro ali-
mentis. *et apud Quintilia-*
num declamatione CCLXX-
VIII. *iuuenem pater natu-*
ralis agnouit, soluti ali-
mentis repetit. cui educa-
tor: vis scire quam pater;
non fueris? recipere illum
nisi soluti alimentis non
potuisti. Lex tibi dicit:
alienus est; et tibi, vt pa-
ter esse, incipias, emen-
das. In iure romano Pau-
lus iustissime in parricidis
habet eum, qui partum pu-
blicis locis misericordiae
caussa exponit, quam ipse
non habet I. 4. de agno-
scend. lib. quorum immani-
tatem et describit amplius
et poenis coercet imperator
Iustinianus Nouell. 153.
quod ante ipsum alii impe-
ratore fecerant. I 2. c. de
infant. expos. GA. 46.
Ordo: Lacrumo, cum in
mentem venit, quae fu-
tura est vita, Solitudoque
quae

Sed iam prior amor me ad hanc rem exercitatum reddidit,
 Quem ego tum consilio missum feci, idem
 nunc huic operam dabo.
 Adest Parmeno cum pueris: hunc minime est opus

§o In

Leet. Variet.

nunquam perperuo es bona. Pro bona Donatus legebat Data. Hic, inquit, fortunam pro bona posuit. Bona igitur non erat in textu. Bona; legitur et data; nam et sic pro bona intelligitur necessario. Recipimus illud data, ait. RB. quod tamen libri nostri repudiant, et insuper legimus perperua. Lucilius apud Nonium V. proprium:

Cum sciam nihil esse in vita proprium mortali datum.

Plaut. Cist. I. 3. 46.

Vt sunt humana, nihil est perpetuum datum.

Fortunam absolute pro Bonam etiam Ennius vsurpauit, apud Macrobius,

Haut quaquam quemquam semper fortuna secundast.

Quae tria loca collegit Fabricius. Adde illud Phorm. V. 7. 1.

Tantam fortunam de improviso esse bis datam.

Sensus: O bona fortuna, o fors fortuna, ut nunquam mortalibus data es propria et perpetua. 47. reddidit me. TM. reddit. ME. 48. Quo ego eum consilio missum feci, eadem huic operam dabo. ita RB tum. deest in V. DH. ME. et NB. zamen. AR. 48 idem nunc operam huic dabo. DC. 49. cum pueris, Parmeno. GV.

F 4

50. In hac re adesse: nam olim soli credidi,
Ea me abstinuisse in principio, cum data
est.

Vereor, si clamorem eius hic crebro au-
diat,

Ne parturire intelligat: aliquo mihi est
Hinc ablegandus, dum parit Philumena.

ACTVS

Left. Variet.

50. *olim illi soli credidi.* M. D. AR. 51. *Ea ab-*
stinuisse το με δεεστ in ME. 52. *crebro exau-*
diar. ME. IS. TM. M. NB. V. D. IR. CV. Codd.
Boecleri. Bentlei, et al. 53. *eam intelligat.*
IR. TM. V. DC. et al. sed nullus liber manu exara-
tus, habet το *eam*, teste Faërno.

quae futura est. 54. *ab-* ποιμαί, *ablego*, *relego*.
ablegandus, αποπειπτος. *Ich muß ihn so lange weg-*
Onomast. αποπειπω, *a* *schicken*, *bis Philumene nie-*
mitto, *remitto*, αποπειπο- *dergekommen ist.*
μα, *ablego*, *repudio*, απο-

ACTVS III. SCEN. III.

PARMENO. SOSIA. PAMPHILVS.

Ain tu, tibi hoc incommodum euenisse
iter?

So. Non hercle verbis, Parmeno, dici
potest

Tantum, quam re ipsa nauigare incommo-
dum est.

Par. Itane est?

So. o fortunate, nescis quid
mali

S Praeterieris, qui numquam es ingressus
mare.

Nam

Leſt. Variet.

2. Non hercle Parmeno verbis dici potest. DC. TM
V. IR. AR. M. IS. 3. Tantum, quantum. Fabri-
cius. NB. incommodum est. Z. CV. ME.

1. Nauigare incommo-
dum est. Eleganter Pro-
pertius libr. III.

Terra parum fuerat, ter-
ris adiecimus undas,
Fortunae miseras auxi-
mus arte vias.

Ancora te teneat, quem non
tenuere Penates.

Quid meritum dicas, cui
sua terra parum est?

Ventorum est quodcumque
pars, baud vlla carina.

Consenuit, fallit portus
et ipse fidem.

Ita vt non immerito Me-
nander scripserit: πυγ καὶ

θαλασσα, καὶ γυνὴ καὶ κα-
ταειξ. 5. Ingressus, pro-

prie dixit, qui iam nau-
gavit, egressus dicitur MH

F 5

8. Cum

Nam alias vt mittam miseras, vnā hanc
vide :

Dies triginta , aut plus eo , in naui fui ,
Cum interea semper mortem exspectabam
miser :

Ita vsque aduersa tempestate vsi sumus.

10 *Par.* Odiosum.

So. haud clam me est: deni-
que hercle aufugerim

Potius, quam redeam, si eo mihi redeun-
dum fiet.

Par.

Leet. Variet.

6. Nam alias vt mittam miseras. ita libri antiqui,
et recent. inter quos Bembinus. M. NB. ME. GV.
DH. DC. HF. II. V. 7. Priscianus libr. 7. legit
EGO pro eo. et ex Heaut, ἀμαρτηματι μηνου-
νω citat. Donatus eo retinet et explicat. 9.
ita aduersa vsque M 10. haud clam est. IR. de-
nique aufugerim. 10 hercle deest in R. 11. Si eo
mi redeundum sciam. AR. RB. HF. Z. II. CV. ME.
IR. TM. FF. DH. ME. M. V. B. R. IS. et al.

8. Cum interea. Wohl
dreyßig Tage vnd noch
laenger war ich auf dem
Schiffe, vnd waebrend der
ganzen Zeit mußte ich be-
staendig meinen Tod vor Au-
fen haben, so sehr war vns
der Wind zu wider. Horat.
Libr. I. act. 3. exclamat:

Illi robur et aes triplex

Circa pectus erat, quā
fragilem truci

Commisit pelago ratem.

Primus, — — —

9. Vsque i. e. semper con-
tinuo, Aduersa tempestate
i. e. ventis minus secundis.

10. Odiosum. Das ist sehr
verdriesslich. quod se. non
estis vsi ventis secundis. AM.

12. Olin

Par. Olim quidem te caussae impellebant
leues,

Quod nunc minitare facere, vt faceres,
Sofia.

Sed Pamphilum ipsum video stare ante
ostium:

15 *Ite intro, ego hunc adibo, si quid me velit.*
Here etiam tu nunc hic stas?

Pam. et quidem te exspecto.

Par. Quid est?

Pam. In arcem transcurso opus est.

Par. cui homini?

Pam. tibi.

Par. In arcem! quid eo?

Pam. Callidemidem hospitem
Myco-

Lect. Variet.

12. *te quidem caussae.* AR. 16. AR. II.
V. R. *ego te exspecto.* Z. CV. D. *etiam*
nunc tu hic stas. omnes CB. Z. CV. *to nunc*
deest in Gy. TM. IR. NB. DH. IS. B. DC. V. HF. ME.
et quidem te exspectans. RB. *equidem.* DH. ME.
NB. GV. M. DC. AR. V. R. HF.

12. *Olim.* facile credo ti- uum perstringit. CS. 17.
bi te tanti mali, quantum *In arcem.* Nescio quid il-
videtur esse nauigatio, vi- lis hic in mentem venerit,
tandi caussa fugam arrep- qui *arcem*, PYREVM in-
turum, cum iam olim le- terpretantur. Pyreus por-
uibus de caussis fugam a- tus longe extra vrbem, sed
dornaueris. Ita iocose vt longo muro vrbi iunctus:
seruum nequam et fugiti- *arx*, in medio vrbis a-

250.

Myconium, qui mecum vna aduectus est,
conueni.

20 *Par.* Perii: vouisse hunc dicam, si saluus
domum

Redisset vquam, vt me ambulando rum-
peret?

Pam. Quid cessas?

Par. quid vis dicam? an conue-
niam modo?

Pam. Imo, quod constitui; me hodie con-
uenturum eum,

Non posse: ne me frustra illic expectet.
vola.

25 *Par.*

Leet. Variet.

19. *Vectus.* Ex libro Bembino Faërnus. B. *adue-
ctus est.* ME. et al. (*Qui mecum vna aduectus est.*)
CV. Z. AR. 20. *nouisse.* AR. ME. typogr. vitium
fortasse, pro *vouisse.* 20. *dicam.* Gy. 22. *Quid vis
nuntiem* M. D. AR. R. ME. 24. *ne me frustra IL-
LI expectet.* HF. Gy. M. V. in libro Victoriano
scriptum erat *ille*; sed *illi* exigit sensus. *illice.*
CV.

αροπολις proprie, et olim domum peruenerint. Et
πολις dicta. CS. 20. *Vo-* conuenit Pamphilo, quem
nisse. Ich glaube wahrhaf- male nauigasse supra au-
zig, er hat ein Gelübte ge- dierat. 21. *Rumperet.* i.
ihan, wenn er gesund nach e. defatigaret. *Rumpi.* di-
Hause koemmt, so soll ich cuntur, quibus ex nimia
mich zu rode laufen. Facete intentione vocis aus labo-
alludit ad eorum morem, ris, vel vena vel peri-
qui longis itineribus maris toneum rumpitur. 24.
periclitari, (vt noster Pam- *At non. Aber ich weis ia*
philus) vouent aliquid si *nicht, wie der Mann ausfiehr.*
Pam.

25 *Par.* At non noui hominis faciem.

Par. at faciem vt noueris.

Magnus, rubicundus, crispus, crassus,
caesius,

Cadauerosa facie.

Par. dii illum perduint.

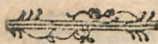
Quid,

Leet. Variet.

25. *faciem hominis.* M. AR. ord. inu. 27. Omnes Bentlei codices: et CB. *facies.* perperam. Sed illud animaduerte, quo pacto idem et *Rubicundus*, *magnus* (vt Gy.) *crassus* dicatur; et tamen idem *cadauerosa* esse *facie*? An data opera, vt fingens ac mentiens; an vt festinans, obliuione sibi pugnantia dixit? Neutrum placet. Cur enim Parmeno, qui curiosus et garrulus, sed minime stultus inducitur, non hoc notauit, nec quicquam respondit? Addo amplius; nullam omnino faciem *Cadauerosam* dici posse: cum enim tot in cadauerum facie diuersitates sint, quot in viuorum; quae vna species cadauerosa dici poterit? Vnae sunt facie, qui sani in pugna occidunt, qui apoplexia occidunt; quid quod, hoc loco excepto, nusquam omnino occurrat verbum *Cadauerosus*; ob eam nempe quam dixi rationem; quia varia et incerta est cadauerum forma. Qui hoc igitur in Terentio non libenter ferent; illi cum Bentleio reponant:

Magnus

Pam. Ich will ihn dir so be- roth im Gesicht aus, hat schreiben, daß du ihn nicht krause Haare, blaue Augen, verkennen sollst. Er ist vnd sieht gar sehr trauvig gros vnd stark, sieht sehr aus. Pam. ich wollte, daß ihm

Quid, si non veniet? maneamne vsque
ad vesperum?

Pam.

Lect. Variet.

*Magnus, rubicundus, crispus, crassus, caesus,
lentiginosa facie.*

Valerius Max. I. 7. Ext. 6. De Dionysio Syracu-
lano. *Praeualentem virum, flauī coloris, lentigi-
nōsi oris, ferreis catenis vinctum.* Donatus ad Eun.
IV. 4. 22. *Maculoso corio. nempe ad id genus colo-
ris facies exprimitur Eunuchorum, quia plerique
lentiginosi sunt.* Ergo *lentiginosa facie.* idem quod
ibi dixit Noster. *Collore stellionio,* et Heaut. V.
5. 18. *Ore sparso,* Glossarium vetus: *Φακοψις,
Lentiginosus, sparso ore.* Certe iam habes, quod
intelligi saltem potest, at de *Cadauerosa* vide quid
commentetur Don.: *Cadauerosa* inquit, *subliuida, ac
personata rubore et liuore: potest et pulposa intelli-
gi, et crassa et carnosā.* Nonne qui haec dicit,
sibi conscius est, et plane fatetur, se nihil dicere?
Porro quod adnotat, Donatus, dignum est, quod et
hic legatur. *Imperite Terentium de Myconio Cri-
spum dixisse aiunt; cum Apollodorus, caluum
dixerit, quod proprium Myconis est: vt Luci-
lius, Myconi calua omnis iuuenus.* Idem etiam
prouerbiū graecum, *Μυκωνιος Φαλαγγος.* Sed
ego Terentium puto scientem, facetius *Myconium
crispum* dixisse. De caluo Myconio quod dicit,
verum est. Strabo Libr. X. Plin Hist. XI. 47.
Quid igitur fiet? an dicemus *Crispum* hic men-
dosum esse, et ab auctore fuisse *caluum*? an stu-
dio hic Nostri a graeco discessisse; ob oecono-
miam Actus V. Sc. III. vt in arce diutius haereret
Parmeno, et plurimos compellarer, non paucos
caluos? RB. Par. *Cadauerosa facies.* Z. CV. R. V.
TM, IR, ME. NB. M, IS, DC. AR. *perdant.* M, AR.

Pam. maneto : curre.

Par. non queo : ita defes-
sus sum.

30 *Pam.* Ille abiit : quid agam infelix ? prorsus nescio

Quo pacto hoc coelem, quod me orauit
Myrrhina,

Suae gnatae partum. nam me miseret mulieris.

Quod potero, faciam : tamen vt pietatem colam :

Nam

Left. Variet.

29. *fessus.* duo CB. 30. *Prorsus nescio, quo pacto hoc coelem : nam me miseret mulieris.* Gy. duo illa hemistichia : quod me orauit Myrrhina, et suae gnatae partum, recisa, quod superflua videntur. 32. nam miseret cetr. To me omittit. V. 33. pro tamen. legit Z. tum.

ibm der Henker holte. — rentem ostendit Pamphilus
33. Quod potero faciam. pietatem, ac quantum pa-
ich werde alles thun was mir rentibus debeant liberi, quan-
moeglich ist, aber doch so, tumque pietatis exhibere,
dass ich die kindliche Liebe suo exemplo nos docet. Cum
gegen meiner Mutter nicht enim nos genuerint, genitos
aus den Augen setze, dem educarint, arribusque ad vi-
ich muß ihr mehr als mei- ram commodis instituerint,
ner Leidenschaft folgen. confecerantque, quantum in
Hum! da koemmt Pbidipp, ipsis est, omnia ad victum
mit meinem Vater. Sie cultumque aliosque vitae
kommen auf mich zu, ich vsus necessaria, innumera-
weis nicht, was ich ihnen sa bilesque labores sponre su-
gen soll. Egregiam in pa- scipiant ad res comparandas :
quam

Nam me parenti potius, quam amorī ob-
 sequi
 35 Oportet. at at eccum Phidippum, et
 patrem
 Video: horsum pergunt. Quid dicam
 hīfce, incertus sum.

ACTVS

Lect. Variet.

34. Nam me parenti potius, amorī, quam obsequi
 oportet. Gy. Anastrophas amat Terentius.

quam pro tot tantisque be- sunt; nemo enim in obe-
 neficiis gratiam eis referre diendo excedit, et, ut est
 possemus, non haberemus, ni- apud Plautum.
 si obedientiam, obsequium
 et pietatem in parentes exe-
 rendo: et in hac re sola ni-
 mio peccare liberi non pos-

NVMQVAM NIMIS CV-
 RARE POSSVNT PA-
 RENTVM FILII.

ACTVS III. SCEN. V.

LACHES. PHIDIPPVS. PAMPHILVS.

Dixtin dudum, illam dixisse, se expectare
filium?

Pb. Factum.

La. venisse aiunt: reseat.

Pam. quam causam dicam
patri

Quam ob rem non reducam, nescio.

La. quem ego hic audiui loqui?

Pam. Certum obfirmare est viam me, quam
decreui persequi.

5 *La.*

Lect. Variet.

1. *Dixtin dudum dixisse illam* — IR. HF. NB.
IS. DC. II. R. *expectare se.* CV. *ro se.* reiicit
Z. D. 2. *Causae quid dicam patri.* ita RB vt Adel.
IV. 2. 15. Plaut. Aul. 1.2.14. 3. *reducam.*
RB 3. *Quem ego audiui hic loqui.* C. ZV. *au-*
dio. vnus CB. 4. *Certum est obfirmare viam me.*
Z. M. AR. *prosequi.* M. Z. *offirmare.* RB.

1. *Dixtin.* Haben sie mir suis très résolu de poursui-
nicht kurz zuvor gesagt, daß vre mon dessein. Ich wer.
ihre Tochter blos auf die de dem Entschlusse, den ich
Ankunft meines Sohnes war- mir einmal vorgezett habe,
rete? 4. *obfirmare est fest nachleben, nempe vt*
viam me. Daçier: mais je dimittam vxorem, et di-
mit-

G

mit.

5 *La.* Ipsus est, de quo hoc agebam tecum.

Pam. salve mi pater.

La. Gnate mi salve.

Pb. bene factum te aduenisse
Pamphile:

Atque adeo, quod maximum est, saluum at-
que validum.

Pam. creditur.

La. Aduenis modo?

Pam. admodum.

La. cedo, quid reli-
quit Phania

Consobrinus noster?

Pum. sane hercle homo volupta-
ti obsequens
10 Fuit

I. est. Variet.

5. *Ipsus est de quo hic agebam.* Gy. ita scripsit cum li-
bris manu exaratis, quatuor Mediolanensibus, Qua-
drato, Eacerato. *hic agebam CV. M. aiebam.* duo
CB. pronuntiationis, vt Boeclerus arbitratur, vi-
tio intercedente. 6. *Salve mi gnate.* omnes CB.
AR. 7. *Et adeo.* RB. et plurimi vetusti. vt M.
recent II. 9. *homo.* deest in M. pro quo male
collocat non.

mittendae causam veram *nia.* Item in Heaut *fac quam*
celein. 7. *creditur.* Sub- *plurimum illis relinquant.*
misse dici a Pamphilo ad spe- *Coll. Cic. libr. 2. Ep 15. Sa-*
ctatores conuerso. Daçier: *tis amplum patrimonium re-*
sen suis persuade, dauon *linquam.* 8. *Admodum i.*
bin ich versichert. 8. *quid* e. Ietz eben, *admodum mo-*
reliquit. In Eun. *Qui mi-* *do aduenio.* 9. *Consobri-*
hi reliquit, quae habeo om- *nus.* Quasi *Sororinus.*

10 Fuit, dum vixit: et qui sic sunt, haud multum heredem iuuant.

Sibi vero hanc laudem relinquunt. VI-
XIT, DVM VIXIT, BENE.

La. Tum tu igitur nihil attulisti, huc plus vna sententia?

Pam. Quidquid est id, quod reliquit, profuit.

La. immo obfuit:
Nam

Left. Variet.

10. *Adiuuant.* lieber Bembinus et alii antiqui, et recent. M. II. HF. TM. IS. IR. AR. V. DH. NB.
11. *haud laudem reliquit.* AR. *relinquunt.* RB. Z. Codices Faërne *relinquunt.* *reliquit.* M. DC. IR. TM. V. ME. 12. *Tum igitur nihil attulisti plus vna sententia* Gy. In Apollodori septenario fuisse videtur: εδενμας γνωμης πλεον. *huc vna plus sententia.* RB 13. *Quidquid id est.* HF. 10 *id abiicit.* DH. *imo id obfuit.* Gy.

Sobrini sunt ex duabus sororibus. *Consobrini,* ex fratre et sorore: 10. *Vixit, dum vixit, bene.* Aristippi sententia, qua hominem voluptuarium fuisse indicat. *Latomus.* Amphibolia est in verbo *viuere*, quod interdum simpliciter *viuere*, interdum genialiter vitam agere significat. Ut apud Catul.

Viuamus, mea Lesbia, atque amemus.

et alibi:

Non est, crede mihi, sapientis dicere, viuam.

Et sexcenta alia. Erasmus. *Vixit dum vixit bene.* loquitur hic, ut Epicuri de grege porcus, si tamen ex sua et non potius ex vulgi sententia; qui quod homo distet a bestia, parum intel-

G 2

telli

Nam illum viuum et saluum vellem.

Pb. impune optare istuc licet:
 15 Ille reuiuiscet iam numquam: et tamen
 vtrum malis, scio.

La. Heri Philumenam ad se accersi hic ius-
 fit, dic iussisse te,

Pb. Noli fodere: iussi.

La. Sed eam iam remittet.

Pb. scilicet.

Pam.

Leſt. Variet.

15. Ille *reminiscet*. Z. Noli fodere latus. duo
 CB. D. Z. CV. et M. AR. mox vnus CB. sed eam re-
 mittit. alter: sed remittet. CA. sed eam remit-
 tet iam. sed iam remittet eam. TM. IR. NB. AR.
 17. iussit. IR. iussit hic AR. sed iam eam. V.

telligit. Aliter Philosophi, CLARI FACINORIS, aut
 et quibus humanae prae- ARTIS BONAE. FAMAM
 stantiae sensus aliquis. Lau- QVAERIT. Sallust. Ia er-
 demus itaque et in numero ist ein Mann gewesen, der
 felicitium reponamus eum, sich in seinem Leben kein
 cui quantulumcunque tempo- Vergnügen versagt hat, und
 ris contigit, bene colloca- dergleichen Leute machen ih-
 rum est cir. alter post mor- re Erben nicht sonderlich
 tem quoque est; alter ante reich. Sie hinterlassen nar
 mortem perit. Sen. MULTI den Ruhm, sie haben wohl
 MORTALES DEDITI gelebet, da sie gelebt ha-
 VENTRI ATQVE SOM- ben. 14. Vellem i. c. opta-
 MO cetr. VERVM ENIM rem. Est simulatio tantum.
 VERO, IS DEMVM MI- Hic mos autem apud
 HI VIVERE; ET frui a- ctiam frequens est, vt
 nima videtur, qui aliquo quando audimus nos quid
 negotio intentus, PRAE- de testamento mortui acce-
 pisse

Pam. Omnem rem scio, vt sit gesta: ad-
ueniens audiui omnia.

La. At istos inuidos di perdant, qui haec
libenter nuntiant.

20 *Pam.* Ego me scio cauiffe, ne vlla merito
contumelia

Fieri a vobis posset: idque si nunc memo-
rare hic velim,

Quam fideli animo, et benigno in illam,
et clementi fui,

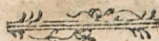
Vere possum: ni te ex ipsa haec magis ve-
lim resciscere.

Nam-

I. est. Variet.

18. *adueniens audiui omnia modo.* omnes CB. AR.
RB. Z. CV. M. D. et in vno regio, teste Bentleio,
deest *omnia*, vt in quibusdam Georg. Fabricii.
Repone, *Adueniens audiui modo*, cur enim ad-
dat *omnia*; cum iam dixerit *omnem rem*? 20.
Ego scio me cauiffe, ita liber Bemb. et Donatus.
TM. IR. IS. DC. sed venustius videtur, quod in
aliis omnibus est, *ego me scio cauiffe*. GF. Co-
dex vnus Bent. *scio me. reliqui. me scio.* 21. *fieri*
a nobis posset. duo CB. et M. et mox commemorare.
quod etiam haber. CV. Z. AR. M. D. 23. *Vere*
possum: ni te ex ipsa magis velim resciscere. Gy. Sed
omnes quos Faërnus vidit, habent *possum. nisi ex*
ipsa te haec magis velis resciscere. alter: *nec tu ex*
ipsa

pisse, simulemus gestu do. lebre, vnd gesund waere.
lorein, et iustum, re ip- Ph. den Wunsch koennen sie
fa vero gaudeamus. Ich ohne g. fabr thun, er wird
wollte lieber, daß er noch nicht wieder aufwachen.
G 3 verum

Namque eo pacto maxume apud te meo
 erit ingenio fides,
 25 Cum illa, quae nunc in me iniqua est,
 aequa de me dixerit:
 Neque mea culpa hoc discidium euenisse,
 id restor deos.
 Sed quando sese esse indignam deputat ma-
 tri meae,

Cui

Lect. Variet.

*ipsa hec magis velis resciscere. CA. ni tu ex ipsa hec
 magis velis resc. possim. IS DC. II. V. nisi te ex
 ipsa id malim resciscere. M. IS. AR. id magis DC. II.
 IR. TM. R. Cum illa, quae in me nunc iniqua est.
 Omnes CB. 26. Neque culpa hoc diffidium eue-
 nisse mea AR. Z. CV. M. IS. diffidium. IR. TM.
 DH. NB V. R. HF. ME. D. 27. Sed quando esse in-
 dignam se deputat. ita vnus e Meadianis.*

*Set quando esse indignam sese deputat matri
 meae*

*Quae concedat, quaeque eius mores toleret sua
 modestia*

ita legit RB.

Indignam quae concedat quaeque toleret.

ita Eun. V. 2. 27. nam si digna hac contumelia

Sum maxume; at tu indignus qui faceres tamen.

Donatus falsa lectione implicitus miris modis se
 torquet; nec tamen se extricat. esse sese. DC.
 10 esse. omittit IR. TM. IS. CB.

*utrum s. ex his duobus ma- tuum esse, quam vt reui-
 lis, q. d. magis illum mor- viscat denuo. Ich weis
 wohl,*

Cui concedat, cuiusque mores toleret sua modestia:

Neque alio pacto componi potest inter eas gratia:

30 Se.

Leet. Variet.

28. Quae concedat, liber Bembinus, fortasse a manu secunda. 29. Neque alio componi pacto poris inter eas gratia est; BC. Coll. Adel. III. 2. 46. Plaut. Poen. III. 2. 24.

wobl, was sie lieber wän. Eunuchum quem dedisti, schon würden. La. Gestern Virgil, Urbem quem statuo, lies Phidipp Philumenen zu vestra est: Weil sie aber sich holen (sagte, wobey glaubt, daß es ihr unanstaender ihn in die Seite stoelst) dig sey, meiner Mutter nach-Sagen sie doch, daß sie zugeben, vnd ihre Gemüths-das gethan haben. PHI-art auszustehen, vnd weil DIPP verschonen sie nur auf keine Art ein gutes Ver-meine Seite. Ia, ich habe sie staensniß vnter ibnen erhal-lassen zu mir holen. Fode-ten werden kann; so muß re hic est latus alicuius ma-ich mich entweder von mei-nu vel pungere, vel tun-ner Mutter oder von Philu-dere, quod facimus mo-menen trennen. Nun aber nendi gratia, et suggeren-verbindet mich die kindli-di et impellendi. vt apud-che Liebe, mich für meine Horat. Libr. I. Ep. 8. Qui Mutter zuerklaeren. Nul-fodiat larus — — 28. la esset; inquit Willich. et Cui concedat. Sensus, quae infirma haec causa diuor-concedat matri meae. Syn-tij, si non subesset stuprum. taxis autem, indignam ma-Firmior enim debet esse in-tre mea postularer. Sed an-ter maritum et vxorem tecedens hic sequitur ca-coniunctio, quam vt ob-sum relatiui, vt in Eun. leue diffidium focrus et nu-

30 Segreganda aut mater a me est Phidippe,
aut Philumena.

Nunc me pietas matris potius commodum
suadet sequi.

La. Pamphile, haud inuito ad aures sermo
mihi accessit tuus,

Quum te post putasse omnes res prae pa-
rente intelligo.

Verum vide. ne impulsus ira prae in-
stas Pamphile.

35 *Pam.*

Left. Variet.

30. *aut mater est a me.* NB.AR.DC. *το est.* duo CB. omittunt. 31. *consequi.* Omnes CB. 32. *Pamphile ad aures haud inuito sermo mihi accessit tuus.* R.DC. TM. IR.NB. II. ME. IS. V. E. *cessit.* duo CB. 33. *Cum res post putasse te omnis prae parente intellego* RB. *te prae parente.* TM. *intellego.* GV. et al. 34. *Verum vide, ne impulsus ira plane instas Pamphile.* Gy. *plane i. e. ολωσ, παντελωσ* plane instas i. e. plane te obfirmes in hoc proposito. *ita prae.* M. *negl. το ira.*

rus dissoluatur. 30. *Se-* sequentibus amplius illu-
greganda cetr. hic impletur
deliberatio illa scena supe-
riore v. 33 et 34. accu-
sando excusavit Philume-
nam: quod summae huma-
nitatis erat: postea anti-
quorem pietatis ratio-
nem esse duxit. quae in
strantur. 33. *Post putasse*
i. e. tibi nihil tam ca-
rum esse quam matrem, te
deserturum potius quiduis,
quam matrem. 34. *prae*
instas. Metaphora est,
quam et alio verbo effe-
runt latini, cum dicunt,
per-

35 *Pam.* Quibus iris impulsus nunc in illam
iniquos siem?

Quae numquam quidquam erga me com-
meritasti pater,

Quod nollem: et saepe, quod vellem, me-
ritam scio.

Amoque et laudo, et vehementer desidero,
Nam fuisse erga me miro ingenio, exper-
tus sum:

40 Illique exopto, vt reliquam vitam exigat
Cum eo viro, me qui sit fortunatior:

Quandoquidem illam a me distrahit neces-
sitas.

Ph.

Leſt. Variet.

35. *Qua impulsus ira nunc in illam iniquos siem.* Gy.
to *ira* in plurali *iris* ab imperitis mutatum est,
propter praecedentia illa; vide *ne impulsus ira*;
quasi idem vocabulum in eodem casu ex tam pro-
pinquo repeti fas non esset. *Quid ego ira impul-*
sus nunc in illam iniquos siem? RB. *Quibus iris*
nunc in illam impulsus iniquus siem. II. DH. V. *nunc*
in illam impulsus iniquus siem? HF. 37. et saepe
meritam quod vellem scio. Omnes CB. RB. R. ME.
39. *expertus sum.* HF. II. et al. 41. *Eo cum viro.*
GV.

perstat in sententia i. e. pro- reri, quod hoc de malis,
bat sententiam. 35. Est illud de bonis dicitur. Sic
candoris, laudare etiam enim inquit Donatus. Me-
in inimico, si quid recte fe- reri bona dicimus, com-
cit, quod laudem meretur. mereri mala. Sed non fem-
56. Meritam: hoc, inter- per hoc obseruatur. Ex-
est inter mereri et comm- stat exemplum in Andr.

G 5

Quid

Pb. Tibi id in manu est, ne fiat.

La. si sanus fies,

iube illam redire.

Pam. non est consilium pater:

45 *Matris* seruibo commodis.

La. quo abis? mane,

Mane inquam: quo abis?

Pb. quae haec est pertinacia?

La. Dixine Phidippe hanc rem aegre latu-
rum esse eam?

Quam

Lect. Variet.

43. Tibi in manu est. ita AR. HF. abiecto τω id.
Si sanus satis fies. CB. si sanus es satis illam ve-
nire, D. si sanus es satis, iube illam redire. M.
CV. AR. Z si sanus es. TM. si es. II. B. et al.
fies HF. GV. ME. V. 46. inquam: quo vadis. Z.R.
D. II. M. AR. CV. HF. quae est haec. CV. AR. Quae
haec pertinacia est. II. et al. edd. recent. Quae
est haec pertinacia Z. 47. Dixin. DH. AR. CV.
M. IR. HF. Z. II. B. E. dixin. TM. dixi ne. NB.
DC.

Quid meritus es? pro, quid faciebam, ea vti accepta
commeruisti. Sicut in prin- mercede deseram, non est
cipio Andr. Quid peccaui, consilium Quirites. 45.
aut commerui pater. 44. *Matris* seruibo commodis.
Non est constium. Es ist Supra sic. nam me parenti
nicht ratsam, ich muß den potius, quam amori obsequi
Vorteil meiner Mutter in oportet. item, pietas sua-
Erwägung ziehen. Sallust. det me sequi commodum ma-
in Iugurth. Quae ante ris. item, cum postputaf-
vestra beneficia gratuito se omnes res prae parente
intel-

Quamobrem te orabam, vt filiam remitteres.
Ph. Non credidi aedepol adeo inhumanum fore:

50 Ita nunc is sibi me supplicaturum putat?
 Si est, vt velit reducere vxorem, licet:
 Sin alio est animo, renumeret dotem
 huc, eat.

La. Ecce autem tu quoque proterue iracundus es.

Ph. Percontumax redisti huc nobis Pamphile.

55 *La.* Decedet iam ira haec, etsi merito iratus est.

Ph. Quia paululum vobis accessit pecuniae.
 Subla-

Left. Variet.

48. al. *tecum orabam.* comicae est elegantiae *tecum oro.* coll Plaut. in Bacch. *filiam vt remitteres.* liber Bemb. B. 50. *itan is nunc sibi me.* — RB. E 54. *rediisti.* IR. 55. *decidet ira haec et.* Omnes CB. CV. *decedat.* ita Faërnus, Donatus *Decedet.* in aliis *deest* *to etiam.* *decidet.* AR. Z. M. *irat' est.* AR. *decer* pro *deceder.* ME. male vt v. 56. *qua paululum.* 56. *Paulum* RB. Vaticanus et Basil. teste FF.

intelligo. al. loc. *Quo* intererat, an mulier esset *pactio me habueris praepositi* fui iuris, an in patris potestatem tuo amori. 52. *Renu-* testate, si diuortio solueretur dotem. *So mag er* retur matrimonium: quia *mir das Heirathsgut wie-* mulier, nisi causam diuort- *dergeben.* vide supra act. 3. *tio* praebuisset, ea, quae fui *sc. 3.* Solutio matrimonio iuris erat, repetebat dotem

Sublati animi sunt.

La. etiam mecum litigas?
Pb. Deliberet, renuntietque hodie mihi,
 Velitne, an non: vt alii, si huic non fit,
 fiet.

60 *La.* Phidippe ades, audi paucis. abiit:
 quid mea?

Postremo inter se transigant ipsi, vt lubet:
 Quando nec gnatus, neque hic mihi quid-
 quam obtemperant:

Quae dico, parui pendunt. porto hoc iur-
 gium

Ad

Lect. Variet.

57. *Sublati animi adsunt.* TM. 59. *Velit ne an non: nupta vt alii, si huic non fiet.* ita Gy. τὸ nupta hic omnino desideratur, quod librario pro- peranti excidit. 60. *Si huic non est, fiet.* ita liber Bemb. sed omnes codices Bentleyi, *fit.* legunt. 61. *postremo ne inter se trans:* duo CB. 62. *vt liber.* ME 63. *porro feram hoc iurgium ad uxorem.* Omnes CB. *Cuius fiunt haec consilio omnia.* IR. NB. *cuius fiunt consilio omnia haec.* HF. II.

tem, siue aduentitia esset dos, quae Graecis est *ἄμωος*,
 siue profectitia. 57. *Sub-* coll. Cic. de leg. Agr. Liu.
lati. *Weil ihr ein bischen* 8. Bell. Pun. 2. 58. *Re-*
Geld geerbt habt, so werdet *nuntietque,* hoc verbum pro
ihr schon hochmüthig. *Sub-* *repudiare, salutem ultimam*
lati animi. Vocant latini *dicere* non nisi sequiori fe-
animos numero plurali fe- culo vsi sunt. Sed Te-
rociam illam vehemen- rent. et Cicero pro *referre*
tiamque animi confidentis, *vsurpauere.* 63. *Porto* ctr.
 ita

Ad vxorem: cuius haec sunt consilio
omnia:

65 Atque in eam hoc omne, quod mihi
aegrest, euomam.

ACTVS

Left. Variet.

65. Est aegre. AR.

ita postulat *οικονομια*, vt *senis suspicio et inhumani-*
innocentis matronae miseria ras, magnam turbarum par-
estendatur, in quam morose rem cumulas.

ACTVS III. SCENA I.

MYRRHINA. PHIDIPPVS.

PERI, quid agam? quo me vortam? quid
viro meo respondebo
Misera? nam audiuisse vocem pueri visust
vagiensis!
Ita corripuit derepente tacitus sese ad fi-
liam:

Quod

Lect. Variet.

I. Primos quinque versus Gy. ita emendauit.

*Perii. quid agam? quo me vortam? viro quid
respondebo.*

*Misera? nam audisse vocem pueri visust va-
giensis:*

Ira derepente tacitus sese ad filiam corripuit.

*Quod si peperisse rescierit, qua causa clam me
habuis-*

Se dicam, non edepol scio.

*quod viro modo respondebo Omnes CB. quid meo
respondebo viro. HF. DC. II. DH. 2. audisse. HF.
DC. II. ME. Z. visus est. DC. Z. B. ME. IS. E.
et al.*

I Ich bin verlohren! was schreien hoeren. Er kam
soll ich machen? wo soll ich ganz vnuermuthet in meiner
mich binwenden? was soll Tochter Zimmer In Heaut.
ich meinem Manne antwor- coniecit se intro, et in He-
ren? ich arme Frau! Er cyr. act. 3. sc. 3. corripui
wird wohl das Kind haben me inde illico. Wo er ihra
Nie

Quod si rescierit peperisse eam, id qua
causa clam me habuisse.

5 Dicam? non aedepol scio.
Sed ostium concrepuit: credo ipsum ad me
exire. nulla sum.

Pb. Vxor vbi me ad filiam ire sensit, se
duxit foras:

Atque eccam video. quid ais Myrrhina?
heus, tibi dico.

Myr. mihine mi? vir?

Pb.

Leß. Variet.

4. Quod si rescieuerit. TM. V. D. M. NB. AR. II.
habuisse me. HF. id propter quam causam. AR.

6. Sed ostium crepuit. Z. credo ipsum exire ad
me. omnes. CB. crepuit Z. CV. AR. exire ad me.
ord. inuerso RB. 7. se eduxit foras. RB. vt su-
pra. III. 3. 4. Plaut. Truc. 1. 1. 13. sese duxit. R.

8. Eccam video. quid agis? Myrrhina? heus tibi
dico. M. mihine vir?

Ph. Vir ego tuus sim? tu virum me, aut homi-
nem esse adeo deputes?

Non, si utrumuis horum mulier vnquam tibi vi-
sus forem,

Non sic ludibrio tuis factis essem habitus. M. qui-
bus. *Ph.* at tu rogas?

ita

Niederkunft entdeckt hat, so geht auf; ich glaube er
weis ich ihm wahrhaftig kommt zu mir heraus. Se-
keine Ursache zu sagen, duxit foras. act. 3. sc. 3.
warum ich es vor ihm ver- eduxi me citius foras, in
beelt habe. Aber die Thür Eun. Subducet se quam ci-
to.

Pb. Vir ego tuus sum! tun virum me, aut
hominem deputas adeo esse?
10 Nam si vtrum vis horum, mulier, vumquam
tibi visus forem,
Non sic ludibrio tuis factis habitus essem.
Mur. quibus?
Pb. at rogitas?
Pepe-

Lect. Variet.

Ita ex ratione metri Guyetus hos emendauit ver-
sus. 10 *atque* ante *eccam* v. 8. additamentum est.
10 *eccam* autem, a librario ex consuetudine prae-
positum fuisse videtur, quod frequenter haec duo
vocabulary, *atque eccum*, apud Comicos iuncta re-
periantur. Ibidem, *quid agis*, pro *quid ais*, ex
antiquis plerisque libris manuscriptis et impressis
rescriptum est; quod quidem ad sententiam ma-
gis facit. *Mibine mi vir.* 10 *mi*, quod ante *vir*
positum est, nec a veteribus Codicibus, Regio et
Rubricato agnoscitur. *Vir ego tuus sim* 10 *sim*,
hic pro *sum* tuentur hic *Faërnus* et *Murerus* in
suis editionibus, vnde lectio *deputas*, confirma-
tur. Nam *si vtrumuis horum mulier.* Gy. *quid*
agis. M. B. R. IS. E II. DH. 9. *Vir ego tuus*
sim? tu virum me, aut hominem deputas adeo esse.
sic RB. DC. *adeo esse deputas.* II. *tu virum.* R.
IS. et al. *zum virum.* E. *reputas.* GB. 11. *an*
rogitas. M. CV. *an rogas.* AR. *at rogas.* DH. V.

to. 9. *Binich dein Mann? Wenn du mich nur für ei-*
betrachtst du mich noch als nes von beyden angesehen
deinen Mann, oder nur über- hactest, so würdest du mich
haupt als einen Menschen? durch dein Verfahren nicht
zum

Peperit filia? hem taces! ex quo?

Myr. istuc patrem rogare est aequum?

Perii: ex quo censes, nisi ex illo, cui data est nuptum, obsecro?

Pb. Credo, neque adeo arbitrari patris est aliter? sed demiror

15 Quid sit quamobrem tantopere omnes nos coelare volueris

Partum: praesertim quum et recte, et tempore suo pepererit.

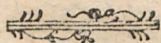
Adeon peruicaci esse animo, vt puerum praeoptares perire,

Ex

Leet. Variet.

hem taces. ita Gy. a taceo, taces tert. coniug. ductum. *rogitare.* CV. *rogitare eum aequum.* M. *istuc rogare aequum est patrem.* II. DH. V. 14. *patri* TM. 15. *Quid sit quam ob rem hoc omnes.* — ita libri veter. *tantopere hunc omnis nos coelare volueris.* DH. V. Z. NB. CV. DC. TM. IR. AR. M. et al. *nos celari volueris.* Sic RB. vt infra III. 4. 23. *hunc omnes nos coelare volueritis.* R. ME. 16. *hunc partum.* M. *peperit.* Z. CV. AR. M. E. IM. E. V. 17. *adeo ne,* IR II. R. E. ME. *pertinaci et peroptares.* CB.

zum besten gehabt haben. Kinde, und zur gehoerigen
15. *Perii.* hoc Mirrhina ad Zeit niedergekommen ist.
spectatores conuerfa, vt a duae causae sunt celandi
Phidippo marito non au- partus. si non tempore
diatur, dicit. 16. *Et re- suo venerit, quod stupri*
Et, et tempore. Zumal da indicium est: et si non
sie mit einem wohlgebildeten recte i. e. monstri ali-
H quid

Ex quo firmiorem inter nos fore amicitiam
posthac scires :

Potius quam aduersum animi tui lubidinem
esset cum illo nupta ?

20 Ego etiam illorum esse hanc culpam credi-
di, quae te est penes.

Myr. Misera sum.

Ph. vtinam sciam ita esse istuc. sed
nunc mihi in mentem venit.

Ex

Lect. Variet.

18. *Ex quo inter nos scires post hac amicitiam fo-
re firmiorem.* II. V. DH. *inter vos.* ME. *post
haec scires.* IR. IS. 19. *Potius quam esset cum
illo nupta aduersus animi lubidinem, tu ego* — V.
DH. II. *aduersus animi.* DC. 20. *Esse culpam
hanc credidi.* CV. Z. 21. *sciam esse.* το ita deest
in Z.

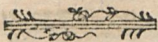
Sed aliud mihi in mentem venit,

Ex hoc quod locuta es — —

— — — — —
Eo cum — — — —

ita Gy. *Misera sum*, i. e. innocens sum, ex Do-
nato. *vtinam ita sciam esse istuc*, i. e. vtinam
sciam reuera te esse innocentem. *Sed nunc mihi
in mentem venit, ex hoc quod locuta es olim.* i. e.
sed aliud longe diuersum, quam te innocentem
esse, in mentem venit ex eo, quod olim dixisti,
cum negabas cetr. tunc enim his nuptiis, quan-
tum in te fuit nocuisti, i. e. obstitisti, impedi-
mento fuisti. *Sed aliud*, inquam, seu potius,
sed aliud ἀρχαιως scribendum hic sine elisione τὰ
‘d in *sed*, quae dictio apud Terentium ferri fa-
cile potest, cum a Lucretio et Catullo multo iu-
nioribus non semel fuerit vsurpata. *Cum eo quae
mere-*

Ex hac re quod locuta es 'olim, quum il-
lum generum cepimus.
Nam negabas nuptam posse filiam tuam te
pati

Cum eo, qui meretricem amaret, qui per-
noctaret foris.

25 *Myr.* Quamuis causam hanc suspicari,
quam ipsam veram volo.

Pb. Multo prius sciui, quam tu, illum ami-
cam habere, Myrrhina:

Verum id vitium numquam decreui esse
ego adulescentiae:

Nam

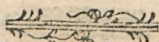
Lect. Variet.

meretricem amaret ctr. cum eo scribo, hic, eo
cum ἀναστροφῶς. Gy. 22. Sed nunc mi in mentem
venit de hac re, ita Fabricius, Bentl. et ita citat Do-
natus hunc locum ad Hecyr. III. 4. 89. De hac
re quam locuta es — II. 23. Nam negas nuptam
filiam tuam posse te pati. CB. Nam negabis nuptam
filiam tuam posse te pati cum eo — et pernoctaret.
ita AR. Nam nuptam filiam negabas posse te pati
tuam cum eo — qui meretrices. II. DH. V. Fi-
liam tuam posse te nuptam pati. RB. nuptam fi-
liam tuam posse te pati. Z. CV. DC. TM. IR. R. ME.
E. IS. 24. et pernoctaret. M. et qui pernoctaret.
CB. TM. 25. Quam veram ipsam. vnus CB alter:
quam veram illam malo. Mauolo. vt. supr. RB.
et duo Codices GF. 26. Habere amicam. Z. R.
CV. CB. Multo prius, quam tu, illum sciui —
RB. 27. Ego numquam decreui esse adolescenti. DH.

quid natum fuerit. Do. exemplum disciplinae atti-
27. Verum id vitium. cae, non vno loco Poëta

H 2

osten-

Nam id omnibus innatum est: at pol iam ad-
 erit, se quoque etiam quum oderit.
 Sed ut olim te ostendisti, eandem esse, ni-
 hil cessauisti usque adhuc,
 30 Ut filiam ab eo abduceres: neu, quod ego
 egissem, esset ratum:
 Id nunc res indicium haec facit, quo pa-
 cto factum volueris.
 Myr. Adeon me esse peruiacem censes,
 cui mater siem,
 Ut

Lect. Variet.

28. *Innatum.* το est omittit RB. *aderit tempus cum* — ita omnes Benti. Codd. *Iam aderit tempus se quoque etiam quum oderit.* M. *At pol aderit tempus se quo etiam cum oderit.* AR. το etiam ex glossa. το tempus habent CB. Z. CV. R. et al. *Se quoque cum oderit.* sine τω etiam. IR. TM. DC. V.
 29. *Nihil cessauisti eandem esse usque adhuc.* D. M. CV. AR. *cessasti.* DH. V. E. *Sed enim olim te ostendisti, nihil cessauisti eandem esse.* CB RB. *Sed ut olim.* Z. reliq. ut CB. et RB. 31. *fecit.* M. 32. *censes*

ostendit, quod propterea *immer so, wie du gewesen*,
 obseruandum est, quia ad ra- *bist*, idem locus extat apud
 tionem argumenti non raro Plaut. in Bacchid. act. 3. sc. 3.
 inde aliqua petuntur. GA. *Iam aderit tempus cum sese*
 28. *At pol. Es koemmt wohl* *etiam ipse oderit: morem*
bald die Zeit, da man das Frau- *gerat.*
enzimmer, vnd sich selbst Coll. Virg. Eclog. IV. Andr.
lassen wird. Aber du bleibst I. 1. 128. 32. *peruiacem*
 i. e.

Vt eo effem animo, si ex vsu esset nostro
hoc matrimonium?

Pb. Tun prospicere, aut iudicare nostram
in rem quod sit, potes?

35 Audisti ex aliquo fortasse, qui vidisse eum
diceret

Exeuntem, aut introeuntem ad amicam:
quid tum postea,

Si modeste ac raro hoc fecit? nonne ea dis-
simulare nos

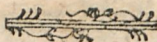
Magis humanum est, quam dare operam
id scire, qui nos oderit?

Nam

Leſt. Variet.

ſes ei. CB. M. AR. 31. *Id nunc iudicium res haec
facit.* Z. 33. *Si esset nostro ex vsu hoc matr.* RB.
In eo esse — ita AR. abieſto τω vt. 34. *Tunc. R.*
quid sit, Z. D. M. CV. AR 35. *Audisti ex aliquo,
qui vidisse diceret.* ita Gy. qui τὰ fortasse et eum
pro gloss. habet. *Audisti ne.* M. 37. *facit M.*
haec facit. Z. *hoc facit.* CV.

i. e. omnia vi quadam agen- wenn man sich da verstell-
tem, obstinatam. Glaubst du te, als das man sich Mü-
denn, daß ich als Mutter he giebt, es zu entdecken,
ein so halsstarriges Gemüth damit vns dadurch der an-
haerte, gegen mein eigenes dere gram wird. *Dieses*
Kind. Cui sc. Philumenae. *ist eine sichere Regel. Leu-*
vsu i. e. si esset nobis vtile, re, die etwas verborgen bal-
si esset firmum matrimo- ten wollen, hassen vns, wenn
nium. 35. *Ex aliquo* i. e. wir es entdecken, und wenn
qui libenter noua nuntiat. das von den Menschen über-
38. *Magis humanum.* Wae- haupt wahr ist, so ist es
re es nicht viel besser, noch richtiger bey denen,
H 3 die

Nam si is posset ab ea sese derepente aucl-
lere:

40 Quacum tot consueffet annos: non eum
hominem ducerem,

Nec virum satis firmum gnatae.

Myr. mitte adulescentem obsecro,
Et quae me peccasse ais: abi; solum solum
conueni.

Roga

Left. Variet.

39. — euellere duo CB. *nam si ipse posset ab ea sese
repenite auellere.* Z. D. *repenite.* CV. TM. 40.
Quicum tot. ita NB. DC. CV. B. R. Z. et Do-
natus et al. Codices manuexarati teste Guyeto.
*Qui cum tot consuesceret annos, non eum hominem
dicerem.* Z. M. AR. *Qui cum tot consuescit annos
non eum hominem dicerem* — — M. *consueuit.*
duo CB. *dicerem pro ducerem.* omnes CB. 41.
natae. AR. 42. *eum solum conueni.* RB. vt Plaut.
Capt III. 4. 70. *Solus te solum volo. Solus solum.*
Z. CV.

die einen geheimen Vmgang ein Mensch auf dessen Treue
mit Iemanden haben. Te- man sich verlassen kann; ob-
renz zeigt durch den folgen- gleich Phidipp Vnrecht hat,
den Gedanken, daß er das wenn er diesen Satz auch auf
menschliche Herz kenne: die Liebe anwenden will,
nichts hat, so viel Gewalt von der hier die Rede ist.
über das menschliche Herz, Da muß man mit einem
als ein langer Vmgang mit male brechen. Patske. 42.
einer geliebten Person. Ein Et quae me peccasse ais i. e.
Mensch, der mit einem ma- ea omitte, de quibus me
le mit Iemanden bricht, der accusas, laß die Fehler seyn,
ist in der Freundschaft nicht die ich begangen haben soll:
gebe

Roga, velitne vxorem, an non. si est, vt
dicat velle se,
Redde: sin est autem vt nolit, et recte ego
consului meae.

45 *Ph.* Si quidem ille ipse non volt, et tu
sensisti esse in eo, Myrrhina,
Peccatum: aderam, cuius consilio ea par
fuerat prospici.

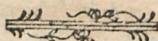
Quamobrem incendor ira, esse ausam fa-
cere haec te iniussu meo,
Inter-

lect. Variet.

43. *Roga, velitne an non vxorem*: sic RB. conf. omnibus codicibus. Z. legit. *rogo*. 44. *Sin est — meae natae*. M. delet *to autem*. vt TM. NB et alii *to* et abiciunt. recte consului *gnatae meae*. ita D. *abiectis te et ego*. Recte consului *meae*. DC. CV. RB. Z. Faërnus ex libro Bembino et Victor. habet pronomen *ego*, quod vero in omnibus Bentl. deest. *Sin est vt nolit: recte consului meae natae*. AR. *Si est vt nolit*. M. AR. 45. *Siquidem ille non volt. to ipse alienum Guyeto viderur, nec Terentianum*. 45. *sensti* RB. *in eo esse*. CV. 46. *cuius consilio fuerat ea par prospici*. omnes CB. Z. RB. R. CV. *cuius praesens consilio fuerat ea par prospici*. AR. M. 47. *te ausam facere haec iniussu meo* RB. *te esse ausam facere iniussu meo*. Z. DC. *facere hoc iniussu meo*. M. *te esse ausam facere — CV. TM. IR. M. 47. Incendor ira te ausam facere hoc iniussu meo*. AR.

gebe lieber hin, vnd siehe, kannst, vnd frage, ob er
daß du allein mit ihm reden seine Frau wieder nehmen
will

H 4

Interdico, ne extulisse extra aedis puerum
vsquam velis.

Sed ego stultior, meis dictis parere hanc
qui postulem:

50 Ibo intro, atque edicam seruis, ne quo-
quam efferri sinant.

Myr. Nullam pol credo mulierem me mi-
seriorem viuere:

Nam vt hic laturus hoc sit, si ipsam rem,
vt fiet, resciauerit.

Non aedepol clam me est: quum hoc,
quod leuiust, tam animo iracundo tulit.

Nec qua via sententia eius possit mutari,
scio.

55 Hoc mihi vnum ex plurimis miseriis reli-
quum fuerat malum,

Si puerum vt tollam cogit: cuius nos qui
sit nescimus pater.

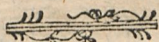
Nam

Lect. Variet.

48. *Interdico tibi.* D. Z. CV. AR. M. *vsque.* HF.
50. *dicam.* IR. *efferri.* GV. DH. V. HF. et alii
pro *efferri.* 53. *leuius sit.* TM. *leuius est.* V.
et al. *tam iracundo animo.* AR. ord. inuerf. 54.
eius mutari possit. TM. E. IS. HF. et al. *mutari*
possit. V. ord. inu. 55. *fuerit.* CB. Z. AR. M. 56.
Si puerum tollam vt cogit. duo CB. *to nos.* delet V.

will — — 49. *Sed ego.* rationibus marito obsecu-
Castigatio, qua vxoris per- turam. Non male igitur
vicaciam et contumaciam Menander id genus mulie-
perstringit tanquam nullis rum *effrene et amarulentum*
appel-

Nam quum compressa est gnata, forma in
tenebris nosci non quita est:

Neque detractum ei est quidquam, qui
post possit noscier, qui fiet.

Ipse eripuit vi, in digito quem habuit, vir-
gini abiens anulum:

60 Simul vereor Pamphilum, ne orata nostra
nequeat diutius

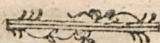
Coelare, quum sciet alienum puerum tolli
pro suo.

ACTVS

Lect. Variet.

57. Nam compressa. ita AR. neglecto τω cum.
58. Neque detractum est ei quicquam, qui posset post
nosci qui fiet. h. m. B. et Gy. legunt. AR. omittit τω
est. ei tum quicquam est, qui post possit nosci qui
fiet. E. IS. HF. IR. II. RB. DC. DH. ei tum quic-
quam est: qui post, possit noscier. — R. M. Z. ME.
CV. TM. ei tum quidquam est, qui possit nosci,
qui fiet. V. 60. Simul vereor, PAMPHILVS
ne orata, NOSTRO, nequeat diutius celare. V.
Orata nostrum, et queat. duo CB. orata vestra. M.
cum sciat. CV.

apellauit. WZ. 60. Ora. i. e. te facturum quod im-
za nostra i. e. quae eum perauimus. Sic et iussa
orauius, vt spero te im- facere, et multa al. apud
perata nostra esse facturum Liuium.

ACTVS III. SCENA II.

SOSTRATA. PAMPHILVS.

NON clam me est, gnate mi, tibi me esse
suspectam, vxorem tuam
Propter meos mores hinc abiisse: etsi ea
dissimulas sedulo.
Verum ita me di ament, itaque obtingant
ex te, quae exopto mihi,
Vt numquam sciens commerui, merito vt
caperet odium illam mei:
5 Teque ante, quam me amare rebar, ei rei
firmasti fidem.

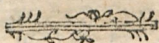
Nam

Lect. Variet.

1. *Mi gnate.* TM. IS. E. V. HF. 2. *dissimulabas.*
CV. *abiisse.* V. HF. 3. *Quae exoptem* liber Bemb.
quae opro mihi. ita omnes CB. TM. IR. 4. *illa*
CB. Z. CV. DC. AR. M. NB. B. E. IS. GV. τ o vt
delet HF. 5. *Teque ante quam me valde amare*
rebar, ei firmasti fidem. TM. *quod me cetr.* RB.
5. Gy. hunc versum vt spurium et subdititium
abiicit. AR. delet τ o rei.

2. *hinc.* i. e. ex aedi- nec Terentiani moris: et
bus nostris. *Ea* i. e. abiis- quam amari merebar i. e.
se vxorem propter mores et quod existimabam de
5. *Teque antequam:* ob- tuo affectu, quam me
securitatis causa hunc ver- egregie amares, *ei rei-*
sum eiecit Guyetus. Do- *firmasti fidem.* et quam te
natus ita expedit, vt du- amare me rebar, tantum
ra tamen videatur locutio, firmasti fidem ei rei. No-
lo

Nam mihi intus tuus pater narrauit modo,
quo pacto me habueris

Praepositam amori tuo: nunc tibi me cer-
tum est contra gratiam

Referre, vt apud me praemium esse posi-
tum pietatis scias.

Mi Pamphile, hoc et vobis, et meae com-
modum famae arbitror:

10 Ego rus arbituram hinc cum tuo me esse
certo decreui patre,

Ne mea praesentia obstet, neu causa vlla
restet reliqua,

Quin tua Philumena ad te redeat.

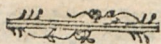
Pam. quaeso, quid istuc consilii est?

Illius

Leſt. Variet.

6. Nam mihi quod intus tuus cer. — qui me ha-
bueris. Gy. Nam mihi tuus pater intus — CV.
habueris me praepositam. AR. pietati. Z. RB. GF.
DH. HF. libr. Victor. coll. Plaut. Poen. V. 4. 17.
8. pietatis scias tuae. vnus CB. Pietati scias tuae.
CA. 9. famae esse arbitror. IS. 10. certe decreui. —
Z. CV. AR. 12. Illiust stultitia. DH.

lo referre, quae alii com- geglaubr, daß du mich lieb
miniscuntur: non alio ra- hast, vnd ierzt hast du es be-
men successu, quam vt sonders bestütiget. Firma-
haereat sententia, et dictio, sti fidem. Infra A&. 5.
et connectio. GA. Pai Scen. I. aliud si scirem, qui
toujours cru que vous m'ai- firmare meam apud vos pos-
miez et vous venez de me sem fidem. Sensus h. I. fit
confirmer dans cette pensèe. obscurior propter hyperba-
Daçier, Ich habe allezeit ton, hoc autem dicit:
quod

Illius stultitia victa, ex vrbe tu rus habitatum migres?
 Non facies: neque finam, vt, qui nobis, mater, maledictum velit,
 15 Mea pertinacia esse dicat factum, haud tua modestia,
 Tum tuas amicas te, et cognatas deserere, et festos dies,
 Mea causa, nolo.

Sos. nihil iam mihi istaec res voluptatis ferunt:
 Dum

Lect. Variet.

13. *Vt illius* — CV. AR. M. *habitaturum*. M. male. 14. *haud facies*. DH. RB. Z. DE. TM. R. IS. et al. M. IR. *abitura*. M. *velint*. AR. 15. *dicat esse factum*. R. DH. V. 16. *te et tuas cognatas*. AR. M. *nil pol iam istaec cetr*. RB. R. *nihil pol iam mihi*. DH. BM. DE. Z. CV. AR. *istae res*. liber Bemb. *adferunt*. TM.

quod ante rebar me a te amari, non fefellit opinio, eiusque rei fidem sermo tuus cum patre habitus fecit. Misenius. 16. Tum Tuas cetr. Nimmermehr sollen sie um meinerwillen ihre Freundschaften, ihre Anverwandten und die Vergnügungen der Stadt verlassen. Fortius hanc $\Phi\upsilon\tau\alpha\sigma\iota\upsilon\upsilon$ Catullus mouet carmine 64: Egone a mea remota hac ferar in nemora domo? Patria bonis amicis genitoribus abero? Abero foro, palaestra stadio et Gymnasiis. Coll. Valer. Max. libr. 2. cap. 2. Conuiuium etiam solemnne maiores instituerunt, idque Charistia appellauerunt, cui praeter cognatos et affines nemo interponebatur. 17. istaec res, $\alpha\epsilon\chi\alpha\iota\omega\varsigma$ pro istae res. 19.

Dum aetatis tempus tulit, perfuncta satis
 sum: fatias iam tenet
 Studiorum istorum. haec mihi nunc cura
 est maxuma, vt ne cui meae
 20 Longinuitas aetatis obstet, mortemue ex-
 spectet meam.
 Hic video me esse inuisam immerito: tem-
 pus est concedere.
 Sic optime, vt ego opinor, omnes caussas
 praecidam omnibus:

Et

Lect. Variet.

18. dum aetas, tempus — fatias me iam tenet.
 ME. R. NB. sarietas me iam tener. CV. DC. TM.
 et al. pro tenet legit AR. teder. 19. haec nunc mihi
 cura est. — AR. mea longinuitas. NB. D. CV.
 Z. CV. RB. M. AR. libr. Bemb. et al. veteres.
 20. exoptet, pro expectet omnes codd. Bentl. le-
 gunt

19. *Vt ne cui.* Dafs mein Al- töchter übel nehmen könnte.
 ter Niemanden beschwer- Allein man erblickt doch auch
 lich falle. Sostrata sagt einen kleinen Vnwillen. Te-
 dieses alles, um ihren Sohn renz hat dieß mit einer un-
 zu überreden, daß er nicht gemeinen Geschicklichkeit be-
 glauben soll, der Zorn brin- obachtet, um die Sitten, und
 ge sie zu ihrem Entschlusse, Charaktere auszudrücken.
 auf das Land zu gehen. Sie Patzke. 20. πικρον εστ
 drückt sich vngemein zaert- δέμυρα γρηγον εν οινω με-
 lich und angenehm aus. Sie μωυ. MN. amarulentus
 sagt nicht ein Wort, daß est alumnus senex domi ma-
 der Mann, oder der nens. 21. tempus est con-
 Sohn, oder ihre Schwieger- cedere i. e. hinc abire: alibi
 noster

Et me hac suspicione exoluam, et illis mo-
rem gessero.

Sine me obsecro hoc effugere, volgus quod
male audit mulierum.

25 *Pam.* Quam fortunatus ceteris sum rebus:
absque vna haec foret,

Hanc

Lect. Variet.

gunt. vt et TM. IR. AR. HF. DH. V. IS. II. *Exop-*
rent. GA. 23. *euoluam.* GV. 24. *Sine me hoc*
effugere obsecro. AR. M. 70 *hoc deest in II. et in*
omnibus CB. quo male Gy. i. e. propter quod, cu-
ius caussa. audierit. IS. 25. *Quam fortunatus*
caeteris sum, absque vna hac foret!

So. *Non rute incommodam rem, vt quaeque est,*
in animum induces pati?

ita Gy. Scripsi, inquit, Guyetus, *absque vna hac fo-*
ret, cum Donato, i. e. absque vna hac re, i. e.
matre mea, foret, hoc enim dicens Pamphilus,
matrem Myrrhinam in scena digito monstrat.
Phraſis autem haec: absque vna hac foret, et Plau-
tina et Terentiana est. Phor. act. I. sc. 4. v. II.
Tum Antipho me excruciat animi. Eius me mise-
ret: et nunc timeo: is nunc me retinet; nam abs-
que eo esset. Recta ego mi vidissem; senisque essem
vltus iracundiam, Plaut. Menech, nam absque eo
esset

noster, *concede hinc domum. te dich, laß mich den Vor-*
23. *Exsoluam: quod sci- wüſſen aus dem Wege ge-*
licet oderim nurus. *mo- hen, die man gemeiniglich*
rem gessero. i. e. nurui pa- vnſerm Geschlechte mach-
rebo, gratum faciam. 24. *Male audire i. e. incusari,*
Quod male audit. Ich bir- *de variis flagitiis inſimula-*
ri

Hanc matrem habens talem, illam autem
vxorem.

Sos. obsecro mi Pamphile,
Non tute incommodam rem, vt quaeque
est, in animum inducas pati.

Si cetera sunt ita, vt vis, itaque vt esse ego
illam existumo,

Mi

Leſt. Variat.

esset hodie nunquam ad solem occasum viuerem. Absque vna hac foret ελλειπτικως dictum, pro si absque vna hac foret; et sic de reliquis. Non tute incommodam rem, vt quaeque est, in animum induces pati? i. e. rem nudam in se, et sine vllius alterius rei complexu. i. e. Non induces in animum Philumenam vxorem tuam, sine vlla similitatis nostrae consideratione domum reducere? quae sequuntur, expositionem nostram confirmant. Haec Donatus non vidit. 25. sum ceteris rebus. CV. sim rebus. RB. 26. illam haud vxorem. duo CB. talem aut illam vxorem. AR. CV. M. talem autem illam vxorem. Z. 27. rem incommodam. DC. TM. AR. M. IS. Induces pati. liber Bemb. RB. est, animum inducas pati. Z. CV. 28. Si cetera sunt ita vt tu vis, itaque vt esse ego illa

ri. 27. Non tute. Ne souhaitez et comme je le crois, vous imaginez pas que ce que faites — moi ce plaisir, au vous avez là à souffrir, soit nom des Dieux, reprenez si grand' chose, de la ma- votre femme. Daçier. Pam- niere dont les femmes vi- phil sagt, v. 25. wenn nur vent aujourd'hui. Si tout eins nicht waere, so würde le reste est, comme vous le er glücklich seyn. Sostrata,

vos

Mi gnate, da veniam hanc mihi: reduce
illam.

Pam. vae misero mihi!
30 *Sos.* Et mihi quidem: nam haec res non
minus me male habet, quam te, gnate mi.

ACTVS

Leſt. Variet.

illa exiſtimo. TM. R. E. ME. $\tau\omicron$ tu etiam addidit
HF. *Si cetera ſunt vt tu vis: itaque vt ego eſſe il-*
lam exiſtimo. V. M. IS. II. *Eaque ita vt —.* Sic
Gy. $\tau\omicron$ ea properante librario exciderat. ea i. c.
Philumena. *Vt tu vis.* ita CV. Z. DH. et omnes
Bentlei codices, ſed recte Bembinus *vt vis.* 29.
da mi hanc veniam reduc illam. TM. RB. IR. NB.
et al. 30. *quam gnate mi.* AR. ſine $\tau\omicron\omega$. te.

von der Niederkunft der nicht vertragen kann, muſt
Philumene unwiſſend, wuß- du nicht glauben, daß du
te, nicht, was er meinte. mit ihr nicht wiſt leben
Sie glaubt alſo, er beklage koennen. Daß iſt ein Feh-
ſich über eine ſchlimme, und ler, der einem jungen Frau-
vnertragliche Gemüthsart. enzimmer wohl zu vergeben
ſeiner Frau. Deswegen iſt. Wenn ſie nur noch
ſagt ſie alſo, weil ſie ſich ſonſt nach deinem Wunſche
mit ihrer Schwiegermutter iſt.

ACTVS III. SCENA III.

LACHES. SOSTRATA. PAMPHILVS,

Quem cum istoc sermonem habueris, procul hinc stans accepi vxor:

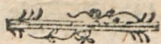
Istuc

Lect. Variet.

I. *Quem cum istoc sermonem habueris, vxor; accepi stans hic procul.* Istuc est sapere qui — — — *fit postidea, hoc nunc si feceris.*

Ita Gy. ex ratione metri rescripsit. Primus verus, ait, inuerso posteriorum quinque dictionum ordine, quod obiter notandum videtur, a nobis emendatus est. Postremum Muretus e veteri codice restituit. Istius codicis lectioni proxime accedit Erasmi editio. Quae sic habet: *quod faciendum fortasse sit post, idem hoc nunc si feceris.* τὸ procul hic Donatus exponit prope, quod ridiculum videtur. Quid enim erit τὸ hinc procul, i. e. hinc prope? certe, *hic procul, i. e. hic prope* dicendum erat. Huius loci syntaxis implicata est, quam sic explico: *Hoc nunc si feceris, quod fortasse postea necessario faciendum erit, istuc est sapere, qua ratione animum possis flectere, quandocunque opus fuerit, i. e. istoc sermone tuo, te ex quocunque difficili negotio expedire posse ostendisti. Istuc est sapere. Sapere hic est scire.* Vetus Poëta apud Ciceronem; qui sibi semitam non sapiunt, alteri monstrant viam. Plaut. Pseud. act. I. sc. 4. Ph. Desiste: recte ego rem meam sapio, Callippe. POSTIDEA, i. e. postea, a poste, vnde ἀποκοπή factum est post, fit et post; vt ab ante, anti, vnde anristes. A postli est postilena, vt ab

I

Istuc est sapere, qui, vbi-
cunque opus sit,
animum possis flectere,
Quod faciundum sit post fortasse, idem
hoc nunc si feceris.

Sos. Fors fua pol.

La. abi rus ergo hinc, ibi ego
te, et tu me feres.

§ Sos. Spero ecastor.

La. i ergo intro, et compone,
quae simul tecum

Ferantur: dixi.

Sos. ita vt iubes, faciam.

Pam. pater.

La.

Lect. Variet.

vt ab *anti*, *antilena*, et interposito *d*, *postidea*,
vt ab *anti*, *antibac*, pro *anti ea*, i. e. *antea*.
Hic astans. RB. *binc stans* CV. DC. TM. IR.
2. *possis animum flectere* CB. 3. *Quod faciun-
dum fortasse sit postidea, hoc nunc*— ita II. qui de-
let *ro idem*. *Quod sit faciendum* CB. duo, tertius
vt supra. *Sit fortasse post idem* libr. Victor. et
al. AR. RB. TM. *Quod sit faciendum fortasse post*.
HF. *Fortasse sit post*. 4. *Fors fiat pol.* ita D. Z.
CV. AR. et omnes CB. vt et M. *Sed fua est*
legendum, ab eo deductum verbo perantiquo
quod est *fuo*, valetque idem quod *sum*, quo
etiam Virgilius est vsus:

Tros Rutilusue fua:

5. *mecastor* DH. et al. *Ergo intro*. haec desunt
in D. *Quae tecum simul*. GF. CV. liber Bemb. et al.
vt Z. DH. *Quae simul tecum afferantur*, vnus CB.
quae tecum simul, CV. 7. LA. *quid ita istuc*. abs-
que *rw vis* DH. HF.

La. Quid vis Pamphile?

Pam. hinc abire matrem? minime.

La. quid ita istuc vis?

Pam. Quia de vxore incertus sum, etiam
quid sim facturus.

La. quid est?

Quid vis facere, nisi reducere?

Pam. equidem cupio, et vix
contineor.

10 Sed non minuam meum consilium: ex
vsu quod est, id persequar.

Credo ea gratia concordem magis, si non
reducam, fore.

La.

Leſt. Variet.

7. Quid vis Pamphile? PAM. matrem abire hinc?
minime

L. quid ita istuc? PAM. quia
De vxore incertus sum etiam, quid facturus sim.

L. quid est?

Quid vis facere, nisi reducere? PAM. Cupio et
vix contineo: sed

Non minuam meum consilium: ex vsu quod est,
id persequar.

Credo ea gratia concordem, si non redducam, fore.
ita Gy. correxit et emendauit hos versus. PAM.
abire hinc matrem. HF. Quid istuc ita vis? vnus
CB. Quid istuc vis? ita IS. sine τω ita. 8. quod
sim AR. Quid facturus sim. V. DH. 9. Quid vis nisi
reducere? HF. DH. V. sine τω verbo facere. reducere.
re. RB. vnus CB. retineor, alter contineo. vt et Z.
DC. CV. et al. 10. Sed non diminuam. Z. M. D. CV.
AR. II. Credo ea gratia concordem, si non redducam
fore. Sic a Faërno: sed sententia stolidi est, et
miror

La. Nescias: verum id tua refert nihil,
vtrum illae fecerint,
Quan-

Lect. Variet.

miror, qui Donato et aliis imponere potuerit.
Concordes fore, si non reducam. Qualis quaeſo
iſta concordia? vbi deſiit familiaritas et ipſa no-
titia. Qualis porro Lachetis reſponſio, *Nescias?*
quid *nesciat* Pamphilus? nempe *concordes fore, si non reducat.* Pergit tamen Laches, *tua nil re-
fert, cum haec aberit.* Cur vero haec abſit, vel
rus concedat, ſi ea non *reducitur?* nonne haec
Lachetis clare indicant, de *reducenda* vxore lo-
cutum eſſe Pamphilum, non de *non reducenda?*
Et proſecto ſic reſ eſt. Quinque ex noſtris cum
edd. vet. et Donato, *Concordes magis, si non.*
Correſtores, cum verſum iuſto longiorem vi-
diſſent, (vt GF.) eiecerunt *magis.* Atque ei-
ciendum erat *non*, et ſententia per ironiam et
ſimulationem efferenda

Credo ea gratia concordem magis, si redducam fore,
hoc eſt, *non credo:* et iam aptiſſima ſunt, quae
reſpondet Laches, ita Eun. I. 2. 18.

*Credo, vt ſit, miſera prae amore excluſti hunc
foras.*

Et. V. 2. 23.

Quid ita? vero debeam.

Credo iſti quicquam furcifero, ſi id fecerim.
Phorm. I. 2. 90.

Ad precatorem adeam, credo.

V. 9. 42. *At meo merito credo.*

*Credo, si non reducam, ea gratia concordem magis
fore.* V. DH. HF. το magis deest in B. 12. *Ne-
ſciant, verum tua refert nihil vtrum illae fuerint.*
Gy. *Nescias. verum tua refert nihil.* HF. *Nescias,
neque-*

Quando haec abierit: odiosa haec est aetas
adulescentulis.

E medio aequum excedere est, postremo iam
NOS FAAVLAE

15 Su-

Lect. Variet.

nequeas verum in M. Z. AR. D. CV. et omnibus
CB. glossa irrepsit, nescias, nequeas. το id non
habent libri antiq. Basilicanus, Bembinus, Vatica-
nus, *Vtrum illae fecerint.* PHILARGVS. AD GEORG.
III. 105. Haec quoque non cura nobis leuiore te-
nendae. Legitur et haec: nam veteribus mos
fuit. vt neutra femininis iungerentur. Vnde
Terentius: *Tua nil refert, vtrum illae fecerint;*
et in Eun. *Haec adornant, vt lauent. vtrum illi*
Z. D. 13. *aberit, liber* Bemb. RB. *aetast.* II.
V. HF. *Eo odiosa haec aetast* DH. 14. *aequum est*
excedere. TM. M. *το est, delet* AR. *nos iam fabulae.*
HF. *fabulae, iia* L. omnesque quos vidi, sed dudum
alii viderunt, hic cum Bentleio et Guyeto legendum
esse *fabula*, i. e. o Pamphile, ego et Sostrata iam su-
mus *fabula, senex atque anus.* i. e. eo iam per senectu-
tem deuenimus, vt *simus* *fabula* illa quae incipit.
γεγονυ και γεαυς. ογυς και αλωπηξ. το *fabula*
singulare, in plurale *fabulae* mutatum est propter
pluralia illa *nos* et *sumus*, et praeterea propter duo
singularia illa *senex* atque *anus*, quibus itidem ne-
cessario pluralem numerum interpolatores adiun-
gi oportere arbitrati sunt.

14. E medio cetr. *Es ist len.* ES WAR EINMAL
billig, daß wir sie allein EIN ALTER MANN VND
lassen. Mit einem Wort, Pam- EINE ALTE FRAV. Aber
phil, wir würden nur zu ei- da kömt Philipp recht wie
nem Maerchen in der Stadt gerufen; wir wollen mir
werden; man würde erzeh- ihm reden.

13

15 Sumus Pamphile, SENEX ATQVE ANVS,
Sed video Phidippum egredi per tempus:
accedamus.

ACTVS

Leet. Variet.

16. *per tempus egredi*, vnus CB. Z. CV. DC.
DA. TM. V. HF. R, et al.

ACTVS III. SCEN. III.
PHIDIPPVS. LACHES. PAMPHILVS.

TIBI quoque aedepol sum iratus Philu-
mena.

Grauitèr quidem: nam hercle abs te fa-
ctumst turpiter,

Et si tibi caussa est de hac re, mater quae
te impulit:

Huic vero nulla est.

La opportune te mihi,
5 Phidippe, in ipso tempore ostendis.

Pb. quid est?

Pam.

Lect. Variet.

1. *Tibi quoque iratus edepol sum*, ita RB. cum ve-
tere 900 annorum et altero regio. 2. *abs te est*
factum. RB. Z. CV. *factu turpiter*, duo CB. *Mater*
te impulit. ita concinnius Donatus, Heinſius,
Guyetus, Schreuelius, Muretus, II. Stoer, Eras-
mus et Bentleius legunt. 4. *optime te mihi*,
duo CB.

1. *Tibi quoque*. Ich bin repugnare, ſed illorum
auch auf dich böſe, Philume- verbis animum adhibere
ne, ia recht ſehr böſe. Pla- obſecundantem. 3. *cauſſa*
to de legibus: Omnino de- de hac re i. e. cur hanc rem
ſet liberos parentibus non faceres.

Pam. Quid respondebo his? aut quo pacto hoc aperi- am?

La. Dic filiae, rus concessuram hinc So- stratam:

Ne revereatur, minus iam quo redeat domum.

Pb. ah.

Nullam de his rebus culpam commeruit tua:

10 A Myrrhina haec sunt mea vxore exorta omnia.

Pam. Mutatio fit. *Ph.* ea nos perturbat Laches.

Pam.

Leet. Variet.

6. *operiam*, ita duo codices manu exarati Bentl. RV. DH. V. R. ME. II. HF. al. vt AR. *haec operiam* quae scriptura Guyeto placet, quod Terentius pluralia amet. 8. *ne vereatur*. omnes CB. et Z. 10. *orta omnia*, Z. CV. 11. *Lache*. RB. et al. vetustiores. Guyetus illud *Mutatio fit*; totumque adeo versum, vt ineptum et spurium damnat. Dignus sane est, vt nunc quidem habetur. Sed singula suis personis redde; et genuinum se probabit.

PH. A Myrrhina haec sunt mea vxore exorta omnia

PAM. Mutatio fit. PH. ea nos perturbat, Lache. Mu.

8. *Revereatur i. e.* Valde vxorem duxit Antipho in- vereatur i. e. formidet, ti- iussu meo? nec meum im- meat, το re hic αυξητι- perium: ac mitto imperium: xov vt in reformiāc. No- non simultatem meam RE- ster Phorm. iane tandem VERERI saltē.

Pam. Dum ne reducam, turbent porro,
quam velint.

Pb.

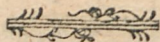
LECT. Variet.

Mutatio fit, sunt Pamphili verba: quae ut secreti confcius, auersus a senibus loquitur. Hoc, cum indicatum iam semel est, fat scio, sua se luce cuiuis commendabit. Sed aliud dabo, quod adhuc fidem faciat. Nisi hoc Pamphilo tribuas, *ea nos perturbat*, non erit. *Ea vxor Myrrhina*, quod Donatus tamen monendum putauit; sed *ea mutatio nos perturbat*. Tam inepte et putide, ut nil infra. RB. Verba: *eo nos perturbat* IS. Phidippo tribuit. Guyetus, delet hunc versum. ut adnot. At Priscianus adiecit libr. 7 12. *Dum ne reducam; turbent porro quam velint*. Donatus ad locum: *Quam* non est generis feminini, sed est *Quantum*: *Turbent*, errent et tumultuentur, significat; vel turbentur. *Quam velint*, quantum velint, aut eam *quam velint* mulierem. Si standum erit huic lectioni *Turbent*, quam et codices omnes exhibent; recte sane magnus magister. sed cum illud inspicio. *Ea nos perturbat*, Lache; cui auersus Pamphilus hoc responsi dat; vix possum dubitare, quin a Terentio sic fuerit:

Dum ne reducam; turbet porro quam velit.
Myrrhina, inquit Phidippus, *perturbat nos*: ad hoc Pamphilus: *Turbet porro*, perturbet vos adhuc magis Myrrhina, quantum velit; modo ne reducam. Plaut. Most. III. 1. 15.

verum ut res sese habet,

Pergam turbare porro: ita haec res postulat. RB.

Pb. Ego Pamphile esse inter nos, si fieri potest,
Adfinitatem hanc sane perpetuam volo:
15 Sin est, vt aliter tua fiet sententia,
Accipias puerum.
Pam. fensit peperisse. occidi

La.

Left. Variet.

13. *Ego, Lache, inrer nos esse, si fieri potest, ita Gy. atque nihil verius Guyeti sententia, Lache hic legendum esse, non Pamphile. Illud, si fieri potest, Donatus ad supercilium foceri refert. non sustinentis rogare generum. Quod sic quoque stare potest, i. e. potest tamen intelligi Pamphilus, licet ad eum sermo non dirigatur, hoc sensu: si fieri potest per contumaciam Pamphili de qua actus praecedentis scena vltima. 14. affinitatem, Z TM. DC. et al. 15. fiet tua sententia. ME. τo tua omittit IR. 16. accipiat, IR.*

15. *Sin est, pro si ne est, num scilicet puerum, et ex i. e. si non est, sub. hoc, vt Pamphilo natum non esse, fieri possit affinitas inter id vero summo studio cenos, sed contra, si est, vt landum fuit. Alias haec aliter fit tua sententia i. e. quaestio fuisset: Si diuor- vt affinitatem esse inter rium vis, alere filium debes nos nolis. Guyet. 16. Ac- ex te natum. responde- cipias puerum. Donatus: ret Pamphilus: non est ex Iure, quia liberi patrem se- me natus. Controuersia: quuntur. Hoc ius agnoscit an sit Pamphili filius, qui Laches v. 46. et 77. et sq. ex Pbilumena natus est. vbi nec Pamphilus inue- Nunc autem fidem de silen- nit, quod opponat aucto- tio promisso, seruandam si- ritati huius iuris. Quod bi duxit Pamphilus. Ma- cnam opponi poterat, alie- nect ergo hic quaestio, ad quem*

La. Puerum! quem puerum?

Pb. natus est nobis nepos.

Nam abducta a vobis praegnans fuerat
filia,

Neque fuisse praegnantem umquam ante
hunc sciui diem.

20 *La.* Bene, ita me di ament, nuncias, et
gaudeo

Natum illum, et tibi illam saluam: sed
quid mulieris

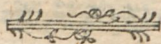
Vxo-

Lect. Variet.

18. *Nec fuisse*, Z. GV. 21. *Natum illum tibi
et illam saluam*, ita codd. Bentley. et CB. quidem,
sed nihilominus haud visit. in editione II.

natum illum et illam saluam, sed quid mulieris Gy.
Natum illum tibi: et illam saluam TM. Z. M.
AR. CV.

quem diuortio facto perti- compositum est προγονος,
neat, alere liberos. De qua priuignus, i. e. primogeni-
re vide, quid Imperatores tus, ante natus a προγονος
constituerint, l. vii. C. diuort. ductum femininum προγο-
fact. l. 3. Cod. de alend. libr. vas η, i. e. η κυσσα, η εγ-
Novell. 117. c. 7. Hoc κνος, aeol. πραιγνας, et
interim ad artem poetae syncope πραιγνας, praec-
pertinet, nec absoluatur gnans, quasi praegignens,
haec controuersia; neque i. e. η κυσσα, quae enim
de diuortio vt plane facto, praegnans est, generare
sed futuro agatur: nisi ca- incipit, οιον προγεννα
tastrophe in tempore sub- A πραιγνας aeol. πραι-
uenisset. GA. 18. Prae- γνας, vt a σας, σανς,
gnans. εγκνος, εν γασσι εκτας, εκτανς, vel sic a
εχσσα, foeta. A προ et γναω, γεννω, γναομαι,
γονη semen, foetus, παις, γνατος, gnatus. 20. *Quid*
mulie-

Vxorem habes? aut quibus moratam
moribus?

Nosne hoc coelatos tam diu? nequeo fatis,
Quam hoc mihi videtur factum prae,
proloqui.

25 *Pb.* Non tibi illud factum minus placet,
quam mihi, Laches.

Pam.

Leet. Variat.

22. *celatos hoc*, M. 25. *Non tibi illud factum minus placet quam mihi*, ita GF. atque codices optinae notae. Bentleius delet *to placet*, atque pro hoc substituit *dolet*, h. m. *Non mihi illud factum minus dolet, quam tibi*. Donatus lectione vulgari irretitus, eo venit, ut dicat; *Placet pro displicet* intelligamus. Guyetus totum corrigit verfum.

Non mihi factum illud magis placet, quam tibi. Sed Erasmo interprete, fiat vulgata lectio, conf. de copia verborum p. m. 152. *Quam Laches mihi*. AR.

mulieris, i. e. quae mulier, quam hoc videtur mihi ut in Eun. quid hominis, prae factum quam i. e. pro quis homo. 22. *Moratam*. was ist das für eine Aufführung von ihrer Frau. 25. Die Frau Dacier sagt: Cic. L. II. offic. Olim bene morati reges constituebant. *Moratus* est vocabulum medicum, quod bonam et malam significationem habet. 24. *Ordo constr.* Nequeo fatis proloqui, *ter und Kind auf einmal bekommen*.

Pam. Etiamſi dudum fuerat ambiguum
hoc mihi:

Nunc non eſt, quum eam conſequitur
alienus puer.

La. Nulla tibi, Pamphile, hic iam con-
ſultatioſt.

Pam. Perii.

La. hunc videre ſaepe optabamus
diem,

30 Cum ex te eſſet aliquis, qui te appellaret
patrem.

Euenit: habeo gratiam diſ.

Pam. nullus ſum.

La. Reduc vxorem, ac noli aduerſari mihi.

Pam. Pater, ſi illa ex me liberos vellet ſibi,
Aut ſe eſſe mecum nuptam: ſatis certo
ſcio,

35 Non

Leſt. Variet.

26. *Eſi iam dudum*, ita DH. ZV. M. HT. CV.
et al. 27. *Cum eam iam*. TM. ME. IR. IS. R. NB.
29. *Hunc videre ſemper optabamus diem*. M. 31.
al. diis. vt M. V. IR. Z. II. E. 32. *Reduce*
E. 34. *certe ſcio*. omnes CB. M. AR.

komme. Allein ſollte wohl dünkt auch, daß es natürli-
nicht der Zuſtand in welchem licher ſey, wenn man es ſo
Pamphil iſt, zu bedraengt verſteht, daß er ſich nun
ſeyn, als daß er hier eine würde recht erklæren, und
ſolche ſcherzbaſſe Ironie an- das Geheimniß entdecken
bringen konnte? und mich müſſen, Patſ.

35 Non me clam haberet, quod coelasse
intelligo:

Nunc, quum eius alienum esse à me ani-
mum sentiam,

Nec conventurum inter nos posthac esse
arbitror,

Quamobrem reducam?

La. mater quod suavit sua,

Adulescens mulier fecit: mirandumne id
est?

40 Censen te posse reperire vllam mulierem,
Quae careat culpa? an quia non delin-
quunt viri?

Ph.

Lect. Variet.

35. *Non clam me haberet, quem celasse intelligo.*
Z. AR. CV. *Quae celasse* ME. DC. HF. NB. R. V.
IS. E. II. Terentianum est. Vaticanus liber, et
vnus tantum liber scriptus Donati, Gy. M. habent
quae; Bembinus, et GF. *quod*; omnes alii, et
Donati et Terentii libri, *quem*; *Non clam me ha-*
beret, quod celasse intelligo RB. 37. *Nec contuen-*
turum inter nos posthac arbitror, ita GF. sed libr.
melioris notae legunt *arbitrer*, omisso *τὸ esse*,
vt *Mur.* *Posthaec*, IS. *vt arbitror omnes* CB.
arbitrer, ita edd. Bergii et Mureti, Heinlii II. HF.
R. *neque* AR. 39. *mea adolescens mulier — miran-*
dum ne id est. AR. CV. R. IR. TM. NB. V. 40.
censesne, CB. *censes ne te vllam posse reperire mu-*
lierem Z. CV.

41. *delinquunt, i. e. an ideo quunt, cur non igitur et*
credis mulieres delinquere mulieres delinquere possint?
non debere, quia viri non hic est εἰρωμένη, quam Do-
delinquunt? sed viri delin- natus notauit.

Pb. Vosmet videte iam Laches, et tu
Pamphile,
Remissam opus sit vobis, an reducta do-
mum.

Vxor quid faciat, in manu non est mea:
45 Neutra in re vobis difficultas à me erit.
Sed quid faciemus puero?

La. ridiculè rogas:
Quid-

Leſt. Variet.

42. Lache, DH. II. HF. vt supra pro *Laches*.
43. *Remissam opus sit vobis, an reductam domum*.
TM. ME. IS. R. DH. V. HF. E. Donatus cor-
rigit hanc leſtionem, ac in veris codicibus sic
esse ait: *Remissam opus sit vobis an reducta*. CA.
itidem vitioſe: *remissam ctr. Remissa ne sit opus*
reductam domum AR. IR M. *reductam domum*. RB.
Gy. 45. *to vobis delet* AR. 46. *de puero*. AR.

43. Berathſchlagen ſie ſich nec in remiſſione, nec in
mit einander, ob ſie ſie ver- reductione vobis erit per
ſtoſſen, oder, wieder anneh- me difficultas. 46. *Quid*
men wollen. Was meine faciemus puero, animad-
Frau thut, davor kann ich uerte hunc dicendi morem
nicht. Ich werde ihnen in poëtam etiam in aliis fabu-
nichts Schwierigkeiten ma- lis ſaepe fuiſſe vſum: *Quid*
chen. Aber was werden wir hic faciet ſua? *Quid te fu-*
mit dem Kinde anfangen? turum cenſes? Vſurpauit
La. Das iſt eine wunderliche et Tullius: *Quid me fiet?*
Frage. Worzu er ſich nun *Quid pecunia fiet? Quid*
auch entſchließen möchte, ſo hoc nomine facias? *Quid*
geben ſie ihm nur ſein Kind factum eſt Stratone et Nico-
bin. 45. *Neutra in re i. e. ſtrato?*

Quidquid futurum sit, huic suum reddas
scilicet,

Vt alamus nostrum.

Pam. quem ipse neglexit, pater,
Ego alam?

La. quid dixisti? eho! an non
alemus Pamphile?
50 Prodemus quaeso potius? quae haec
amentia est?

Enim

Leſt. Variet.

48. *Huic reddas suum* DC. Z. CV. TM. et al.
quicquid sit futurum. AR. *Quem ipsa* ita Dona-
tus, edd. Riccii, Mureti, Farnabii, Heinsii, DC.
NB. I. et recte. In eo autem nugatur Donatus,
quod non vidit, *eo ipse* nullo modo stare posse,
quod et Faernus animaduertere debuit, quid enim
sibi hoc vellet? *quem ipse pater neglexit*, an Pam-
philus, prodit hic secretum, et alium filii patrem
nominat? nihil magis ab argumento alienum,
aut iis, quae sequuntur, aduersum. Si hoc vo-
luisset Pamphilus enuntiare, plane alius esset fa-
ctus status fabulae. neque ad illud periculum res
peruenisset, ex parte Pamphili, quod videmus
a Poeta signari, et ad *κατάστροφην* maturandam
intendi. *Omnia enim facis Poeta, ne aut rem
palam faciat, aut intercedat diuortium*, vt recte
Donatus. At enim, inquit, Faernus. hoc non
est satis caussae, vt filium suum abiiciat Pamphi-
lus, quod sit a matre neglectus. Equidem Pam-
philus nolebat hanc disputationem ingredi; sed
satis habuit, si ad declinandam omnem iuris
disceptationem, iniiceret hic suspicionem maio-
ris

Enim verò prorsus iam tacere non queo:
Nam cogis ea, quae nolo, vt praesente hoc
loquar.

Ignarum censes tuarum lachrumarum esse
me?

Aut quid sit id, quod sollicitere ad hunc
modum?

55 Primùm, hanc vbi dixi causam, te pro-
pter tuam

Matrem non posse habere hanc vxorem
domi:

Pollicita est ea se concessuram ex aedibus.
Nunc, postquam ademptam hanc quoque
tibi causam vides,

Puer quia clam te est natus, nactus alte-
ram es:

60 Erras, tui animi si me esse ignarum putas.
Aliquando tandem huc animum vt adiun-
gas tuum,

Quam

Leët. Variat.

ris alienationis. ac diffidii, ex tam contumaci
et incredibili dissimulatione, sicut ipse explicat.
GA. *neglexerit.* omnes CB. 50. *perdemus.* vnus
CB. alter legit pro *amentia-dementia* et D. *cle-*
mentia. 54. *Aut quid sit hoc.* RB. CV. *Aut*
quod sit hoc quod. Z. D. 61. pro *adiungas* le-
gunt vniuersi Bentlei codices *adducàs:* vt infra
V. 3. 38.

54. *Sollicitere.* Was die Sey. in Andr. cur meam sens.
Vrsach deiner Traurigkeit Etatem sollicito amentia.

K

Quam longum spatium amandi amicam tibi
dedi?

Sumptus, quos fecisti in eam, quam ani-
mo aequo tuli!

Egi, atque oravi tecum, vxorem vt du-
ceres:

65 Tempus dixi esse: impulsu duxisti meo.
Quae

Leßt. Variet.

*Nunquam animum quaesti gratia ad malas addu-
cam partes.*

Adducas. Riuii quoque et Fabricii codices, et edi-
tiones veteres Z. CV. AR. cum Donato, coll.
Andr. I. 1. 20. *Volo vt adducas*, duo CB. ter-
tius omittit *to volo*, alias etiam legitur *abducas*
vt in E. quod, vt *adducas*, *perperam*.

64. *Egi atque oravi tecum.*

Est hoc vetuste dictum,
ad imitationem Plauti,
quem libenter Poëta noster

facit vt imitetur. Is igitur
in PERSA 9.

*Quaeso animum aduerte,
hoc enim iam heri narra-
uit tibi.*

*Tecum oravi, vt nummos
sexcentos tibi dares vien-
dos mutuos.*

Idem in CVRCVLIONE:

Tecum oro et quaeso,

qui has tabellas adferet

Tibi, vt ei derur quam

In ASIN.

*Hanc quod daturus, hanc
iube petere atque orare
mecum.*

Nisi quis illud, *tecum*, re-
ferre velit ad verbum *egi*:

quod fieri oportere, si quis
magnopere contendat, haud
multum equidem reluctet.

Sed alterum plane cum ve-
rius, tum etiam minus coa-
ctum. RIV. 65. *Ich habe*

dir gesagt, daß du dich

doch zu heirathen bequemen

*möchtest. Du hast mir end-
lich gefolgt, und hast da-*

durch deine Schuldigkeit
beobachtet.

Quae tum, obsecutus mihi fecisti vt
decuerat:

Nunc animum rursus ad meretricem in-
ducti tuum,

Cui tu obsecutus, facis huic adeo in-
iuriam:

Nam in eandem vitam te reuolutum
denuo

70 Video esse.

Pam. mene?

La. te ipsum, et facis
iniuriam,

Cum fingis falsas causas ad discordiam:

Vt

Leß. Variet.

68. Et facis iniurie Gy. 71. Confingis RB. GT.
HF. cum fingis duo CB. quamque lectionem agno-
scit Donatus, cui optimae editiones Erasmi,
Bergeri, Mureti, et Frobenii concinnunt.

67. Nun hast du wieder eine Beleidigung, daß du
dein ganzes Herz an die allerhand schoenen Vorwand
Bublerinn gebaengt. 68. suchst, dich von deiner Frau
Der geborchst du gaenzlich, zu trennen, damit du nur
und die hat dich eben dar- mit der Bacchis leben kannst,
zu verleitet, daß du deine und die Zeuginn deiner
Frau so beleidigest. Hic Handlung von dir entfernest.
verlus Guyeto suspectus Das hat deine Frau wohl
est. 69. Ich sehe schon, daß gemerkt, denn warum wür-
du wieder deine alte Lebens- de sie sonst aus dem Hauße
art ansaengst. PAMPH. gegangen seyn?
Ich? LA. Ist du; das ist

K 2

Vt cum illa viuas, testem hanc quum abs
te amoueris.

Sensitque adeo vxor: nam ei causa alia
quae fuit,

Quamobrem abs te abiret?

Pb. plane hic diuinat: nam
id est.

75 *Pam.* Dabo iusiurandum, nihil esse isto-
rum, tibi.

La. ah,

Reduc vxorem: aut, quamobrem non opus
fit, cedo.

Pam. Non est nunc tempus.

La. puerum accipias: nam
is quidem

In culpa non est: post de matre videro.

Pam. Omnibus modis miser sum: nec,
quid agam, scio:

80 Tot me nunc rebus miserum concludit
pater.

Abibo hinc, praesens quando promoueo
parum:

Nam puerum iniussu credo non tollent
meo,

Praesertim in ea re cum sit mihi adiutrix
focrus.

La.

Lect. Variet.

72. *Vt tu cum illa viuas* Z. AR. 74. *abs te*
abiir. AR. 82. *Tollir.* DO. pro *tollet*, quod
est in libro Bemino. *Non tollerir.* M.

La. Fugis? hem. nec quidquam certi re-
spondes mihi?

85 Num tibi videtur esse apud sese? sine:
Puerum, Phidippe, mihi cedo, ego alam.

Ph. maxume.

Non mirum fecit vxor mea, si hoc aegre
tulit.

Amarae mulieres sunt, non facile haec
ferunt:

Pro-

Leet. Variet.

86. Vnus CB. *mibi crede*, alter: *puerum Phid.*
concede. 87. *Bemleius*, *Guyetus*, *Muretus*,
Heinsius, *Erasmus*. DC. et al. delent *το* mea.
Vxor mea, *esset Myrrbina*. Atqui res ipsa prae-
dicat *Philumenam* hic intelligi, vt supra v. 73.

Sensitque adeo vxor: nam ei causa alia quae fuit.
Quam ob rem abs te abiret?

Nam ibi certe *Vxor* non *Myrrbina* est, sed *Phi-*
lumena; cum verba *Lachetis* sint ad *Philumenam*.
Quid quod, si *Mea* legas, nullo pacto versum
inde constituas? PHIDIPPE. *Fort bien, il n'est*
pas etonnant que SA FEMME ait été choquée de
ce dereglement. Daçier.

86. *Maxime.* (gut) *Hic frieden gewesen ist.* Die
est affirmantis et pro liben- *Weiber sind in diesen*
zer sumi potest. 87. *Non Stücke sehr schwierig, und*
mirum. Excusat *Philume-* *leiden dergleichen nicht gern.*
nam a sexu muliercularum, In hanc sententiam est ille
et ab indignitate facti, et *graeus verficulus:*
comprobat *Lachetis* senten-
tiam. Nun *wundert es* *Ζηλος γυναικος, παντα*
mich gar nicht mehr, wenn *πυρεπολες δομον.*
seine Frau nicht mit ihm zu- *Coll, Ovid. 2. de arte.*

Propterea haec irast, nam ipsa narravit
mihi.

90 Id ego hoc praesenti tibi nolebam dicere:
Neque illi credebam primo: nunc vero
palam est.

Nam omnino abhorrere animum huic vi-
deo a nuptiis,

La. Quid ergo agam, Phidippe? quid das
confilii?

Pb. Quid agas? meretricem hanc primum
adeundam censeo.

95 Oremus, accusemus grauius: denique
Minitemur, si cum illo habuerit rem postea,
La.

Lect. Variet.

89. *ira est* ME. E. CV. DH. NB. GV. IS. II. R.
et al. *irast.* TM. 90. *Nolueram* libr. Victor.
Bembinus, duo CB. Faërnus, Boeclerus, Guyetus.
91. *Nunc verum palam est.* ita libr. Bem. vt
verum sit nomen, et sit sensus; iam veritas ma-
nifesta est. *Ei* Z. DH. GV. 92. *vides*, IS. Praepos.
a non legitur in libro Bemino, et in Victoriano,
teste Faërno, abrasa est. 94. *adeundam* GV. CV.
M. ME. NB. E. R. V. II. et al.

93. QUID ERGO AGAM. Drohungen zu Hülfe, wo
N. Was soll ich nun machen, sie noch einigen Umgang mit
Phidipp? was geben sie mir ihm haben würde. *La.* Das
für einen Rath? *Ph.* Was will ich auch thun, ich will
sie machen sollen? ich daech- ihren Rath folgen. He! Hö-
re — oremus man redere re, lauf hurtig zur Bacchis,
ibr anfaenglich gut zu, und die hier neben uns wohnr,
endlich naehme man harte und ruf sie auf meinen
Befehl

La. Faciam vt mones. eho puer, curre ad
Bacchidem hanc
Vicinam nostram, huc euoca verbis meis:
Et te oro porro in hac re adiutor sis
mihi.

Pb. ah,

100 Iam dudum dixi, idemque nunc dico,
Lache,

Manere adfinitatem hanc inter nos volo,
Si vlllo modo est, vt possit, quod spero fore.
Sed vin adeste me vna, dum istam
conuenis?

La. Immo vero abi: aliquam puero nu-
tricem para.

ACTVS

Lest. Variet.

97. *Eho curre, puer, ad Bacchidem hanc.* ita tres
codices Bentlei. *percorre* M. 99. *At te oro,* sic
libr. Bemb. RB. 100. *itidemque* RB. GF. IR. *idem*
quod CB. *Laches omnes* CB. AR. R. 103. *sed*
vin adeste, libr. Bemb. GF. RB. *sed visne adeste*
me ME. E. NB. B. IS. R. et al. *Sed visn adeste me*
vna GV. *Sed vin ne adeste me vna* II. HF.

Befehl hieher. Vnd sie auf eine Art möglich ist,
Phidipp, werde ich bitten, wie ich noch immer hoff-
daß sie mich in der Vnterrefe. Aber wollen sie, daß
dung unterstützen. 100. ich dabey seyn soll, wenn sie
Ach Laches! ich habe es mit ihr reden werden?
ihnen schon gesagt, und LACH. Nein; geben sie nur,
wiederhole es noch einmal, wenn sie wollen, und besor-
daß ich wünsche, unsre Ver- gen sie indessen für das Kind
bindung möge ununterbro- eine Amme.
chen fortdauern, wenn es

ACTVS V. SCEN. I.

BACCHIS. LACHES.

NON hoc de nihilo est, quod Laches nunc
me conuentam esse expetit:
Nec pot me multum fallit, quin quod sus-
pisor, sit quod velit.

La.

Lect. Variet.

1. *Me nunc*, RB. Bemb. Vatic. et meliore col-
locatione. *Me conuentam nunc esse*, duo CB.
to est omittit HF. **2.** *fallat*. D. *Quin suspisor*
quid velit, duo CB.

1. *Non hoc*. Debere se gna res sit integritas vitae,
quemque purgare in eo, quam et improbi et impuri
quo reus sit, si in culpa homines non facile contem-
non est, atque ita etiam nunt. Quare bene praec-
purgare, vt intrepide de cipit. *Ouid.*

satisfactione promittat, do- *Omnia si perdas, famam*
cet haec scena. Et quam- *seruare memento;*
uis Terentius hic, fordido *Qua semel amissa, post-*
ac turpi vitae genere infam- *ea nullus eris.*

mem meretricem adducit, **MAR.**
bonam eandem, et pro *Conuentam esse*, singularis
fama sua stantem facit: quo locutio, pro *conuenire ex-*
significet scilicet quam ma- *petit*; participium, loco
verbi.

La. Videndum est, ne minus propter iram
hanc impetrem, quam possim:
Aut ne quid faciam plus, quod me post mi-
nus fecisse fatius sit.

5 Aggrediar, Bacchis salue.

Ba. salue Laches.

La. credo aedepot te
Nonnihil mirari, Bacchis, quid sit, quapro-
pter te huc foras puerum euocare iussi.

Ba.

Leet. Variet.

3. *Videndum est ne minus iram hanc propter* —
ita Gy. *Propter iram hinc* ita RB. *hinc* i. c. ab
hac Bacchide vt Adel. III. 3. 7.

— *hinc scibo* i. c. ab hoc Syro. *Impetrem*
i. c. Videndum est, ne irae impetu violentius
agendo, minus impetrem, quam impetrare pos-
sim, si mitius egero. GA. *Quod possim.* AR.

possem HF. 4. *Quod post minus me* AR. *Quod*
post me, ex libr. Bemb. Donat. Victor. Schreuel.

5. *Aggredior*, II. et vers. 6. *Euocari iussi.* 6. *Te*
huc iussi foras puerum euocare. v.

verbi. LATOM. 3. VI- non poterat expedire suum.
DENDVM EST NE MI- Phidippi ordo erat: Ore-
NVS. Ich muß auf mich mus: *accusemus grauius:*
Achtung geben, daß mich *minitemur:* *accusatio est:*
der Zorn nicht in meinen Bacchis *receptat Pampbilum.*
Abschren stört. Laches Sequitur demonstratio cri-
conscijs sibi commotioris minis, quod cum iureiu-
animi, meditatur mitiora: rando expurgaret Bacchis,
idque ex praescripto Phi- non opus erat ad minas
dippi. Huius enim con- progredi.
filio obsequi decreuit, qui

K 5

Ba. Ego pol quoque etiam timida sum:
quum venit mihi in mentem,
quae sim.

Ne nomen mihi quaestus obftet apud te:
nam mores facile tutor.

La. Si vera dicis, nihil tibi pericli est a
me, mulier:

10 Nam

Leet. Variet.

7. *Ego quoque pol.* duo CB. 8. *Ne nomen quaesti mi obftet, nam mores facile tutor* ita RB. *Quaesti* legitur apud *Bembinum* et II. HF. ceterum nec in *Bemino*, nec in *Vaticano*, nec in *Vistor.* et aliis antiq. FF. vt Z. HF. CV. TM. R. duae dictiones apud te leguntur. 10 mihi pro gloss. Cy. putat. 9. *Nil tibi est a me pericli.* sic II. GT. ME. et RB. collocant verba cons. MSCC. vt vers. II. *Quo magis res omnis cauius.* cetr.

7. *Quaestus!* Ne genus dasß ich ehrlich bin. (In quaestus quem exerceo mihi dem Character der Bacchis fraudi sit, Wenn ich über ist viel schönes, welches lege, was für eine Person die Wahrscheinlichkeit doch ich bin, so muß ich mich nicht beleidigen. Man wird auch recht sehr fürchten, Buhlerinnen finden, die sich dasß meine Lebensart ihnen in andern Stücken sehr artig einen schlechten Begriff beytragen, und oft das be- gebracht habe, aber ich sitzen, was man ein gutes kann ihnen leicht zeigen, Herz nennt.) Patske.

10 Nam iam aetate ea sum, vt non sit peccato mihi ignosci aequum:
 Quo magis omnis res cautius, ne temere faciam, adcuro.
 Nam si id facis, facturaue es, bonas quod par est facere: inscitum
 Offerre

Left. Variet.

10. Nam iam aetate ea sum, vt non sit peccato mihi ignosci aequum. II. 11. al. legunt accuro vt E. II. HF. 12. Nam si facis facturaue es. ita II. Hy. GF. B. sed omnes RB. codices. D. M. duo CB. Z. AR. DC. et al. Nam si id nunc facis ctr. Nam si id nunc facis: facturaue es. CV. M. D. NB. GV. R. IS. V. ME. E.

10. Vt non sit peccato mihi cui errato nulla venia, recte ignosci aequum. Donatus facto exigua laus, et ab peccato pro peccanti positum arbitratur. Ego aut non dubitante fidelementum esse puto, et peccatum pro peccatum usurpatum, subsidium nobilitatis ostenditur. Ea est sententia: Ea iam aetate sum, vt mihi non facile ignosci possit peccatum, si aduersus te immerentem delinquerem; aut peccato pro in peccato h. e. in delinquendo, quale illud Tullii contra Rullum: Quae cum omnibus est difficilis et magna ratio, tum vero mihi praeter caeteros, sind,

Offerre iniuriam tibi me, immerenti iniquum est.

Ba. Est magna ecastor gratia de istac re, quam tibi habeam.

15 Nam qui post factam iniuriam se expurget, parum mihi proficit:

Sed quid istuc est?

La. meum receptas filium ad te Pamphilum.

Ba. ah.

La.

Lect. Variet.

13. Dicitio *me* deest in libro Bemb. et in II.

Inscitum offerre iniuriam tibi immerenti iniquum est.

ita RB. et vers. 14. Est magnam ecastor gratiam de istac re, quod tibi habeam. coll. Plaut. Rud. III. 6. 32,

*Bonam est quod habeam gratiam mihi,
Qui te ex insulso, falsum feci opera mea.*

ΕΛΛΕΙΠΤΙΚΗ, subauditur enim *caussa*, aut quid simile, ad hunc modum: *est caussa, quod habeam tibi magnam gratiam.* Imperiti interpolatores et librarii, quod accusatiui illi, *magnam gratiam*, sequuntur verbum *est*, de verbi substantiui regimine solliciti, pro accusatiuis, inuitis numeris et *Musis*, nominatiuos supposuerunt.

15. *Mibi parum proficit.* V. H. το se abiicit II. et GF. elidit ex το parum m, metri causa.

16. το filium deest in D.

La. Sine dicam: vxorem hanc prius quam
duxit, vestrum amorem pertuli,
Mane, nondum etiam dixi id quod volui,
hic nunc vxorem habet:

Quaere alium tibi amicum firmiorem, dum
tempus consulendi est.

20 Nam neque ille hoc animo erit aetatem:
neque pol tu eadem istac aetate,

Ba

Lect. Variet.

17. *sine dum.* RB. vt Poëta noster alibi: *mane dum, dic, dum.* Vxorem priusquam hanc. CV.

18. *Mane, mane nondum* ctr. Gy. R. ME. vt in Phorm. act. I. *id quod te volui.* RB. vt Andr. I. I. *Paucis te volo, quod me velis.* 13. *Nunc hic vxorem.*

HF. II. *Vxorem priusquam hanc.* E. duo CB. Z. ME. R. 19. *Quaere alium firmiorem tibi, dum tempus consulendi est; Tibi firmiorem amicum.* M. Z. AR. BR. ME. CV. Multi non habent dictionem *amicum*, et ex iis est Victorianus RB. V. HF. II.

20. *Nam ille neque animo hoc erit aetatem, neque pol eadem ista aetate.* V. HF. II. *Nam ille neque*

17. *Sine dicam.* Lassen ci sciebat. hören sie doch sie mich doch nur ausreden: nur, ich habe ihnen in apparet meretricem volu. noch nicht alles gesagt. ille contradicere. was ich sagen will. 19.

Virgil.

— — *Sine me haud* est i. e. dum tua floret mollia fatu, sublati aperire dolis — — — aetas, et inde amatores idoneos nancisci potes.

18. *Mane:* Interpellabat 20. *Nam neque ille* ctr. Bacchis; non sustinens au. i. e. animo in amorem dire. quae sibi falso obituum propenso, aetatem

i. e.

Ba. Quis id ait?

La. socrus.

Ba. mene?

La. te ipsam: et filiam
abduxit suam:

Puerumque ob eam rem clam voluit, natus
qui est, extinguere.

Ba. Aliud si scirem, qui firmare meam apud
vos possem fidem,
Sanctius

Leſt. Variet.

*neque hoc animo erit, neque tu pol eadem isthaec
aetatem.* ita Gy. Omnes CB. CV. TM. et AR.
omittunt aetatem, quae res Guyet. emendationem
confirmat. 22. *Qui natus est extinguere.* ita
omnes fere libri scripti collocant, inter quos
Victor. et Bembin. teste GF. atque eadem collo-
catio inuenitur apud TM. et alios. *Qui natus
est ex ea.* M. AR. CV. 23. *Aliud si BB. Si scirem
aliud GV. possem IS. et al.*

i. e. diu. *Neque tu pol genommen, und das Kind,
eadem isthaec, sc.: aetatem, daß sie geboren hat, wol-
diu: eadem isthaec i. e. ta- len heimlich wegsetzen las-
lis formosa, succi plena sen. n. Wenn ich etwas
vt nunc es. 21. wüſte, das noch heiliger
Quis id ait. Wer hat waere als ein Eydſchwur,
ihnen denn das gesagt. L. so würde ich sie dadurch
Seine Schwiegermutter. B. versichern, daß ich mit
Diese beschuldiget mich der- Pamphil, gleich nach seiner
gleichen. L. ia, sie; des- beyrath, gebrochen habe.
wegen hat sie auch ihre Segregatum i. e. me nihil
Lochter wieder nach Hauſſe habuisse cum eo consueta-
dinis.*

Sanctius quam iusiurandum, id pollicerer
tibi Laches,
25 Me

Left. Variet.

24. Lache B. et al.

dinis, me non amplius rem cum eo habuisse
 Ius iurandum. De iuris iurandi religione, et usu
 egregia sunt quaedam apud Terentium. Vt. h.
 1. Bacchis, innocentiae testandae iusiurandum of-
 fert: aliud si scirem 5. 1. 24. et 25. Leui-
 tas possit videri, polliceri statim, et vltro iusiuran-
 dum; sed pro moribus rem-
 porum non erat. Quare et
 accipit Laches, atque vt
 istuc idem iusiurandum
 etiam uxori suae et Phi-
 dippi polliceatur, postulat
 Et Bacchis ipsa, honesta ad-
 modum oratione vitur, san-
 ctitatem iurisiurandi ag-
 noscens, et cum aliud fidei
 faciendae genus sibi nullum
 relinquitur, necessitati se
 obtemperaturam declarans,
 vt descendat ad vltimum
 hoc innocentiae tuendae re-
 medium. Nam et philo-
 sophi concesserunt iurisiu-
 randi usum, οτε εδεμια
 24. αλλη των τοιζτων σωτη-
 ρια παραφαιγεται, ει μη
 δια μονης εκ τε ορκου
 αληθειας, vt est apud Hie-
 roblem. Ad idem praefi-
 dium confugit in hac fa-
 bula Pamphilus, immerito
 a patre accusatus, quae
 amoris meretricii caussa a
 coniuge alienus esset: Dabo
 iusiurandum nihil esse isto-
 rum tibi. 4. 4. 5. vbi Do-
 natus: vbi argumenta et
 testimonia deficiunt, ibi iu-
 reiurando opus: et id est
 ατεχνος πισις. Ita apud
 Euripidem Hippolytus, cum
 iureiurando se patri expur-
 gasset, chorus idoneam inno-
 centiae fidem factam iudicat:
 Αγκισταν ειπας ατιας
 αποσροφην, Ορκου πα-
 ρασχων, πισιν ε σμικρων
 θεων.
 Et ad Bacchidis quidem
 iusiurandum, Phidippus
 primum excipit: consuetu-
 dinem vitae, iuriurando
 fidem

25 Me segregatum habuisse, vxorem vt duxit,
a me Pamphilum.

La.

Left. Variet.

25. *segregatum.* RB. et Gy. [abiiciunt το με; quod abesse vel elegantiae interest, cum sequatur a me.

fidem detrabere. Cum vocabulo fere concluditur: enim Laches dixisset, Bac. sancte iurare Hec. I. 1. 3. chis deierat per sancte, re- et 4. per sancte, vt ante spondet: nec pol istae me- attulimus. Praeter pro- tuunt deos; neque has re- missiones iuratas et purga- spicere deos arbitror. 5. tioner, aliud genus οργη 2. 6. Postea tamen ac- πρᾶγματις occurrit in quiescit, et fore ait, vt Adelph. in satisfactione de iureiurando exsoluat se su- iniuria, iusiurandum da- spicione v. 26. non enim bitur, te esse indignum aliorum reclusus, iusiuran- iniuria hac 2. I. II. et dum fidem iuuenit, quam 12. αιτια est, de qua agitār, qui probatis moribus cuncta vbi Donatus ad modum ter- sibi veritate leuiora osten- minandae litis hoc iusiur- dunt. In reliquis tamen, randum refert. Reliqua ciale est putare, vel metu genera iurandi apud Co- poenarum, quae periuros micos, εις αναπληρωσιν consequuntur, liquido iura- λογη, itemque εις πισω- tuos, qui non sceleratissi- σιν διηγηματος, adeoque εν μερει σχηματων, ad- nomen meretrici, non pesti- hibentur, ita me dii amens, mae (nam tales Terentius pol, edepol. Quae cum a inducit) obstitit, quo minus sanctitate iurandi et reli- iurandi eius fides ha- gione procul absint, sicut beretur, 5. 4. 32. et 31. Hierocles ostendit, cum iurandi formulae va- το σεβας τε οργη inter- riae; quarum vis in unico pretatur, consuetudine so- la, aut

La. Lepida es: sed scin, quid volo potius fodes facias?

Ba. quid vis? cedo.

La. Eas ad mulieres huc intro, atque istuc iusiurandum idem

Polliceari illis: exple animum iis, teque hoc crimine expedi.

Ba. Faciam: quod pol, si esset alia ex hoc quaestu, haud faceret, scio:

30 Vt de tali causa nuptae mulieri se ostenderet.

Sed

Leet. Variet.

26. prius fodes — IS. *Ba.* quid? cedo ita RB. HF. vis sc. et versui et sententiae superest; atque ideo recte id Muretus et Guyetus eiecerunt. Heaut. IV. 4. 14. 28. Pollicitare. vnus CB. pollicere. CA. quod volo M. Z. Exple his animum. M. illis animum exple Gy. animum his NB. E. IS. CV. V. DC. ME. et al.

la, aut proposito figurae, citadine. 29. Ex hoc defendebantur. Cuius generis multa hodieque a meretricis, cui et etymum pud plerasque meretricis respondet, a meretricis more rando, iuxta Vallam. Ich obtinuerunt. BC. 26. Lepida es, i. e. festiua es, sie will es thun, ob ich gleich weis, daß es keine Frau sind lebenswürdig. 28. Exple animum iis, benehmen ensperson von meiner Lebensart thun würde, sich sie doch den Frauenzimmern um einer solchen Sache willen den Argwohn, exonera solen mit einem verheyrateten Frau.

Sed nolo falsa fama esse gnatum suspectum
tuum :

Nec leuiorem vobis, quibus est minime
aequom, viderier

Immerito. nam meritus de me est, quod
queam, illi vt commodem.

La. Facilem, beneuolumque lingua tua
iam tibi me reddidit.

35 Nam non sunt solae arbitratae hae: ego
quoque etiam credidi.

Nunc

Leſt. Variet.

31. In Bembino deest $\tau\omicron$ esse. sed nolo esse falsa fama
ita RB. sed esse falsa fama nolo gnatum CV. ME.
R. E. duo CB. IS. TM. NB. AR. IR. DC. sed falsa
fama nolo esse gnatum suspectum tuum. Gy. sed
falsa fama esse nolo. ita V. 34. Iam me tibi
reddidit. AR. 35. Ego quoque etiam haec cre-
didi, nunc autem — AR. Ego quoque hoc etiam
credidi ita ME. TM. B. V. IS. NB. et RB. ex
auctoritate libri Bembini delet Gf. $\tau\omicron$ hoc, sed
omnes, quos Bentleius vidit codices, retinent.
haec Z. M. D. Gy.

Frauenzimmer zureden. 32. i. c. quantum quaeam. 34.
Nec leuiorem i. c. infidum, Facilem beneuolumque ctr.
minus constantem, vilio- ce que vous venez de me
rem vid. Gel. L. 7. cap. dire, me desarme, et m'ap-
II. Daß man ihm in sei- paife entriement. Daçi-
nen Hauße für leichtsinn- er. collato Heau. 2. 15.
ger halten soll als er wirkl. Heau. 4. 1. 35. Andr. 4. 35.
ist; 33. Quod quaeam

Nunc quum ego te esse praeter nostram
opinionem comperi:

Fac eadem vt sis porro, nostra vt ere ami-
citia, vt voles.

Aliter si facias: sed reprimam me, ne aegre
quidquam ex me audias.

Verum te hoc moneo vnum: qualis sim
amicus, aut quid possim,

40 Potius quam inimicus, periculum facias.

ACTVS

LECT. Variet.

36. *Nunc autem cum.* M. TM. IR. CV. *Nunc,*
quam ego te esse praeter nostram opinionem com-
peri, fac eadem, vt sis porro, nostrarque vt ere
amicitia, vt voles. ita Gy. *quam pro cum i. e.*
qualem i. e. nunc fac eadem vt sis, qualem ego te
esse comperi, nostrarque. To que hic in omnibus quos
vidi, desideratur. 38. *Si facis: reprimam me.* ita
DH. II. *aliter si facis.* HF. ME. *reprimam.* libr.
Bemb. et Victor. non habent *sed. ne aegri quic-*
quam. Gy. *aegri i. e. molesti. audiat M. ne*
aegre quicquam. CV. B. ME. et al. *Verum hoc*
ie mon eovnum GF. RB. CV. al. *possim.* vt B. CV. E.
40. *Periculum.* RB. Multi vetr. inter quos vnus
cod. Bentlei. seq. modo versum 40. *ordinant.*
Potius quam inimicus; periculum facias. BACCII.
faciam sedulo, quam lect. Boecl. et alii secuti.
sunt. vt M. Z. DC. DM. IR. V. NB. IS. DH.
ER. GV. CV.

ACTVS V. SCEN. II.

PHIDIPPVS. LACHES. BACCHIS.

NIHIL apud me tibi
 Deseri patiar: quin, quod opus sit, beni-
 gne praebeatur.
 Sed cum tu satura atque ebria eris, puer
 vt fatur fit, facito.
La. Noster focer, video, venit: puero nu-
 tricem adduxit.

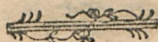
5 Phi-

Lect. Variet.

2. *Deseri patiar: quin, quod est, benigne prae-
 beatur.* ita RB. ex regio Chartaceo. *desicere patiar.*
 ME. 3. *Sed tucum satura atque ebria es.* RB.
 4. *adducit.* Liber Bemb. duor ex codd. Bentl. DH.
 HF. II. B.

3. *Satura atque ebria eris:* vocem *ebrium*, pro pleno
 hoc est in nutricibus non vsurpari interdum, satis
 solum non turpe, sed notum est. Etiam apud
 etiam necessarium; ait Do- Plaut. *caenam ebriam*, lau-
 natus. De saturitate con- tam, copiosam, exponunt
 cedo; sed ebrietas nutri- vulgo. Idem, *saturitate*
 cum perniciofa saepe in- *ebrium*, dixit in Captiuus.
 fantibus non vna ratione. Sed contrarium suadet a-
 Sed et apud Gell. *Si im-* pertiss. Plauti testimonium,
proba, si informis, si remu- opus *nutrici virem habeat*
lenda est, malae nutricis *vetervis vini, largitur vt*
 signa et nota. Coniicie- *dies noctesque poter.* Schre-
 bam igitur *το ebria* hic ex uel. *Bey mir sollt ihr kei-*
παράλληλα, vt Gramma- *nen Mangel haben; alles*
 tici loquuntur, positum, *nöhige soll euch überflüssig*
 non aliud quam bene satu- *gereicht werden; aber wenn*
 ram significare. Ita enim *ibr euch satt werdet ge-*
essen

5 Phidippe, Bacchis deierat perfancte.

Ph. haecine east?

La. haec est.

Ph. Nec pol istae metuunt deos: neque has
respicere deos opinor.

Ba. Ancillas dedo: quo lubet cruciatu per
me exquire.

Haec res hic agitur, Pamphilo me facere,
vt redeat vxor,

Opor-

Lect. Variet.

5. *Ea est.* AR. V. B. DH. et al. 6. *nec has.*
CB. Z. M. *Neque pol — nec eas —* Gy. *quo-*
libet cruciatu per me exquire licet E. ME.
DC. V. RV. TM. IS. IR. R. NB. CV. DH. *quo-*
libet cruciatu. ita HF. II. sine τω licet. exqui-
vere licet. CB. M. Z, AR. 8. *Hic res hic agitur.*
Gy. *το hic aduerbium geminatur. Talia sunt,*
buc, buc, hoc, hoc. me facere Pamphilo vt vxor
redeat. V. II. vt vxor redeat. HF.

gessen und getrunken haben,
so sorgt auch, daß das Kind
seine gute Nahrung be-
komme.

6. Plaut. PERSA 4. 4. 33.
— nam generi lenonio
nunquam vllus deus tam
benignus fuit, qui fue-
rit propitius.

7. Quolibet cruciatu. Re-
spexit Poëta hic ad eum
morem, quo aborta criminis
de domino suspicione ser-

ui in cruciatum dabantur,
et quaestionibus tormen-
tisque subiiciebantur, vt
Plautus in Mostel.

Seruos pollicitus est dare
suos mihi omnes quae-
stioni.

Id Graeci dicunt ενδιδω-
voj. Respondet autem illi,
quod item εἰσπρεν, Lati-
ni exposcere ad quaestionem
dicunt, vel in quaestionem
postulare. RV.

Oportet: quod si perficio, non poenitet
 me famae:
 10 Solam fecisse id, quod aliae meretrices
 facere fugitant.
 La. Phidippe, nostras mulieres suspectas
 fuisse falso
 Nobis, in re ipsa inuenimus. porro hanc
 nunc experiamur.
 Nam si compererit crimini tua se falso vxor
 credidisse,
 Missam iram faciet. Sin autem est ob eam
 rem iratus gnatus,
 15 Quod

Lect. Variet.

9. *si effecero* RB. Donatus in Edd. vet. et sic
 manuscriptus Oxonicnsis. coll. Eun. V. 8. 26.

Hoc si effeceris.

Phorm. IV. 1. 24.

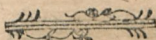
Donec tibi id, quod pollicitus sum, effecero.

11. L. Phidippe, nostras mulieres suspectas falso
 nobis, in re. — ita II. et al. sine τω fuisse.

12. τω nunc delet Gy. 13. Nam si compererit
 crimini tua falso credidisse. ita Gy. falso cri-
 mini tua se vxor credidisse. V. HF. II. Bentleius
 abiicit τω falso, vt et ME. quod crimen per se
 habet falsitatis notionem. Sed nonnunquam
 dormitant boni Homeri. τω falso sententiae, ne-
 cessarium est. vxor falso. Z. M. CV. AR. 14. Sin
 item est. RB.

13. Compererit i. e. rescit. *so wird sich ihr Zorn legen.*
 uerit, cognouerit. Denn crimini s. falsae suspicio-
 wenn ihre Frau erfahren ni, quod nolit reducere
 wird, daß sie einem fal- vxorem, quia Bacchidem
 schen Rufe geglaubt habe, amabat.

15 Quod peperit vxor clam, id leueſt: cito
ab eo haec ira abſceder.

Profecto in hac re nihil mali eſt, quod ſit
diſſidio dignum.

Pb. Velim quidem hercle.

La. exquire: adefſt: quod ſatis
ſit, faciet ipſa.

Pb. Quid iſtaec mihi narras? an quia non
tu ipſe dudum audiſti,

De

Leſt. Variet.

15. duo CB. diſceder. 16. diſcidio RB. 17. *Quod
ſatis ſit, facier.* BA. *faciam.* ita omnes Bentlei
codices DC. E. M. V. CB. NB. Z. DH. CV. AR. ME.
in contextu libri Bembini, non eſt reſponſum
Bacchidis, ſed loco eius pronomen *ipſa.* ita et
Donatus legit. *Quod ſatis ſit, facier.* BACCH.
faciam. ſic R. 18. *Quid mihi iſtaec.* liber Bemb.
AR. GV. B. *quid mi iſtaec.* Baſil. *Quid mi iſtaes
narras? quiane non tute ipſe dudum audiſti.* RB.
vt Plaut. Perf. V. 2. 69. *Quiane re voco, bene
vt tibi ſit.* Virgil. Aen. IV. 538. *Quiane auxilio,
iuuat ante leuatos. An quia non tute audiſti du-
dum de hac re.* M. CV. HF. II. DH. M. Z. AR.
An quia tute audiſti dudum? V.

An quia non tute ipſe dudum audiſti
— — — — *exple modo illis animum.*
ita Gy. *ro exple* in ſingulari diſerte ſcriptum,
viſitur in plerisque codicibus, auctore Guyeto,
praeter Donatum. *An quia non tute ipſe audiſti
dudum* NB. TM. IR. E. IS. ME. R. GV.

L 4

De hac re animus meus vt fit Laches? illis
modo exple animum.

20 *La.* Quaeso aedepol Bacchis, quod mihi
es pollicita, tute vt ferues.

Ba. Ob eam rem vin ergo introeam?

La. i, atque exple animum
iis, vt credant.

Ba. Eo; etsi scio pol iis fore meum conspe-
ctum inuisum hodie:

Nam nupta meretrici hostis est, a viro vbi
segregata est.

La.

Lect. Variet.

19. *Explete.* libr. Bemb. Do. II. et vnus ex Bent.
codd. vetus, et recte; est enim sermo non ad
Lachetem solum, sed et ad Bacchidem. *Exple*
animum vt credant V. Z. CV. AR. *Exple modo*
illis animum ita GV. *illis exple modo animum.* B.
20. *Quid mihi.* AR. 21. *Vis ergo introeam.*
libr. Victor. *Vin tu ergo* CD. *Atque exple ani-*
imum vt iis credant. RB. *to iis deest* in M. *bis,*
et coge vt credant. M. D. vnus CB. AR. *bis: coge*
vt credant. Z. *bis vt credant.* DC. TM. NB. MB.
IR. R. V. E. *Vis vt introeam.* M. AR. *to i male,*
delet AR. et al. antiqui libri. *Vis ergo intro eam.*
V. Z. CV. DH. R. HF. II. ME. *bis: coge vt credam.*
Ob eam rem vis, vt ego intero eam. TM. NB. IS.
vin vt ego intro eam. IR. 22. *Etsi scio pol his*
meum fore ctr. RB. *Pol his fore* — V. M. Z. CV.
AR. E. DC. TM. R. IR. NB. DH. HF. 23. *Vbi*
a viro segregata est. CV. *meretricis. ita* AR. *ab-*
iectis. a viro vbi segregata est.

La. At haec amicae erunt, vbi, quamobrem
adueneris, resciscent,
25 *Pb.* At easdem amicas fore tibi promitto,
rem vbi cognouerint:

Nam illas errore, et te simul suspicione
exolues.

Ba. Perii, pudet Philumenaе: sequimini
me huc intro ambae.

La. Quid est quod mihi malim, quam
quod huic intelligo euenire:

Vt

Left. Variet.

24. *At haec amicae.* BR. liber Bemb. haec femi-
nino plurali habuimus. vid. Andr. 25. *cogno-*
runt II. RB. B. DC. HF. ME. *vbi rem* Z. M. AR.
hunc versum Guyetus tanquam ineptum, atque
spurium reiicit, et seq. modo distinguit.
At haec amicae erunt: vbi quam ob rem adueneris
resciscent:

Nam illas errore ctr.

Atqui easdem. ita. V. DH. II. 26. *Exsolues* B.
et al. 27. *Perii putet Philumenaе me: sequimini me*
intro ambae GF. *Perii, putet Philumenaе; vos se-*
quimini intro huc ambae RB. ita *sequimini* absolute
vt Eun. IV. 7. 2. et Phorm. III. 3. 8. Eun. III. 2.
53. VII. 2. 26. 28. *Quid est mihi quod malim,* RB.
quid mi est, quod malim V. DH. II. HF.

sequimini me intro huc amicae ambae. M. AR.
me sequimini. HF.

Me sequimini intro ambae. II.

— — *quam quod huic video euenire*

Vt gratiam inear sine suo dispendio, et vna
prosit.

h. m. Guyetus legit. *vt gratiam inear.* sub. ab ali.

L 5

que

Vt gratiam ineat sine suo dispendio, et mihi profit?

30 Nam

Left. Variet.

quo sine suo dispendio, et una profit i. e. vna eademque opera, dum gratiam init, profit sub alicui i. e. *mibi*: dum enim Pamphilum purgat Bacchis, amicitiam meam conciliat, et mihi, i. e. filio meo prodest. Inde est *το mibi* glossema, quod *το vna* in quibusdam libris expulit. hic autem locum habere non posse videtur, propter Lachetis verba illa: *quid est quod mihi malim*, hoc enim dicens optat inire posse gratiam ab aliquo, et simul prodesse alicui, vt Bacchis hic facit. vnde etiam rescribendum esse suspicatur Guyetus:

Vt gratiam ineat sine suo dispendio, et alii profit.

29. *Et mihi profit vna* NB. V. R. IR. DC. DH. AR. M. ME. IS. E. et al. Sed Do. Bemb. Basilicanus, Vaticanus, et plerique alii non habent *το vna*. Duo tantum ex Bentl. addunt *vna*. *Sine dispendio suo*. CV. AR.

29. *Vt gratiam ineat* etc. et ingenuam meretricem Gratulatur sibi senex ita fingeret, si totum hoc rem commodè cadere, vt quod agit, studio commo- dum sibi studet, et suo dandi aliis et gratificandi ipsius obsequitur animo ageret. Quae praecipua meretrix; eadem opera, laus *Terentii*, et in quo et quod sibi quoque gratissimum, factura sit. Hoc palmam aliis comicis praecipue praeripuit, quod autem dicens ideo inducitur a Poëta, ne alioquin nihil fingit, nisi quod credi facile possit, et ad naturam omnia solertissime praeter morem et verifimilitudinem bonam nimis exigat. *Sie macht sich beliebt,*

30 Nam si est, vt haec nunc Pamphilum vere
 ab se segregarit;
 Scit sibi nobilitatem ex eo, et rem natam,
 et gloriam esse:
 Referetque gratiam ei, vnaque nos sibi
 opera amicos iunget.

ACTVS

Lect. Variet.

30. segregauerit. M. segregauit. AR. male. 31.
 Scit se nobilitatem ex ea re natam et gloriam esse
 ita RB. vnus ex regiis teste Bent. pro natam,
 natam. scit ubi — M. 32. Refert. sic GF. RB.
 qui ex auctoritate libr. Bemb. et Victor. delerunt
 coniunctionem que; nec sermoni necessariam. Iun-
 git. RB. pro iunget. Referetque gratiam, vnaque
 sua nos sibi opera amicos iunget. M. Z. CV. AR.
 Referetque ei gratiam, vnaque opera nos amicos
 iunget.

Scit nobilitatem ex eo, et rem malam et gloriam esse.
 ita Gy. ex metri ratione rescribit.

Vnaque opera nos sibi amicos iunget. II. V. DH.

liebt, ohne daß es sie etwas Ex eo i. e. ex ea re i. e.
 kostet, und mir verschafft ex purgatione Pamphili,
 sie dadurch viele Vortheile. quae per ora hominum
 Denn wenn das wahr ist, spargetur. Et rem natam,
 daß sie mit Pamphilen ge- ex celebritate nominis,
 brochen hat, so wird sie amatores conciliantur, vn-
 Ehre, Ruhm und Vortheil de res meretricibus crescit.
 haben. Sie wird sich meinem Et gloriam, ex fama et
 Sohn dankbar erzeigen, und re gloria sequitur: sed
 sich zugleich gute Freunde haec υπερβολικως dicta a
 machen. 31. Nobilitatem sene gaudio exultante. Gy.
 i. e. famam celebritatem.

ACTVS V. SCEN. III.

PARMENO. BACCHIS.

AEDEPOL ne meam erus esse operam deputat parui pretii,
 Qui ob rem nullam misit, frustra vbi totum defedi diem,
 Myconium hospitem dum expecto in arce Callidemidem?
 Itaque ineptus hodie dum illic sedeo, vt quisque venerat,
 5 Acce-

Lect. Variet.

I. *nae meam* B. V. IS. E. DH. IR. R. HF. II. ME. reputat FF. 2. *Misit* illuc. ME. 3. *Calidemi-* dem. TM. 4. *Vt quisquam*. RB. *illi pro illic*. Gy. R.

1) *deputat*, i. e. *aestumat*. *Wahrhaftig*, mein Herr denkt auch, daß alle meine Mühe gar nichts werth ist. Da schickt er mich um nichts nach der Citadelle, wo ich den ganzen Tag vergebens geseßen, und auf den Gastfreund aus Mykon, den Kallidemides gewartet habe. v. 4. Ich saß da, wie ein Narr, und sobald ich Iemanden kommen sah, so gieng ich auf ihn zu; hören sie doch, sagte ich, nehmen sie es nicht übel, sind sie aus Mykon? Nein. Heissen sie Kallidemides? Nein: haben sie nicht hier einen Gastfreund, der Kallidemides heisse? Nein; So sagten sie alle. Ich glaube daß kein Kallidemides in der Welt ist. Endlich schaemte ich mich, und gieng weg. Aber da sehe ich ia Bacchis von unserm Schwiegervater herauskommen. Was muß sie da zu thun gehabt haben?

5 *Accedebam: Adolescens dic dum quaeso,
es tu Myconius?
Non sum. at Callidemides? non. hospitem
ecquem Pamphilum
Hic habes? omnes negabant: neque eum
quemquam esse arbitror.
Denique hercle iam pudebat: abii. sed quid
Bacchidem.
Ab nostro adfine exeuntem video? quid
huic hic est rei?*

10 *Ba. Parmeno, opportune te offers: pro-
pere curre ad Pamphilum.*

Par. Quid eo?

Ba. dic. me orare, vt veniat.

Par. ad te?

*Ba. immo', ad Philu-
menam.*

Par. Quid rei est?

*Ba. TVA QVOD NIHIL REFERT, PER-
CONTARI DESINAS.*

Par.

Lect. Variet.

5. *Tun es Myconius?* RB. V. HF. *to dum deest*
in M. 6. *Callidemes.* ME. 7. *Neque enim quem*
quam TM. V. R. ME. E. 8. *iam pudebat Hercle.*
M. Z. AR. 9. *Quid huic hic est rei?* CV. DC. IR.
E. RB. NB. IS. ME. R. GV. B. *Quid huic rei est* V.
Quid huic hic rei est. DH. HF. II. 12. *al. pen-*
cunctari vt HF. II. pro percontari.

9. *ab nostro affine, i. e. ex domo affinis Phidippi.*

Par. Nihil aliud dicam?

Ba. etiam, cognosse anulum
illum Myrrhinam.

Gnatae suae fuisse, quem ipse mihi olim
dederat.

Par. scio.

15 Tantum ne est?

Ba. tantum: aderit continuo, hoc
vbi ex te audierit.

Sed cessas?

Par. minime equidem: nam hodie
mihi potestas haud datast:

Ita cursando, atque ambulando totum hunc
contriui diem.

Ba. Quantam obtuli aduentu meo laetitiam
Pamphilo hodie!

Quot

Lect. Variet.

14. *Quem ipse olim mi dederat.* RB. CV. 15. *Au-*
diuerit. RB. Gy. *haec vbi ex te audierit.* V. DC. R.
audiuerit. II. 16. *data est.* CV. Z. V. AR. IR. et al.
17. *Cursitando.* D. Z. CV. AR. 18. *Quantum.* al.
20. *Pene qui.* RB.

13. *etiam.* Subaudi *dicas* den seine Frau, seine Schwie-
i. e. praeterea hoc *dicas.* germutter, und er selbst
18. *Was wird mein heuti-* schon wollten umkommen
ger Besuch, Pamphilen für lassen. v. 21. ich gebe ihm
eine Freude machen! wie eine Frau wieder, die er nicht
viel Glück verschaffe ich wieder annehmen wollte, und
ihm, und von was für zieh ihn aus dem Verdacht,
Sorgen befreye ich ihn! ich in welchem er bey seinem
gebe ihm keinen Sohn wieder Vater und Schwiegervater
stand

Quot commodas res attuli! quot autem
ademi curas!

20 Gnatum ei restituo, qui paene harum
ipsiusque opera periit:

Vxorem, quam numquam est ratus post-
hac se habiturum, reddo:

Quare

stand: v. 23. Dieser Ring
ist die erste Ursache, die zu
allen dem Anlaß giebt. Ich
erinnere mich noch, daß
Pamphil vor ungefähr zehn
Monaten, einmal einen A-
bend zu mir kam; er war
ganz allein, v. 25. und
hatte sich außer, Athem ge-
laufen. Er hatte ziemlich
viel Wein im Kopfe. Vini
plenum. vide, hinc verum
esse illud Ouidii

Nox et amor vinumque
nihil moderabile suadent.
und den Ring an der Hand.
Ich befürchtete gleich nichts
gutes. Ey liebster Pamphil,
sagte ich, warum sind sie
denn ganz außer sich; sa-
gen sie doch, wo haben sie
denn den Ring her? v. 28.
Er wandte allerhand Dinge
vor. Da ich das merkte,
so argwöhnte ich gleich,
daß etwas dabinter müßte
verborgen seyn; ich drang

also in ihn, daß er mir
sagen sollte. Endlich ge-
stand er mir, er hätte auf
der Straße ein unbekanntes
Maedchen angetroffen, die
er mit Gewalt überfallen
hätte; den Ring hätte er ihr
abgezogen, da sie sich ihm
widersetzt, und sich vertbei-
diger hätte. Als Myrrhine
den Ring an meinem Finger
sah, so kannte sie ihn auch
gleich, und fragte mich,
wo ich ihn her hätte? (Man
bemerke hier wieder die sehr
natürliche Entwickelung des
Knoten. Der Dichter
flechtet mit einer ungemei-
nen Geschicklichkeit, die
Bacchis in das Spiel; sie
mußte geholt werden, weil
man sie in Verdacht hatte,
daß sie den Pamphil verführte.
Sie mußte der Mutter und
Tochter die Versicherung
geben, daß es nicht wahr
sey; man kannte den Ring,
den

Quare suspectus suo patri, et Phidippo fuit,
exsolui:

Hic adeo his rebus anulus fuit initium in-
ueniendis,

Nam memini, abhinc menses decem fere,
ad me nocte prima

25 Confugere anhelantem domum, sine co-
mite, vini plenum,

Cum hoc anulo. extimui ilico. Mi Pam-
phile, inquam, amabo,

Quid

Lecl. Variet.

22. *Qua re diuisim.* Gy. *Quia suspectus.* AR.
23. *Inuenientis.* M.

den sie am Finger hatte, eine gute Heirath that.
und der Knoten war ent- Aber mich soll gewiß der
wickelt.) v. 33. narro omnia. Gewinn niemals antreiben,
Ich erzälte ihr die ganze wider die Redlichkeit zu
Sache; und so machte man handeln. v. 34. So lange
bald die Entdeckung, daß es möglich war, habe ich
Philomene das Frauenzim- mir seine Gütigkeit, und
mer seyn müßte, die Pam- seinen angenehmen und arti-
pbil auf der Straße über- gen Vngang zu nutze ge-
fallen, und daß also Pam- macht. Ich gestebe es gerne,
pbil auch Vater von ihrem daß mir seine Heirath sehr
Kinde wäre. Ich freue ungelogen kommt, aber ich
mich, daß ich eine Gelegen- habe den Trost, daß ich
heit zu so vieler Freude mir es nicht selber zugezo-
werde, ob gleich Leute mei- gen habe. Es ist billig,
ner Art, das sonst nicht daß man auch den Verdruß
thun werden; denn das ist von solchen Personen erdul-
gar nicht unser Vortheil, de, die uns viel gutes ge-
wenn irgend ein Liebhaber than haben.

Quid exanimatus es obsecro? aut vnde
anulum istum nactus?

Dic mihi, ille alias res agere se simulare,
postquam id video,

Nescio quid suspicari magis coepi: insta-
re vt dicat.

30 Homo se fatetur vi in via nescio quam
compressisse,

Dicitque sese illi anulum, dum luctat, de-
traxisse,

Eum

Lect. Variet.

27. Duo CB. o mi Pamphile. omnes: quides exanima-
tus. duo: nactus es. AR. delet $\tau\omicron$ est. 28. Postquam
video. pronomen *id* in RB. GF. Z. et alijs deest,
nisi Victoriano, vbi et delendum est. Dic mihi.
Ille alias res agere se simulare, quod cum video.
Terentium ita scripsisse, putat Guyetus. Pro phra-
si autem illa, quod cum video, aliud agens libra-
rius dum locum exscribit aequiualentem hanc
supposuit, quod postquam video, vnde versus,
cum sic syllaba vna longior factus esset,
Dic mihi. ille alias res agere se simulare, quod
postquam video:

Interpolator quispiam, vt eum suis numeris red-
deret, $\tau\omicron$ quod ante postquam detraxit. Vnde vul-
gata lectio, postquam video, relicta est. Cui rur-
sus, quia manca videbatur, $\tau\omicron$ id ante video red-
ditum est. $\tau\omicron$ id deest in AR. B. 30. Alij
vt omnes CB. Z. CV. NB. DC. Virginem nescio
quam. Sed ex fide libri Bemb. Vatic. Basilic. et
aliquot aliorum, vt et Donato deleverunt $\tau\omicron$ Vir-
ginem GF. RB. 31. dum luctatur NB. M. Z. DC.
CV. et al. dixitque Gy. dicitque se illi — TM. IS.
31. dum luctat, antique dictum pro luctatur.

M

Eum haec cognouit Myrrhina in digito
modo me habentem.

Rogat unde sit: narro omnia. haec inde est
cognitio facta.

Philumenam compressam esse ab eo, et fi-
lium inde hunc natum.

35 Haec tot propter me gaudia illi contigisse
laetor.

Etsi hoc meretrices aliae nolunt: neque
enim est in rem nostram,

Vt quisquam amator nuptiis laetetur. verum
e castor

Numquam animum quaesti gratia ad ma-
las adducam partis.

Ego,

Leet. Variet.

32. *Eum cognouit Myrrhina haec, in digito modo me
habente.* RB. et bene. Nam si legas cum Lindenbr.
et aliis recentioribus, Myrrhina non cognouit,
Bacchidem habentem in digito anulum; sed ipsum
anulum cognouit, vt Eun. V. 3. 6. *cognoscere
signa?* et Heaut. IV: 1. 44. *Postquam aspexi anu-
lum cognoui. in digito meo* D. *to haec delet V.
Eum hic cognouit Myrrhina, in digito modo me
habentem.*

ita Gy. *hic i. e. in domo Phidippi, cuius domum
in scena ostendit, meo pro me ratio postulat metri.
In digito meo modo habentem.* CV. AR. 33. *Ro-
gant.* IS. 36. *Etsi hoc meretrices non volunt
aliae: neque enim in rem est nostram.* RB. 38. *ad
malas inducam partes.* ita Gy. AR, cum veteribus
manuscriptis codicibus.

Ego, dum illo licitumst, vſa ſum benigno,
et lepido, et comi:

40 Incommode mihi nuptiis euenit: factum
fateor.

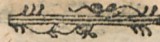
At pol! me feciſſe arbitror, ne id merito
mihi eueniret.

MVLTA EX QVO fuerint commoda, eius
incommoda aequum eſt ferre.

ACTVS

Lect. Variet.

39. dum illico licitum eſt. V. 40. de nuptiis.
duo CB. D. Z. CV. AR. At me pol. Z. CV. et
al. to id deest in Z. CV. AR. et al.

ACTVS. V. SCEN. III.

PAMPHILVS. PARMENO. BACCHIS.

VIDE mi Parmeno etiam fodes, vt mihi
haec certa et clara attuleris:
Ne me in breue conicias tempus, gaudio
hoc falso frui.

Par.

Lect. Variet.

1. *Vt mi haec certa* — V. το mi delet Gy. vt in vers. 3. το est. Pam. Deus sum si hoc ita. 2. *Ne me in breue pellicias tempus gaudio falso frui* RB. *ne me breue in hoc conicias tempus.* duo CB. etiam tertius habet hoc. alia verborum collocatione. *ne me in breue hoc conicias tempus.* CV. TM. V. AR. et al.

2. *Ne me in breue conicias tempus gaudio hoc falso frui,* an ordo est: *ne me conicias frui hoc falso gaudio in breue tempus?* ita volunt. Miro genere υπερβατικης συλληψως, vt sic vocemus, extulit hunc sensum, *ne me conicias in falsum et breue gaudium,* ne me conicias in fasum gaudium, quo si breue ad tempus fruerer, euanesceret. Affectus ipse cum φρασει exprimitur εν παραλλληξ Heau. 2. 3. 51. *ne me in laetiam frustra conicias.* et v. 61. *caue ne falsam gratiam studeas inire.* Latine scilicet dicitur, *in gaudium breue, in laetiam breuem conicere aliquem.* quam phrasin, non simplici, vt diximus, figura, ad tempus transtulit poëta: *ne me in breue conicias tempus, ad fruedum falso gaudio.* nam et ita potest, ac fortasse debet ordinari. GA.

Par. Visum est.

Pam. certene?

Par. certe.

Pam. deus sum, si hoc
ita est.

Par. verum reperies.

Pam. Mane dum fodes: timeo ne aliud
credam, atque aliud nunties.

5 *Par.* Maneo.

Pam. Sic te dixisse opinor, inuenisse
Myrrhinam,

Bacchidem anulum suum habere.

Par. factum?

Pam. eum, quem olim ei dedi.
Eaque hoc te mihi nuntiare iussit: itane
est factum?

Par. ita inquam

Pam.

Lect. Variet.

3. *certon.* TM. *certen.* B. *certone.* IS. et al. *itast.*
TM. 5. sic te dixi pro dixisse RB. Maneo: Pamph. sic
dixisse te ita Codex Meadianus inuerso ordine 6.
suum anulum. Cod. Petr. concinnius suum annulum
habere Bacchidem, V. II. quem ego — V. 7. Eaque
hoc mihi te nuntiare: sic duo ex Bent. Codd. Eaque
hoc te nuntiare mihi iussit. itane factum? II.

Pam. Quis me est fortunatior, venustatis-
que adeo plenior?

Egon te pro hoc nuntio quid donem?
quid? quid? nescio.

10 *Par.* At ego scio.

Pam. Quid?

Par. nihil enim;
Nam neque in nuntio, neque in me ipso
tibi boni quid sit, scio.

Pam.

Lect. Variet.

8. Nonius Marcellus quorsum excedit, cum *venustatem* hic nobis pro *venustate* reponit? *Vetustas*, inquit, et *antiquitas*, vel *felix*, vel *sapiens*, vel *mansueta* est habita. Sed non est bono vsus codice, aut habuit in animo v. 18. 9. Egone pro hoc te nuntio. RB. CV. egon. B. Ego ne te pro hoc nuntio quid donem quicquid nescio. AR, Egon pro hoc nuntio quid te donem. V. quid nescio. ita CV. sine repet. τζ quid. II. boni: vnus CB. omit- tit. ipso boni quid sit scio. CV.

8. *Quis me est ctr.* Wer denn ich weis gar nicht was ist glücklicher als ich, und sie von der Nachricht, vnd wem ist die Liebe günstiger, von mir selbst für Vortheile als mir. Plenus venustatis haben. Graeci, si quis dicitur, cui in amoribus fausta nuntiaffet, dicebant ex sententia succedit: quia μεγα τι αγγελος εσθλος. Venus conciliare gratiam cui geminum germanum videtur. Sic inuenustus est illud Homeri, qui Pindaro infelix in amore. vid. citante Pyth 4. αγγελον Andr. I. Sc. 5. Cic. L. I. off. εσθλος εφα τιμαν με II. Nam neque in nuntio. γισαν πραγματι παντι Φερειν

Pam. Egone, qui ab Orco mortuum me
reducem in lucem feceris

Sinam sine munere a me abire? ah, ni-
mium me ingratum putas.

Sed Bacchidem eccam video stare ante
ostium:

15 Me expectat credo: adibo.

Ba. salve Pamphile.

Pam. O Bacchis, o mea Bacchis, feruatric
mea.

Ba.

Lect. Variet.

12. *Egon te qui* — ita RB, ex ed. vet. et vno
regio cod, ab *orcho*. CV, Z. et in antiquis
libris, et apud Tibullum.

Diuus in ignava luridus orbus aqua.

Antiquissimi scripserunt; *Virgus*: postea V. in O,
et G. in C. mutatum est; dictum enim ab *virgen-*
do Orcum vt *Verrus Flaccus* autumat, *Egon te qui*
ab orcho mortuum reducem in lucem feceris. AR.

Φερεiv. 12. *Ab orco me*
reducem feceris. metapho-
ra est prouerbialis, q. d.
Tu fecisti, vt res meae,
quae erant perturbatissi-
mae, iam sunt secundae.
Expediuisti me ex rebus
deplorandis, fecisti, vt
omnia mea sint salua. Et
sicut ipse poeta paulo in-
fra aliter commutauit. Ex
magna aerumna me extra-

xisti. Orcus apud Poetas
est nomen fluiui infernalis,
quod etiam pro ipsis infer-
ris positum, apud eosdem
crebro reperies. In Heaut.
Tu sola me reducem in pa-
triam facis. In Virg. libr.
I. Aen. *namque tibi reduces*
socios, classemque relictam,
nuncio ctr. Est autem pro-
prie *redux*, qui ex lon-
quinqua et periculosa pro-
fectio

Ba. Bene factum et volupe est.

Pam. factis vt credam, facis:
Antiquamque adeo tuam venustatem
obtines,

Vt

Left. Variet.

17. το est delet Z. CV. volupe est V. AR:
et al.

festione nobis redditus est. *ci responsione, credo: fa-*
AM. 17. *Factis vt credam, Etis, inquit, vt credam*
facis. Davon überführen *facis, q. d. Si alii crede-*
rem, aut credere me fal-
tem pro more responde-
rem, qui se gaudere pro-
fiterentur; quanto magis
tibi, cui potissimum de-
beo hanc felicitatem, quam
mihî gratularis? Haec vera
loci sententia, quam Do-
natus non est affecutus.
Hinc etiam lux non vni
Plauti loco. in Stichô, An-
tiphô senex, Pamphilip-
po adolescenti solita for-
mula incolumem reditum
in patriam gratulatur. Ita
me dii bene ament ctr. re-
spondet ille, iocose, Sa-
tis abs te accipiam, nisi
videam, mibi te amicum
esse Amipho; Nunc quia te
ami-

festione nobis redditus est.
AM. 17. *Factis vt credam,*
facis. Davon überführen
Hand-
lungen. i. e. re ipsa, olim
cum laetum aliquid alicui
gratulabantur, et gaudere
se solemnî formula profi-
tebantur, respondebat ille,
cui gratulabantur: credo:
vel, creditur. Supra act. 3.
5. Bene factum te aduen.
Pamph. Atque adeo ctr.
P. Creditur. Phorm. act.
2. 1. Mi parue, salue,
saluum aduenire (gaudeo,
sc. vide ibi) D. credo.
Alibi quoque exempla ob-
seruantibus occurrent. hic
igitur cum Bacchis solita
formula Pamphilo felicita-
tem suam gratularetur,
non contentus ille simpli-

Vt voluptati obitus, sermo, aduentus tuus;
quocunque adueneris

20 Semper fiet.

Ba. at tu ecastor morem antiquom
atque ingenium obtines:

Vt vnus hominum homo te viuat num-
quam quisquam blandior.

Pam. Ha, ha, he, tunc mihi istuc?

Ba. recte amasti Pamphile vxorem
tuam:

Nam numquam ante hunc diem meis ocu-
lis eam, quod nossem, videram.

Per-

Leſt. Variet.

19. *Vt voluptati obitus, sermo, adfatus
tuus, quocunque adueneris.* ita RB. *Vt volup-
tati obitus, sermo, aduentus.* vnus CB. *Vt
voluptati habitus* (in margine al. *abitus*) *sermo
aduentus tuus, quocunque adueneris per semper fit.*

20- ac ingenium. AR. *Vt vnus omnium homo.* sic
Bemb. GF. II. et aliqui libri. Ex nostris, ait
RB. vnus tantum regius *Omnium* habet; reli-
qui *Hominum.* nusquam quisquam M. 22. *tunc
mihi istuc.* vnus CB. alter: *tum mihi istuc.* tan-
liber Victor et omnes codd. RB. et *tum mihi istuc.*
Z. 23. *ante hanc diem.* Z. AR. *quo nossem;* duc
CB.

*amicum mihi experiar esse, quem casus affert: aduen-
Creditur tibi. 19. Vt rus, quem voluntas, et
voluptati obitus, obitus est, destinatus locus. Don.*

M 5

Perliberalis visast.

Pam. dic verum.

Ba. ita me di ament Pamphile,

25 *Pam.* Dic mihi, harum rerum numquid dixisti iam patri?

Ba. nihil.

Pam. neque opus est,

Adeo mutito: placet, non fieri hoc itidem, ut in comoediis,

Omnia

Leſt. Variet.

24. dixisti verum? placet nunc fieri. AR.

26. Hoc non fieri — V. II.

24. dic verum. Im Ernst. Pamphil hat ein Vergnügen daran, daß selbst Bacchis seine Frau lobt, weil Personen ihrer Art, in diesem Stück sonst sehr zurückhaltend sind. 26. Adeo mutito i. e. muta esto. Placet, non fieri hoc. i. e. non placet hic omnia reuelari ut in comoediis: nempe Philumenam ante nuptias compressam fuisset. Man findet es in allen Comoedien, daß die Zuschauer, und die handelnden Personen, immer von allen unerrichteter werden, und die ganze Verwirrung und Entwicklung wissen müssen. Es würde sogar ein Fehler seyn, wenn der Dichter eine Dunkelheit zurück ließe. Allein Terenz ist größer als alle Regeln, und er erfindet neue Schönheiten, indem er sich von den Regeln entfernt. Die Ursachen, warum er einigen handelnden Personen den Hauptknoten nicht entdeckt, sind so natürlich daß er wieder die Sitten behandelt haben würde, wenn er dem gebahnten Wege gefolget wäre.

Omnia omnes vbi resciscunt: hic, quos
par fuerat resciscere,

Sciunt: quos non autem aequumst scire,
neque resciscent, neque scient.

Ba. Immo etiam, qui hoc occultari facilius
credas, dabo.

30 Myrrhina ita Phidippo dixit, iuriurando
meo

Se fidem habuisse, et propterea te sibi pur-
gatum

Pam. optime est:
Speroque hanc rem esse euenturam nobis
ex sententia.

Par.

Lect. Variet.

27. Hic quos fuerit par resciscere. libr. Bemb. Hic
quos par fuerit. Do. Vatican. Basilic. pro resciscere,
sciscere habent; et quod idem est, quod scire.
hic quos fuit par. GF. Hic quos. Codd. Bentlei.
Omnia vbi omnes resciscunt. II. et al. ord. inuerso
vt v. 28. scire aequum est et 29. hoc qui. 28.
Quos non autem aequumst scire, ita Bemb. quos
non autem est aequum scire. duo CB. tertius et AR.
quos autem non scire aequum est. 29. Immo etiam,
qui hoc occultum iri. ctr. ita RB. alii DC. TM
Z. CD. occultari posse. In libro Bemb. non legi-
tur $\tau\omicron$ posse, et τ in Victor. expunctum est. teste
Faërno. omnes CB. interponunt posse. et vnus
occultare, hoc qui — posse facilius IR. IS. 30. iu-
riurando sese meo fidem — II. 31. $\tau\omicron$ se delen-
dum putat V. Verba optime est Bacchidi tri-
buunt CB.

Par. Here, licetne scire ex te, hodie quid
fit quod feci boni?

Aut quid istuc est, quod vos agitis?

Pam. non licet.

Par. tamen suspior:

35 Egone hunc ob Orco mortuum? quo pacto?

Pam. nescis Parmeno

Quantum hodie profueris mihi, et ex
quanta aerumna extraxeris.

Par. Immo vero scio, neque hoc impru-
dens feci.

Pam. ego istuc satis scio.

Par. An temere quidquam Parmenonem
praetereat, quod factio vsus sit?

Pam.

Left. Variet.

33. licetne me scire. M. D. CB. TM. IS. NE. DC.

licet — II. 34. *no licet* abiicit V. II. 35.

Ego hunc. Do. et libr. Bembin. Ab orco hunc

mortuum. V. 36. *me extraxeris.* M. Z. 37. *nec*

hoc imprudens. duo CB. vnus: *non hoc imprudens.*

Imo vero scio, *nae quae bic.* ita legit Petitus, at-

que hanc lectionem confirmat vers 40. neque

enim dicit, a se sciente atque prudente, bonum

istud factum fuisse; sed hoc tantum, se iam scire,

quicquid celer Pamphilus, quodnam sit illud bo-

num, quod imprudens fecerit. *Hoc imprudens*

feci. non hoc serio dicit Parmeno, sed seruili

quadam iactantia et exultatione: neque aliter ac-

cipienda responsio Pamphili. *Imo vero scio.* hoc

consilio sibi rem notam simulat, vt facilius gau-

dii causas eliciat. 38. *an temere quidem* II. In

libro Bembino versus hic personae Pamphili at-

tribui-

Pam. Sequere me intro Parmeno.

Par. sequor: equidem plus
hodie boni

40 Feci imprudens, quam sciens ante hunc
diem vniquam. Ω Plaudite.

Lect. Variet.

tribuitur: vbi etiam non *Parmenonem*, sed *Parmeno* legitur. Bentleius nec *Parmenoni* nec *Pamphilo* tribuit, sed *Bacchidi*, illi quoque laetanti et *parmenonem* ridenti, pars sua est in his factiis. Et sic olim *Donatus*: conuenit, inquit, hoc dictum *meretrici abeunti*. 40. duo. CB. et M. *Vos valete et plaudite*. CA. Z. CV. *Valete et plaudite*. Omnes CB. Z. CV. et al. addunt Grammatici recensentis nomen: *Calliopius recensui*. De *Calliopio*, qui *Terentii* comedias recensuit, non, vt *Eugraphio* in extremo *Andriae* traditum, recitauit, vide si iuuat *Casp. Barthium* VI. 20. *Aduersariorum* et *Eustathii Swartii* *Analect.* III. 12. p. 132. Hi *Alcuinum* qui *Caroli M.* aetate scholasticum gessit, *Calliopii* nomine a *Calliope* *Musa* ducto librariis venire scribunt. Sed videtur potius esse nomen proprium alterius viri, quoniam et alios *Calliopios* reperio, vt *Presbyterum Nicaenum* apud *Socratem* VII. 25. tum illum, ad quem exstat epistola *Dionysii Sophistae Antiocheni*, denique *Martyrem*, de quo *Martyrologia* ad diem VII. Aprilis. *Calliopium* quoque pro *Callipione Diacono* reponit. *Barthius* III. 5. in tertio dialogo *Seueri Sulpicii*, sed ni fallor citra necessitatem *Calliopium* pro viro *Musico* iterum ponit XLVI. 3. vbi ait ad *Venantium Fortunatum* velut ad *Calliopium quempiam*, magistrum et *Coryphaeum Musicorum modulaminum respexisse omnium sequentium Poetarum chorum*. Sed siue verum,
siue

- B. Terentii comoediae VI. studio atque opera Boecleri,
Argentor. c1515CLVII.
- BC. Boecleri chrestomathia terentiana.
Bemb. Bembus.
- CA. Academiae argentor. codices manuscripti.
- CB. Codices manuscripti Boecleri.
- CHR. Charifius.
- CS. Farnabii notae in Terent. Comoed.
- CV. Terentii comoediae cum interpretatione familiarissima Guidonis Iuuenalis natione Cenomani, sine anno.
- D. Terentius cum directorio, glossa interlineari et commentariis. Argent. c150000CLXXXVI.
- DC. cum scholiis Donati, Asperi, et Calphurnii
Basil. c1515XXXII.
- DH. Dan. Heinsii. Amst. c1515CXVIII.
- Diomed. Diomedes.
- DO. Donati commentarius in comoed. Terent. VI.
- E. Editio Erasmi Basil. c1515XXXII.
- Ey. Eugraphii comment. in Terentii fabulas
- FF. Francisci Fabricii Marcodurani annot. in Terent.
comoed. c1515LXXIIII.
- GA. Boecleri annotationes in Terent. comoed.
- GC. Guil. Canterus.
- Gd. Gidonis commentarius.
- GF. Faërne notae in Terent.
- GLa. Glareanus.
- Gy. Guyeri annotationes.
- HF. Pub. Terent. comoed. VI. Amstel. typis Io.
Blacu. c1515CLXVIII.
- II. Terentii comoediae Amstelod. apud Io. Iansonium
c1515CLVI.
- IR. — cum commentariis hetrusco idiomate scriptis. Venet. c1515LXXV.
- IS. — Typis Iacobi Stoer c1515CXVII.
- IW. Weizii notae in Terentii comoed.
- L. Terent. e castigatione Lindenbrogii Francof. c1515CXIIII.

Latom.

Spes meacconofain Te/da'ot veneran
re Meeri.

P 337V

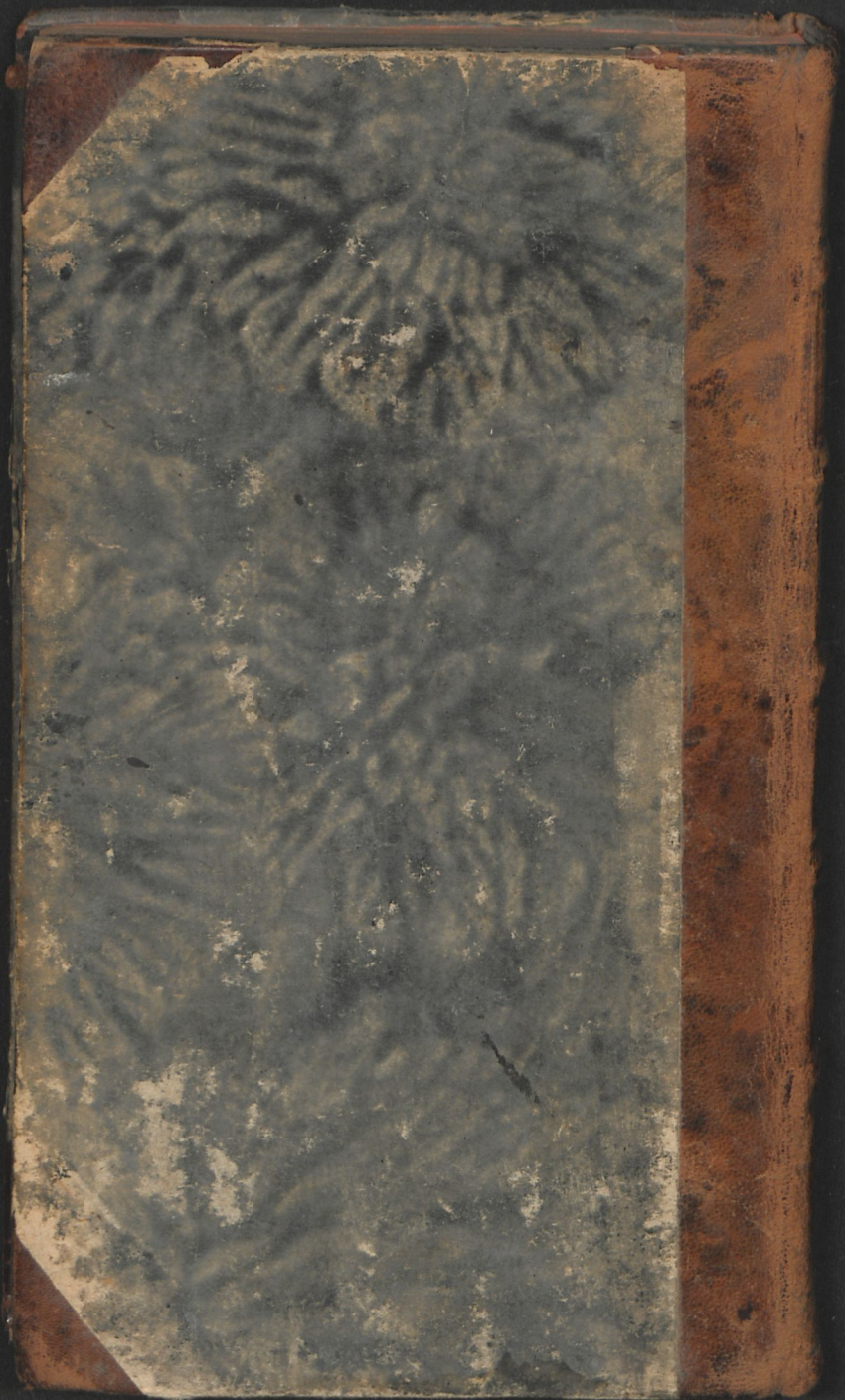
X 2399 135

SPES mea coniecta in te sita
est venerande
Kaiserliche

folerep. 100

002
2

0030

PVBLII TERENTII
CARTHAGINIENSIS AFRI
H E C Y R A.

EX
RECENSIONE LINDENBROGII.
ACCEDIT
LECTIONIS VARIETAS
EDITIONVM ALIQVOT PRIORVM,
CVM VARIORVM
NOTIS ATQVE ANIMADVERSIONIBVS.

ACCVRANTE
M. IO. GEORG. LENZ,
HENNEBERGENS.

I E N A E
SVMTIBVS IO. CHRISTOPH. STRAVSSII.

CICIDCCLXXXI.